پەيغەمبەرلىك مىراسىدىكى يول خەرىتىسى

مۇئەللىپ: شەيخ ئەھمەد سەييىد

تەرجىمە قىلغۇچى: مۇھەممەد ئەمىن بېشارەت قاراخانىي

پەيغەمبەرلىك مىراسىدىكى يول خەرىتىسى

PEYGAMBERLİK MİRASINDAKİ YOL REHBERİ

Tercüme: تەرجىمە قىلغۇچى:
Muhammed Bişaret Karahani **مۇھەممەد ئەمىن بىشارەت قاراخانىي**

Editör: تەھرىر ۋە كوررېكتور:
Habibullah Kurbani **ھەبىبۇللاھ مەتقۇربان**

Yayına Hazırlayan: نەشر قىلغۇچى ئورۇن:
Karahanlılar İslam Araştırma Merkezi **قاراخانىيلار ئىسلام تەتقىقات مەركىزى**

Sayfa Tasarımı: بەت لايىھەلىگۈچى:
Ufuk Tasarım **ئۇپۇق ئېلان لايىھەچىلىكى**

ISBN: 978-625-96234-4-3
Yayın Adresi: Maltepe Mah. Davutpaşa cad. Güven İş Merkezi
C Blok No: 83 / 3 İç Kapı No: 264 Zeytinburnu İstanbul

2026 ـ يىلى 10 ـ ئاي، 1 ـ نەشرى

مەزكۇر ئەسەرنىڭ بارلىق ھوقۇقى قاراخانىيلار ئىسلام تەتقىقات مەركىزىگە تەۋە، رۇخسەتسىز بېسىپ تارقىتىشقا يول قويۇلمايدۇ. karahanilarbiz@gmail.com

Karahanlılar İslam Araştırma Merkezi
قاراخانىيلار ئىسلام تەتقىقات مەركىزى

مۇندەرىجە

بېغىشلىما 1

مۇقەددىمە 3

بىرىنچى باب

ۋەھىينىڭ مەنبەلىك ئورنى ۋە ئالەمشۇمۇللۇقى، ئىتائەتنىڭ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگىلا مەركەزلىشىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا 5

ئىككىنچى باب

قۇرئاننىي پەيغەمبەرنىڭ يولى بويىچە قوبۇل قىلىش، قۇرئانغا ئەمەل قىلىشنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش، ئۇنىڭ ئايەتلىرى ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈش، ئۇنىڭدىن ھىدايەت تىلەش، ئۇنىڭغا قانائەت قىلىش، ئۇنى ھاكىم قىلىش ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئىمانىنى زىيادە قىلىش قاتارلىقلار توغرىسىدا 11

ئۈچىنچى باب

ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىنى ئۇلۇغلاش، ئاللاھ ۋە رەسۇلىنىڭ بۇيرۇقىغا خىلاپلىق قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرۇش توغرىسىدا 19

تۆتىنچى باب

ئاڭ - چۈشەنچىلەرنى ۋەھىينىڭ ئۆلچىمىگە سېلىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلچەملەرنى تۈزىتىشى ۋە ھەقنى خاتا نەزەريەۋى قاراشلار بىلەن رەت قىلىشنىڭ گۈمراھلىق سەۋەبى ئىكەنلىكى توغرىسىدا 25

بەشىنچى باب

دىنىڭ بۇيرۇق، چەكلىمە ۋە خەۋەر جەھەتلەردىن خىلمۇخىل مەرتىۋىلىرى بارلىقى، دىنىي چۈشىنىش ۋە ئۇنىڭغا دەۋەت قىلىشنىڭ شۇ مەرتىۋىلەرنى تونۇشقا قاراپ پەرقلىق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 33

ئالتىنچى باب

مۇئمىنىنىڭ ھاياتىدا نەپسىنى پاكلاش (تەزكىيە) نىڭ مۇھىملىقى، قەلب ئەمەللىرىنىڭ ئەھمىيىتى ۋە نىجاتلىقنىڭ مۇشۇ ئىككىسىگە باغلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا 41

يەتتىنچى باب

مەنپەئەتلىك ئىلمىنىڭ شەرەپ ۋە پەزىلىتى ھەمدە ئىلمىگە ئەمەل قىلمىغانلارنىڭ ئەيىبلىنىشى توغرىسىدا.....47

سەككىزىنچى باب

ئەمەلنىڭ ئەھمىيىتى، ئىلىمدىن توغرا ئەمەل كۆزلىنىدىغانلىقى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىنى ئەمەلىيەت ئۈستىدە تەربىيەلىگەنلىكى ۋە ئۇلارنى بىھۇدە سوئاللارنى سوراشتىن توسقانلىقى توغرىسىدا 51

توققۇزىنچى باب

نىيەتنىڭ ساپ بولۇشى، مەقبۇل ئەمەلنىڭ پەقەت ئاللاھنىڭ رازىلىقى كۆزلەنگەن ۋە سۈننەتكە ئۇيغۇن ئەمەل ئىكەنلىكى توغرىسىدا 57

ئونىنچى باب

غايە تىكلەشنىڭ مۇھىملىقى، ئالىي غايىلەرگە ئەرزىمەس ئارزۇ - ھەۋەسلەرنى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇشتىن ھەزەر ئەيلەش توغرىسىدا 63

ئون بىرىنچى باب

كىشىنىڭ ئۆزى ۋە باشقىلار ئالدىدىكى مەسئۇلىيىتى توغرىسىدا.....67

ئون ئىككىنچى باب

ھەربىر مۇسۇلماننىڭ ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلار ئالدىدا مەسئۇلىيىتى بارلىقى توغرىسىدا.....71

ئون ئۈچىنچى باب

پەيغەمبەرلەرنىڭ يولىغا ئەگىشىشنىڭ ئەھمىيىتى ۋە ئۇنىڭ ئىسلاھاتچىنىڭ ئىبادىتى، دەۋىتى ۋە سەۋرچانلىقىدا مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا 77

ئون تۆتىنچى باب

ئىسلاھات ۋە ئاللاھقا دەۋەت قىلىشنىڭ پەزىلىتى، ياخشىلىققا بۇيرۇش ۋە يامانلىقتىن توسۇشنىڭ ئەھمىيىتى.....83

ئون بەشىنچى باب

ئىسلاھاتچىلارنىڭ سۈپەتلىرى ۋە ئىسلام ئۈچۈن خىزمەت قىلغۇچىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك خۇسۇسىيەتلەر توغرىسىدا.....89

ئون ئالتىنچى باب

جىنايەتچىلەرنىڭ يولىنى تونۇپ يېتىش، ئىسلام دۈشمەنلىرىنىڭ ھىيلە - مىكىرلىرىگە

هوشيار بولۇش ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۆيىقەستلىرىدىن ئاگاھ بولۇشنىڭ مۇھىملىقى توغرىسىدا 95

ئون يەتتىنچى باب

ياشلارغا كۆڭۈل بۆلۈش، ئىلىم ئىگىلىرىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش ۋە ئۇلارنىڭ ئىسلام ئۈچۈن خىزمىتى قىلىشتىكى رولىنى جارى قىلدۇرۇش توغرىسىدا 101

ئون سەككىزىنچى باب

ئاياللارنىڭ ئىلىم تارقىتىش ۋە ئىسلامغا يارەم بېرىشتىكى رولى، ئۇلارنىڭمۇ ياخشىلىق ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلۈشى ۋە ئۇنىڭغا ئالدىرىشى توغرىسىدا 109

ئون توققۇزىنچى باب

ھەق يولدا ساباتلىق تۇرۇش ۋە دىندىن يېنىۋېلىشتىن ساقلىنىش توغرىسىدا 115

يىگىرمىنچى باب

دىندا ئوتتۇراھال بولۇشقا ۋە ئاسانلىق يارىتىشقا رىغبەتلەندۈرۈش، ئۆزىگىمۇ، باشقىلارغىمۇ چەكتىن ئاشۇرۇۋېتىشتىن ۋە ھەددىدىن زىيادە چىڭىتىۋېتىشتىن ھەزەر ئەيلەش توغرىسىدا 119

يىگىرمە بىرىنچى باب

مۇسۇلمانىنىڭ ھاياتىدا گۈزەل ئەخلاق، ياخشىلىق ۋە خەير - ئېھسانىنىڭ مەركىزىي ئورۇندا تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا 127

يىگىرمە ئىككىنچى باب

ھىدايەت ۋە پاراسەتكە ئېرىشىشنىڭ يوللىرى، مۇسۇلمانىنىڭ رەببانىي ھىدايەتكە دائىم ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا 133

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

ياخشى ھەمراھنىڭ مۇھىملىقى، ئاللاھ ئۈچۈن دوستلىشىشنىڭ پەزىلىتى، بۆلۈنۈش، دەتالاش ۋە ئىختىلاپلىشىشنىڭ خەتەرلىك ئىكەنلىكى توغرىسىدا 139

يىگىرمە تۆتىنچى باب

پىتنىلەردىن ھەزەر ئەيلەش، دۇنيانىڭ پىتنىسى ۋە دۇنيا تالىشىش دېگەندەك سالمىقلار پەخەس بولۇشقا تېگىشلىك ئىشلار توغرىسىدا 147

يىگىرمە بەشىنچى باب

مۇسۇلمانلارنىڭ ئاجىزلىشىش ۋە ئەھۋالىنىڭ ناچارلىشىش سەۋەبلىرىنى چۈشىنىش

ھەمدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەقتىكى تەلىماتلىرى توغرىسىدا 155

يىگىرمە ئالتىنچى باب

ئىسلاھاتتا، دىنىي جەھەتتە قەد كۆتۈرۈشتە، ئىنسانلارنى ئىدارە قىلىش ۋە دەۋەت قىلىشتا ئىلاھىي قانۇنىيەتلەرگە ئەمەل قىلىشنىڭ ئەھمىيىتى توغرىسىدا.....159

يىگىرمە يەتتىنچى باب

ياخشى ئاقىۋەت ۋە سىناقتىن كېيىنكى زەپەر ھەققىدە.....165

يىگىرمە سەككىزىنچى باب

قىيىنچىلىق ۋە پىتنىلەردىن كېيىن، ئاخىر زامانىدا مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالىنىڭ تۈزىلىدىغانلىقى ۋە قۇدرەت تاپىدىغانلىقى ھەققىدىكى بېشارەتلەر توغرىسىدا.....171

يىگىرمە توققۇزىنچى باب

ئىسلامنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا قوبۇل قىلىنىدىغان بىردىنبىر دىن ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭ نىجاتلىقنىڭ شەرتى ئىكەنلىكى توغرىسىدا 177

ئوتتۇزىنچى باب

مۇئمىنىنىڭ قورقۇنچ بىلەن ئۈمىد ئارىسىدا ئاللاھقا يۈزلىنىشى.....181

ئوتتۇز بىرىنچى باب

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بولغان سېغىنىش ۋە ئىشتىياق توغرىسىدا 187

ئوتتۇز ئىككىنچى باب

ئاللاھ تائالانى سېغىنىش ھەققىدە 191

خاتىمە.....195

بېغىشلىما

ئىسلام ئۈممىتىنىڭ قايتا ئويغىنىشىدىن خۇش خەۋەر كۈتۈۋاتقان ياشلارغا...

ھەممەيلەن كەينىگە داجىغان ۋاقىتتا، ئالدىغا قاراپ ئاتلانغانلارغا...

ھۇزۇر - ھالاۋەت ۋە راھەت - پاراغەتتىن ۋاز كېچىپ، ئاللاھنىڭ دىنى ئۈچۈن خىزمەت قىلىۋاتقانلارغا ...

پەيغەمبەرلەرنىڭ يولىنى بويلاپ ماڭغانلارغا ...

شۇنى بېشارەت بېرىمەنكى، سىلەرنىڭ مېڭىۋاتقان يولۇڭلار مۇتلەق زىيان چېقمايدىغان يولدۇر.

مۇقەددىمە

بىزگە نېمەت بېرىپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن، بىزنى ئۇنىڭ ئۈممىتىدىن قىلىش بىلەن شەرەپلەندۈرگەن، بىز ئۇچۇن ئۇنىڭ مىراسىنى (ئىلمىنى) ساقلاپ بەرگەن، ئۇ ئارقىلىق ئەۋەتىلگەن ئىلىم ۋە رەھمەت نۇرلىرىنى بىزگە يەتكۈزگەن ئاللاھ تائالاغا ھەمدۇسانا بولسۇن!

ئاللاھ تائالا ئۇ زاتنىڭ ھەققىدە مۇنداق دېگەن: ﴿شۇبھىسىزكى، سەن توغرا يولغا ــ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا ئائىت بولغان ئاللاھنىڭ يولىغا يېتەكلەيسەن﴾ [شۇرا سۈرىسى، 52ــ53 ـ ئايەتلەر].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ئاللاھ مەن بىلەن بىرگە ئەۋەتكەن ھىدايەت ۋە ئىلمىنىڭ مىسالى ـ زېمىنغا چۈشكەن مول يامغۇرغا ئوخشايدۇ. ئۇ زېمىننىڭ بەزى يېرى پاك، مۇنبەت بولۇپ، سۇنى قوبۇل قىلىپ ناھايىتى كۆپ ئوت ـ چۆپ ئۈندۈرىدۇ؛ ئۇ زېمىندىن بەزى جايى بولسا، ئۆسۈملۈك ئۈنمەيدىغان سۇنى ئۆزىگە سۈمۈرۈۋالمايدىغان، سۇ ساقلاپ تۇرىدىغان جاي بولۇپ، ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن كىشىلەرگە پايدا مەنپەئەت يەتكۈزىدۇ، ئۇلار ئۇنىڭدىن ئىچىدۇ، چارۋا ماللىرىنى سۇغۇرىدۇ، (ئېرىق ئېلىپ سۇنى باشلاپ ئاپىرىپ) زىرائەت تېرىيدۇ. يامغۇر ئۇ زېمىندىن يەنە بىر بۆلىكىگە يېتىدۇ؛ ھەقىقەتەن بۇ جاي تۆپتۈز بولۇپ، سۇنى ساقلاپ قالالمايدۇ، ئوت ـ چۆپ، گۈل ـ گىياھمۇ ئۆستۈرمەيدۇ. ئەنە شۇ ئاللاھنىڭ دىنىدا فەقىھ (چۈشەنگەن ۋە ئالىم) بولغان، ئاللاھ مەن بىلەن بىرگە ئەۋەتكەن نەرسە (ھىدايەت ۋە ئىلىم) پايدا ـ مەنپەئەت قىلغان، ئۇنى ئۆگەنگەن ۋە ئۆگەتكەن كىشىنىڭ ھەمدە ھىدايەت ۋە ئىلمىگە بېشىنمۇ كۆتۈرۈپ قويمىغان، مەن بىلەن ئەۋەتىلگەن ئاللاھنىڭ ھىدايىتىنى قوبۇل قىلمىغان كىشىنىڭ مىسالىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 79 ـ ھەدىس].

ئاللاھ تائالا ئۇ زاتقا، ئۇنىڭ ئائىلە ـ تاۋابئاتلىرىغا سالام ۋە بەرىكەت يەتكۈزسۇن. بىزنى ئۇنىڭ سۈننىتىگە ئەمەل قىلغۇچىلار، رىسالىتىگە ئەگەشكۈچىلەر، مىراسىنى قوغدىغۇچىلار ۋە يولىدا ماڭغۇچىلاردىن قىلسۇن!

مەقسەتكە كەلسەك، بۇ كىتاب پەيغەمبەرلىك نۇرلىرىدىن بىر دەستە، نۇرلۇق چىراغ

ھېسابلىنىدىغان ھەدىس تېكستلىرىدۇر. مەن ئۇنى سەھىھ ۋە مەقبۇل ھەدىسلەردىن تاللىدىم، تېمىلىرىنى مۇسۇلمانلار دەۋەت ۋە ئىسلاھات يولىدا ئېھتىياجلىق بولىدىغان خىلمۇخىل تەرەپلەرگە رىئايە قىلغان ھالدا سىستېمىلىق رەتلىدىم.

مەن ھەدىسلەرنى تاللاشتا شەرىئەتنىڭ ئاساسلىق نۇقتىلىرىنى ۋە ئالدىنئالا ئەھمىيەت بېرىشكە تېگىشلىك تەرەپلىرىنى گەۋدىلەندۈرۈشكە تىرىشتىم. شۇنىڭ بىلەن بىرگە بۇ كىتابنىڭ ياش ئۆسمۈرلەر ۋە چوڭلار ئوقۇشقا ۋە يادلاشقا ئاسان بولۇشىغا ئەھمىيەت بەردىم. شۇ سەۋەبتىن بەك ئۇزۇن ھەدىسلەرنى كىرگۈزۈشتىن ساقلاندىم. ھەدىسلەرنىڭ كۆپىنچىسىنى «ئىككى سەھىھ كىتاب» (بۇخارى ۋە مۇسلىم) دىن تاللىدىم. باشقا ھەدىس كىتابلىرىدىن ئېلىنغان ھەدىسلەرنىڭ ئىسنادلىرىنى ئىنچىكە تەكشۈردۈم.

مەن پەقەت ھەر بابتا ھەدىسلەرنى كەلتۈرۈش بىلەنلا چەكلەنمىدىم، بەلكى ئىمام بۇخارىي رەھىمەھۇللاھنىڭ «سەھىھ بۇخارىي» ناملىق ھەدىسلەر توپلىمىدا كەلتۈرمەكچى بولغان ھەدىسلەرنى شۇلارغا مۇۋاپىق كېلىدىغان ۋە مەنىسىنى كۆچەيتىدىغان بىر قىسىم قۇرئان ئايەتلىرى بىلەن باشلاش ئۈسۈلىغا ئەگەشتىم.

مەن ئۇلۇغ ئاللاھ تائالادىن بۇ كىتابنى بەرىكەتلىك قىلىشنى، ئۇنىڭ بىلەن كىشىلەرگە نەپ يەتكۈزۈشنى، ئۇنى يادلىماقچى بولغانلارغا ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىشنى ۋە ھەممىزنىڭ سالىھ ئەمەللىرىنى قوبۇل قىلىشنى تىلەيمەن. ھەقىقەتەن ئۇ زات مەدھىيەلىنىشكە لايىق، ئۇلۇغ زاتتۇر.

ـــ شەيخ ئەھمەد سەييىد

1442 ـ ھىجرىيە 11 ـ زۇلقەئدە / 2021 ـ يىلى 25 ـ ئىيۇن

بىرىنچى باب

ۋەھىينىڭ مەنبەلىك ئورنى ۋە ئالەمشۇمۇللۇقى، ئىتائەتنىڭ ئالاھقا
ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگىلا مەركەزلىشىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇئمىنلەر! ئاللاھقا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرىدىغان بولساڭلار، بىرەر ئىشتا دەتالاش قىلىشىپ قالغىنىڭلادا، بۇ توغرىدا ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار. بۇ (يەنى ئاللاھنىڭ كىتابىغا ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگە مۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، نەتىجە ئېتىبارى بىلەنمۇ گۈزەلدۇر﴾ [سۈرە نىسا، 59 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۇبھىسىزكى، قۇرئان غالىب كىتابتۇر. ئۇنىڭغا ئالدىدىنمۇ، ئارقىسىدىنمۇ (يەنى ھېچقايسى تەرىپىدىن) باتىل يۈزلەنمەيدۇ، ئۇ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، مەدھىيەگە لايىق، ئاللاھ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر﴾ [سۈرە فۇسسىلەت، 41 — 42 ـ ئايەتلەر].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۇنىڭدەك (يەنى ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەرگە ئۆز تىلىدا كىتاب نازىل قىلغىنىمىزدەك)، قۇرئاننى ئەرەب تىلىدا، (كىشىلەرنىڭ ئارىسىدىكى دەتالاشلاردا) ھۆكۈم قىلىپ نازىل قىلدۇق، سەن ئىلىمگە ئىگە بولۇپ تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ (يەنى ئەھلى كىتابنىڭ) نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگىشىپ كېتىدىغان بولساڭ، ساڭا ھېچقانداق يارىدەم بەرگۈچى ۋە سېنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن ساقلىغۇچى بولمايدۇ﴾ [سۈرە رەئد، 37 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئاللاھ نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر﴾ [سۈرە مائىدە، 44 - ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولمىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغۇچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ﴾ [سۈرە نىسا، 65 - ئايەت].

ئالتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا، ئەر - ئايال مۇئمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ (يەنى ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن، ھېچكىمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالىپەتچىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ)، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ئۇ ھەقىقەتەن ئوپئوچۇق ئازغان بولىدۇ﴾ [سۈرە ئەھزاب، 36 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ كىتابى ئاللاھنىڭ ئارغامچىسىدۇر. كىمكى ئۇنىڭغا مەھكەم ئېسىلسا (ئەگەشسە)، ھىدايەت ئۈستىدە بولىدۇ؛ كىمكى ئۇنى تەرك ئەتسە، گۇمراھلىقتا قالىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2408 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ رافىئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ھەرقانداق بىرىڭلارنىڭ ئورۇندۇقىدا يۆلىنىپ ئولتۇرغان ھالدا مەن بۇيرۇغان ياكى توسقان بىرەر ئىش كەلگەندە: ‹بىز بۇنى بىلمەيمىز، ئاللاھنىڭ كىتابىدا نېمىنى تاپساق، شۇنىڭغا ئەگىشىمىز› دېگەنلىكىنى كۆرۈپ قالمايسەن!» [ئەبۇ داۋۇد، 4605 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى ماڭا ئىتائەت قىلسا، ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ؛ كىمكى ماڭا ئاسىيلىق قىلسا، ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، ـ1835 ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى شەيئىلەر (ئىگىدارچىلىق قىلىش جەھەتتىن بولسۇن، تەسەررۇپ قىلىش جەھەتتىن بولسۇن) ئاللاھنىڭ ئىلكىدىدۇر. دىلىڭلاردىكى (يامانلىقنى) مەيلى ئاشكارا قىلىڭلار، مەيلى يوشۇرۇڭلار، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ سىلەردىن ھېساب ئالىدۇ. ئاللاھ خالىغان كىشىگە مەغپىرەت قىلىدۇ، خالىغان كىشىگە ئازاب قىلىدۇ. ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر» [سۈرە بەقەرە، 284 - ئايەت] دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا، بۇ ئىش ساھابىلەرگە ئىنتايىن ئېغىر كەلدى. ئۇلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ، تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ:

— ئى رەسۇلۇللاھ! بىز ناماز، روزا، جىھاد ۋە سەدىقە قاتارلىق تاقىتىمىز يېتىدىغان ئىشلارغا بۇيرۇلدۇق، لېكىن بۇ نازىل بولغان ئايەتكە ئەمەل قىلىشقا تاقىتىمىز يەتمەيدىكەن، — دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «سىلەر ئىلگىرىكى ئەھلى كىتاب (يەھۇدىي ۋە ناسارالار) غا ئوخشاش ‹ئاڭلىدۇق ۋە ئاسىيلىق قىلدۇق› دېمەكچىمۇ؟ ئۇنداق دېمەي، ‹ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق، ئى رەببىمىز مەغفىرىتىڭنى تىلەيمىز، ئاخىر قايتىدىغان جايىمىز سېنىڭ دەرگاھىڭدىدۇر› دەڭلار» — دېدى.

ئايەتنىڭ بۇ قىسمى ساھابىلەرنىڭ تىللىرىغا شۇنداق قولاي كەلدى. ئاندىن ئاللاھ تائالا بۇنىڭ كەينىدىنلا مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۇئمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا ۋە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. (ئۇلار): «ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز)» دەيدۇ. ئۇلار: «بىز (دەۋىتىڭنى) ئاڭلىدۇق ۋە (ئەمرىڭگە) ئىتائەت قىلدۇق. پەرۋەردىگارىمىز! مەغپىرىتىڭنى تىلەيمىز، ئاخىر بارىدىغان جايىمىز سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر» دەيدۇ».

ئۇلار شۇنداق دېگەندىن كېيىن، ئاللاھ تائالا ھۆكۈمنى يېنىكلىتىپ مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «ئاللاھ ھېچكىمنى تاقىتى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ.

بەشىنچى ھەدىس:

كىشىنىڭ قىلغان ياخشىلىقى (نىڭ ساۋابى) ئۆزىگىدۇر، يامانلىقى (نىڭ جازاسى) مۇ ئۆزىگىدۇر. (ئۇلار): «پەرۋەردىگارىمىز! ئەگەر بىز ئۇنتۇساق ياكى خاتالاشساق (يەنى بىز ئۇنتۇش ياكى سەۋەنلىك سەۋەبىدىن ئەمرىڭنى تولۇق ئورۇنلىيالمىساق)، بىزنى جازاغا تارتمىغىن!﴾.

ساھابىلەر بۇنى ئوقۇغاندا ئاللاھ تائالا:

ــ «ئەلۋەتتە!» ــ دېدى.

ئاندىن ئاللاھ تائالا: ﴿پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن ئىلگىرىكىلەرگە يۈكلىگىنىڭگە ئوخشاش، بىزگە ئېغىر يۈك يۈكلىمىگىن! (يەنى بىزنى قىيىن ئىشلارغا تەكلىپ قىلمىغىن!)﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ساھابىلەر بۇنى ئوقۇغاندا ئاللاھ تائالا:

ــ «ئەلۋەتتە!» ــ دېدى.

ئاندىن ئاللاھ تائالا: ﴿پەرۋەردىگارىمىز! كۈچىمىز يەتمەيدىغان نەرسىنى بىزگە ئارتمىغىن!﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ساھابىلەر بۇنى ئوقۇغاندا ئاللاھ تائالا:

ــ «ئەلۋەتتە!» ــ دېدى.

ئاندىن ئاللاھ تائالا: ﴿بىزنى كەچۈرگىن، بىزگە مەغفىرەت قىلغىن، بىزگە رەھىم قىلغىن، سەن بىزنىڭ ئىگىمىزسەن، كاپىر قەۋمگە قارشى بىزگە يارەم بەرگىن!﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ساھابىلەر بۇنى ئوقۇغاندا ئاللاھ تائالا:

ــ «ئەلۋەتتە!» ــ دېدى.

[سەھىھ مۇسلىم، 125 ـ ھەدىس]

ئىككىنچى باب

قۇرئاننى پەيغەمبەرنىڭ يولى بويىچە قوبۇل قىلىش، قۇرئانغا ئەمەل قىلىشنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش، ئۇنىڭ ئايەتلىرى ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈش، ئۇنىڭدىن ھىدايەت تىلەش، ئۇنىڭغا قانائەت قىلىش، ئۇنى ھاكىم قىلىش ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئىماننى زىيادە قىلىش قاتارلىقلار توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر﴾ [سۈرە ساد، 29 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شەكسىزكى، ئاللاھ ياد ئېتىلسە، دىللىرىدا قورقۇنچ پەيدا بولىدىغان، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنسا ئىمانى كۈچىيىدىغان، پەرۋەردىگارىغا تەۋەككۈل قىلىدىغان كىشىلەرلا (كامىل) مۇئمىنلەردۇر. ئۇلار (مۇكەممەل رەۋىشتە) نامازنى ئۇقۇيدۇ، بىز ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن پۇل ـ مالدىن (ئاللاھ يولىدا) سەرپ قىلىدۇ. ئەنە شۇلار ھەقىقىي مۇئمىنلەردۇر. ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى مەرتىۋىلەرگە، مەغفىرەتكە ۋە ئېسىل رىزىققا (يەنى جەننەتنىڭ تۈگىمەس نېمەتلىرىگە) ئېرىشىدۇ﴾ [سۈرە ئەنفال، 2 ــ 4 ـ ئايەتلەر].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(قۇرئاندىن) بىرەر سۈرە نازىل قىلىنسا، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) نىڭ ئارىسىدا (مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن): «بۇ (يەنى سۈرە) قايسىڭلارنىڭ ئىمانىنى كۈچەيتتى؟» دەيدىغانلار بار. مۇئمىنلەرگە كېلىدىغان بولساق، (ھەر سۈرىدە يېڭى دەلىل ـ ئىسپاتلار بولغانلىقى ئۈچۈن) بۇ (يەنى سۈرە) ئۇلارنىڭ ئىمانىنى كۈچەيتتى، ئۇلار (سۈرىنىڭ نازىل بولۇشىدىن) خۇشال بولىدۇ﴾ [سۈرە تەۋبە، 124 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى ئەسكەرتىش (پەند ـ نەسىھەت ئېلىش) ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، (ئۇنىڭدىن) پەند ـ نەسىھەت ئالغۇچى بارمۇ؟﴾ [سۈرە قەمەر، 22 ـ ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ سۆزلەرنىڭ ئەڭ گۈزىلى بولغان قۇرئاننى نازىل قىلدى. (پاساھەتتە، بالاغەتتە) ئۇنىڭ بەزىسى بەزىسىگە ئوخشاپ كېتىدۇ، (ئۇنىڭدا ۋەز ـ نەسىھەتلەر، ئەھكاملار ۋە قىسسىلەر) تەكرارلىنىدۇ، (قۇرئاندىكى ئازاب ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا) پەرۋەردىگارىدىن قورقىدىغانلارنىڭ بەدەنلىرى تىترەيدۇ، ئاندىن ئاللاھنىڭ زىكرى ئۈچۈن (يەنى ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە مەغفىرىتىگە دائىر ئايەتلەر تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا)، ئۇلارنىڭ بەدەنلىرى ۋە دىللىرى يۇمشاپ (ئارام تاپىدۇ)، ئەنە شۇ (يەنى قۇرئان) ئاللاھنىڭ ھىدايىتىدۇركى، ئۇنىڭ بىلەن (ئاللاھ) خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان ئادەمگە ھېچ ھىدايەت قىلغۇچى بولمايدۇ﴾ [سۈرە زۇمەر، 23 ـ ئايەت].

ئالتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇئمىنلەرگە ئۇلارنىڭ دىللىرى ئاللاھنىڭ زىكرىگە ۋە نازىل بولغان ھەقىقەتكە (يەنى قۇرئان ئايەتلىرىگە) ئېرىيدىغان ۋاقىت كەلمىدىمۇ؟ ئۇلار ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) دەك بولمىسۇن، (ئۇلار بىلەن پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئارىلىقىدىكى) زامانىنىڭ ئۇزىرىشى بىلەن ئۇلارنىڭ دىللىرى قېتىپ كەتتى، ئۇلارنىڭ نۇرغۇنى ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر﴾ [سۈرە ھەدىد، 16 ـ ئايەت].

يەتتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ (قۇرئان) دا ئاللاھقا ئىبادەت قىلغۇچى قەۋم ئۈچۈن (خەۋەرلەر، ۋەز ـ نەسىھەتلەردىن) ئەلۋەتتە يېتەرلىك بار﴾ [سۈرە ئەنبىيا، 106 ـ ئايەت].

سەككىزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ قۇرئان ھەقىقەتەن ئەڭ توغرا يولغا باشلايدۇ، ياخشى ئىشلارنى قىلىدىغان مۇئمىنلەرگە ئۇلارنىڭ چوڭ مۇكاپاتقا ئېرىشىدىغانلىقى بىلەن خۇش خەۋەر بېرىدۇ﴾ [سۇرە ئىسرا، 9 ـ ئايەت].

توققۇزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر! قەۋمىڭگە) ئېيتقىنكى، بىرقانچە نەپەر جىننىڭ (قۇرئان) تىڭشاپ (ئىمان ئېيتقانلىقى) ماڭا ۋەھيى قىلىندى، ئۇلار (قەۋمىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن) ئېيتتى: بىز توغرا يولغا باشلايدىغان ئاجايىپ قۇرئاننى ھەقىقەتەن ئاڭلىدۇق. ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىزغا ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمەيمىز﴾ [سۇرە جىن، 1 ــ 2 ـ ئايەتلەر].

ئونىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىتابنى ئۆڭگەتكەنلىكىڭلار ۋە ئوقۇغانلىقىڭلار ئۈچۈن رەببانىيلار بولۇڭلار﴾ [سۇرە ئال ئىمران، 79 ـ ئايەت].

ئون بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۇنىڭ ئۈچۈن، كاپىرلارغا ئىتائەت قىلمىغىن، قۇرئان ئارقىلىق ئۇلارغا قارشى (پاكىتلارنى ئوتتۇرىغا قويۇپ) بارلىق كۈچۈڭ بىلەن جىھاد قىلغىن﴾ [سۇرە فۇرقان، 52 ـ ئايەت].

ئون ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى ئىنسانلار! سىلەرگە پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن نەسىھەت بولغان، دىللاردىكى دەردكە (يەنى شەك ۋە نادانلىققا) شىپا بولغان، مۇئمىنلەرگە ھىدايەت ۋە رەھمەت بولغان (قۇرئان) كەلدى﴾ [سۇرە يۇنۇس، 57 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ: «بىز ئۆمرىمىزنىڭ بىر قىسمىدا شۇنداق بىر زاماندا ياشىدۇقكى، بىزگە قۇرئاندىن بۇرۇن ئىمان تەلىم بېرىلەتتى. مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بىرەر سۈرە نازىل بولسا، خۇددى سىلەر بۈگۈن قۇرئان ئۆگەنگەندەك، بىز ئۇ سۈرىدىكى ھالال - ھارامنى، بۇيرۇق - چەكلىمنى ۋە قايسى نۇقتىلاردا توختىش كېرەكلىكىنى ئۆگىنەتتۇق. كېيىن شۇنداق كىشىلەرنى كۆردۇمكى، ئۇلارغا ئىماندىن بۇرۇن قۇرئان ئۆگىتىلدۇ، ئۇ ‹فاتىھە› دىن ‹ناس› قىچە ئوقۇيدۇ - يۇ، قۇرئاننىڭ نېمىگە بۇيرۇيدىغانلىقىنى، نېمىدىن توسىدىغانلىقىنى ۋە قايسى نۇقتىلاردا توختىش كېرەكلىكىنى بىلمەيدۇ، قۇرئانغا تۇزۇكىرەك ئەھمىيەت بەرمەيدۇ» [بەيھەقىي، 5355 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

جۇندۇب ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بىز رەسۇلۇللاھنىڭ سۆھبىتىدە بولغان چاغلىرىمىزدا بالاغەت يېشىمىزغا يېقىنلاشقان ئىدۇق. بىز قۇرئاننى ئۆگىنىشتىن بۇرۇن ئىماننى ئۆگىنەتتۇق، ئاندىن قۇرئاننى ئۆگىنەتتۇق ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئىمانىمىز تېخىمۇ زىيادە بولاتتى» [ئىبنى ماجە، 61 - ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «بىرەر قەۋم ئاللاھنىڭ ئۆيلىرىدىن بىرىدە جەم بولۇپ، ئاللاھنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلسا ۋە ئۇنى ئۆزئارا مۇزاكىرە قىلىشسا، ئۇلارغا تىنچلىق - خاتىرجەملىك نازىل بولىدۇ، ئۇلارنى رەھمەت قاپلايدۇ، پەرىشتىلەر ئۇلارنى ئورايدۇ ۋە

ئاللاھ ئۆز دەرگاھىدىكىلەر ئارىسىدا (ئىپتىخارلىنىپ) ئۇلارنىڭ گېپىنى قىلىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2699 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بىر تۇركۇم كىشىلەر پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قېشىغا كېلىپ: ‹بىزگە قۇرئان ۋە سۈننەتنى ئۆگىتىدىغان كىشىلەرنى ئەۋەتكىن!› دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ئەنسارلاردىن ‹قۇررائ› (قۇرئان ئۇستازلىرى) دەپ ئاتىلىدىغان 70 كىشىنى ئەۋەتتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مېنىڭ ئانا تەرەپ تاغام ھەرام ئىبنى ملھانمۇ بار ئىدى. ئۇلار قۇرئان ئوقۇيتتى ۋە كېچىدە مۇزاكىرە قىلىپ، ئۆگىنىش قىلاتتى، كۈندۈزى مەسچىتكە سۇ ئەكېلىپ قويىاتتى ۋە ئوتۇن ئەكېلىپ سېتىپ، پۇلىغا ئەسھابۇسسۇففەگە ۋە پېقىرلارغا يېمەكلىك ئېلىپ بېرەتتى» [سەھىھ مۇسلىم، 677 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ئابدۇررااھمان ئەسسۇلەمي مۇنداق دەيدۇ: بىزگە قۇرئان ئۆگەتكەن ساھابىلەر شۇنداق سۆزلەپ بەرگەن: «ئۇلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن 10 ئايەت ئۆگەنسە، تاكى شۇ 10 ئايەتتىكى ئىلىم ۋە ئەمەلنى تولۇق ئۆگىنىپ بولمىغۇچە، كېيىنكى 10 ئايەتكە ئۆتمەيتتى. ئۇلار: ‹بىز ئىلىم بىلەن ئەمەلنى تەڭ ئۆگەنىدۇق› دېيىشەتتى» [مۇسنەد ئەھمەد، 23482 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئارىمىزدىن بىرى 10 ئايەت ئۆگەنسە، تاكى ئۇنىڭ مەنىسىنى ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشنى بىلمىگۈچە، ئۇ ئايەتلەردىن ئۆتمەيتتى» [مۇستەدرەك، 2066 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئىمام مالىك رەھىمەھۇللاھتىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بەقەرە سۈرىسىنى ئۆگىنىش ئۈچۈن سەككىز يىل ۋاقىت سەرپ

قىلغانلىقى ھەققىدە مەلۇمات ئالغان، [مۇۋەتتا، 546 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: «رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىدا (ۋەھيي) يازىدىغان بىر كىشى بار ئىدى، ئۇ بەقەرە ۋە ئال ئىمران سۈرىلىرىنى ئوقۇپ تۇگەتكەن (ئۆگەنگەن) ئىدى. ئەگەر بىرەر كىشى بەقەرە ۋە ئال ئىمران سۈرىلىرىنى ئوقۇپ تۇگەتسە، ئۇ ئارىمىزدا كاتتا كىشى سانىلاتتى» [مۇسنەد ئەھمەد، 12216 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىزگە ئىككى ئىشنى سۆزلەپ بەرگەن ئىدى، مەن ئۇنىڭدىن بىرىنىڭ ئىشقا ئاشقانلىقىنى كۆردۈم، يەنە بىرىنىڭ ئىشقا ئېشىشىنى كۈتۈۋاتىمەن. ئۇ بىزگە مۇنۇلارنى سۆزلەپ بەرگەن ئىدى: «ئامانەت كىشىلەرنىڭ قەلبىنىڭ تېگىدىن ئورۇن ئالغان ئىدى، ئاندىن قۇرئان نازىل بولدى، ئۇلار قۇرئاننى ۋە سۈننەتنى ئۆگەندى». ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىزگە ئامانەتنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ھەققىدە سۆزلەپ مۇنداق دېدى: «كىشى بىر ئۇخلايدۇ ـ دە، قەلبىدىن ئامانەت كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ، ئۇنىڭ ئورنىدا كىچىك بىر چېكىتتەك ئىز قالىدۇ؛ ئاندىن يەنە بىر ئۇخلايدۇ ـ دە، قەلبىدىن ئامانەت كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ، ئۇنىڭ ئورنىدا قاپارتمىدەك ئىز قالىدۇ. خۇددى بىر چوغنى پۇتۇڭ بىلەن دومىلىتىپ پۇتۇڭ قاپارغانىدا، ئازراق ئىششىپ قالغانلىقىنى كۆرىسەن. ھالبۇكى، ئۇنىڭ ئىچى بوشتۇر، (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر سىقىم تاشنى ئېلىپ پۇتى بىلەن دومىلىتىپ كۆرسەتتى). كىشىلەر ئۆزئارا سودا ـ سېتىق قىلىشىدۇ ـ يۇ، لېكىن ئامانەتكە ۋاپا قىلىدىغان ئادەم يوق دېيەرلىك بولۇپ قالىدۇ، ھەتتا: ‹پالان جەمەت ئىچىدە بىر ئامانەتدار ئادەم بارکەن› دەپ كۆرسىتىلىدىغان زامان كېلىدۇ؛ ھەتتا بىر ئادەم ھەققىدە: ‹ئۇ نېمىدېگەن چىداملىق، نېمىدېگەن ئەقىللىق، نېمىدېگەن زېرەك!› دېيىلىدۇ ـ يۇ، ئۇنىڭ قەلبىدە قىچىنىڭ دانىسىگە چاغلىق ئىمان بولمايدۇ». ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: «بىشىمدىن شۇنداق زامانلار ئۆتتىكى، مەن سىلەردىن قايسىڭلار بىلەن سودا قىلىشتىن قىلچە ئەنسىرىمەيتتىم؛ ئەگەر ئۇ كىشى مۇسۇلمان بولسا، دىنى ئۇنى ماڭا خىيانەت قىلىشتىن توسىاتتى؛ ئەگەر ناسارا ياكى يەھۇدي بولسا، باشلىقى ئۇنى خىيانەت قىلىشتىن توساتتى. ئەمما، بۈگۈنكى كۈندە بولسا سىلەردىن پەقەت پالان ـ پۇستان بىلەنلا سودا قىلىدىغان بولۇپ قالدىم» [سەھىھ بۇخارىي، 6497 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى باب

ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىنى ئۇلۇغلاش، ئاللاھ ۋە رەسۇلىنىڭ بۇيرۇقىغا ئىلاپلىق قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرۇش توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شەكسىزكى، ئاللاھ ياد ئېتىلسە دىللىرىدا قورقۇنچ پەيدا بولىدىغان، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنسا ئىمانى كۈچىيىدىغان، پەرۋەردىگارىغا تەۋەككۈل قىلىدىغان كىشىلەرلا (كامىل) مۇئمىنلەردۇر﴾ [سۈرە ئەنفال، 2 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى دىنىي ئىشلارنى (جۈملىدىن ھەج ئەمەللىرىنى قۇربانلىقلارنى) ئۇلۇغلايدىكەن، بۇ، دىللارنىڭ تەقۋادارلىقىدىندۇر﴾ [سۈرە ھەج، 32 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار (دۇنيادا چوڭ بىر) پىتنىگە يولۇقۇشتىن، يا (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن!﴾ [سۈرە نۇر، 63 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن شۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ: قۇرەيشىلەر ئوغرىلىق قىلىپ سالغان مەخزۇم قەبىلىسىدىكى بىر ئايالنىڭ ئىشىدىن ئەندىشە قىلىشىپ:

ــ بۇ ھەقتە رەسۇلۇللاھقا كىم سۆز ئاچالار؟ ــ دەپىشتى. ئۇلار ئۆزئارا:

ــ بۇ ئىشقا رەسۇلۇللاھقا نىسبەتەن ئەڭ سۆيۈملۈك كىشى ئۇسامە ئىبنى زەيدتىن باشقا كىم جۇرئەت قىلالايتتى؟ ــ دەپىشەتتى.

شۇنداق قىلىپ، ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بۇ ھەقتە سۆز ئاچقان ئىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭغا كايىپ:

ــ «سەن ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىدىن (جازالىرىدىن) بىرىدە ئارىچى بولماقچىمۇ؟» ــ دەپدى ـ دە، شۇ ھامان ئورنىدىن تۇرۇپلا مۇنداق خۇتبە ئوقۇدى:

«سىلەردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى ھالاك قىلغان نەرسە شۇكى، ئىچىدە ئابرۇيلۇق كىشىلەر ئوغرىلىق قىلسا، ئۇنى جازالمايتتى؛ ئاجىزلار ئوغرىلىق قىلىدىغان بولسا، ئۇنى جازالايتتى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەگەر مۇھەممەدنىڭ قىزى پاتىمە ئوغرىلىق قىلغان بولسا، چوقۇم ئۇنىڭ قولىنى كەسكەن بولاتتىم» [سەھىھ بۇخارىي، 3475 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «مەن ئۇ زاتنىڭ (پەيغەمبەرنىڭ) بىرەر بۇيرۇقىنى ئورۇندىماي قالسام، ھەقتىن بۇرۇلۇپ كېتىشتىن ئەنسىرەيمەن» [سەھىھ بۇخارىي، 3093 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ: ئۇيەينە ئىبنى ھىسىن مەدىنىگە كېلىپ، جىبەئنى ھۇر ئىبنى قەيسىنىڭ ئۆيىگە چۈشتى. ھۇر ئىبنى قەيس ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يېقىن مەسلىھەتچىلىرىدىن ئىدى. قۇرئان ئۇستازلىرى (مەيلى ياش ياكى ياشانغان بولسۇن) ئۆمەرنىڭ مەجلىسداشلىرى ۋە مەسلىھەتچىلىرى ئىدى. ئۇيەينە جىبەئنىگە:

ــ جىبەئنىم! سېنىڭ خەلىپە ھەزرەتلىرىنىڭ ھۇزۇرىدا خېلى يۈز ـ ئابرۇيۇڭ بار، مېنىڭ ھۇزۇرىغا چىقىشىمغا رۇخسەت سوراپ بەرسەڭ، ــ دېدى. ھۇر:

ــ بولىدۇ، مەن رۇخسەت سوراپ بېرەي، ــ دېدى ۋە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رۇخسەت سورىدى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رۇخسەت قىلدى. ئۇيەينە خەلىپىنىڭ ھۇزۇرىغا كىرىپلا:

ــ ھەي ئىبنى خەتتاب! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەن بىزگە كۆپ نەرسە بەرمەيسەن، ئارىمىزدا ئادالەت بىلەن ھۆكۈم قىلمايسەن، ــ دېدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قاتتىق غەزەپلىنىپ، ئۇنى جازالماقچى بولۇۋىدى، ھۇر مۇنداق دېدى:

ــ ئى مۇئمىنلەرنىڭ ئەمرى! ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىگە: ﴿كەچۈرۈم يولىنى تۇتقىن، ياخشىلىققا بۇيرۇغىن، نادانلاردىن يۈز ئۆرۈگىن﴾ [سۈرە ئەئراف، 199 ـ ئايەت] دېگەن. بۇ ئادەممۇ نادانلاردىندۇر.

ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇ ئايەتنى ئاڭلاپلا توختىدى. ئۇ ئاللاھنىڭ كىتابىنىڭ بەلگىلىمىرى ئالدىدا دەرھال توختايدىغان كىشى ئىدى [سەھىھ بۇخارىي، 4642 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

مەئقىل ئىبنى يەسار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن سىڭلىمنى بىر كىشىگە ياتلىق قىلغان ئىدىم، ئۇ كىشى سىڭلىمنى تالاق قىلۋەتتى. سىڭلىمنىڭ ئىددىتى توشقاندا، ھېلىقى كىشى يەنە سىڭلىمنى سوراپ كەلدى. مەن ئۇنىڭغا:

ــ مەن سىڭلىمنى ساڭا ياتلىق قىلدىم، ھۆرمىتىڭنى قىلدىم. سەن بولساڭ ئۇنى تالاق قىلدىڭ. ئەمدى يەنە سوراپ كەپسەن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ ئەمدى سەن بىلەن ياراشمايدۇ، ــ دېدىم.

ئۇ كىشى ئەسلىدە ئۇنچۇالا ئەسكى ئادەم ئەمەس ئىدى، سىڭلىمنىڭمۇ ئۇنىڭ بىلەن

ياربشۇالغۇسى بار ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تائالا: «ئۇلارنى (ئەسلىدىكى ئەرلىرىگە) قايتىشتىن توسماڭلار» [سۈرە بەقەرە، 232 - ئايەت] دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. مەن بۇ ئايەتنى ئاڭلاپلا:

— ئى رەسۇلۇللاھ! ھازىرلا شۇنداق قىلاي، — دېدىم ۋە سىڭلىمنى شۇ كىشىگە قايتا نىكاھلاپ بەردىم، [سەھىھ بۇخارىي، 5130 - ھەدىس].

توّتىنچى باب

ئاك - چۇشەنچىلەرنى ۋەھىينىك ئۆلچىمىگە سېلىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆلچەملەرنى تۇزىتىشى ۋە ھەقنى ئاتا نەزەرىيەۋى قاراشلار بىلەن رەت قىلىشنىڭ ھۆمرانلىق سەۋەبى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ: ﴿(ئى نۇھ!) ساڭا تۆۋەن تەبىقىدىكى ئادەملەر ئەگەشكەن تۇرسا، بىز ئىمان ئېيتامدۇق!؟﴾ [سۈرە شۇئەرا، 111 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا شۇئەيب ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ: ﴿ئى شۇئەيب! بىز سېنىڭ ئېيتقانلىرىڭنىڭ نۇرغۇنىنى چۈشەنمەيمىز. بىز ئەلۋەتتە سېنى ئارىمىزدا كۈچسىز ئادەم دەپ قارايمىز. سېنىڭ قەۋم ـ قېرىنداشلىرىڭ بولمسا ئىدى، بىز سېنى چوقۇم تاش ـ كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرەتتۇق، سەن بىزگە ئەتىۋارلىق ئەمەسسەن! دېدى﴾ [سۈرە ھۇد، 91 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا بەنى ئىسرائىلنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ: ﴿ئۇ (تالۇت) قانداقمۇ بىزگە پادىشاھ بولالايدۇ، (ئارىمىزدا پادىشاھ ئەۋلادلىرى بولغانلىقتىن) پادىشاھلىققا بىز ئۇنىڭدىنمۇ ھەقلىقراقمىز، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇنىڭ مال ـ مۈلكى كۆپ بولمسا!؟﴾ [سۈرە بەقەرە، 247 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ: ﴿بۇ قانداق پەيغەمبەركى، تاماق يەيدۇ، بازارلاردا كېزىپ يۈرىدۇ!؟﴾ [سۈرە فۇرقان، 7 ـ ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەلۋەتتە مۇئمىن قۇل مۇشرىك ھۆر ئادەمدىن ياخشىدۇر﴾ [سۈرە بەقەرە، 221 ـ ئايەت].

ئالتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى مۇكاپات تېخىمۇ ياخشى ھەم ئەبەدىيدۇر﴾ [سۈرە نەھەل، 96 ـ ئايەت].

يەتتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى نەرسە (يەنى ساۋاب ۋە نېمەت) ئويۇن ـ تاماشادىن ۋە تىجارەتتىن ياخشىدۇر، ئاللاھ رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر﴾ [سۈرە جۇمە، 11 ـ ئايەت].

سەككىزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ يولىدا (پۇل ـ مال) سەرپ قىلىڭلار، (سەرپ قىلماسلىق بىلەن) ئۆزۈڭلارنى ھالاكەتكە تاشلىماڭلار، ئېھسان قىلىڭلار، ئېھسان قىلغۇچىلارنى ئاللاھ ھەقىقەتەن دوست تۇتىدۇ﴾ [سۈرە بەقەرە، 195 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھۇزۇرىغا كىرسەم، ئۇ بىر بۇرۇنىڭ ئۈستىدە يېنىچىلا ياتقان ئىكەن. كۆڭلىكىنى يېغىشتۇرۇۋۈندى، ئۈستىدە باشقا كىيىمى يوقلۇقى مەلۇم بولدى. بۇرۇنىڭ ياغاچلىرى بېقىنىغا پېتىپ كەتكەن ئىدى. شۇ ئەسنادا رەسۇلۇللاھنىڭ ئامبىرىغا كۆزۈم چۈشۈپ قالدى. قارىسام، بىر ساۋا مىقدارىدا ئارپا، يەنە بۇلۇڭدا شۇنچىلىك قەرەز (تېرە ئاشلاشتا قوللىنىلىدىغان مەلۇم بىر خىل دەرەخ يوپۇرمىقى) ۋە ئاشلانمىغان ئېسىقلىق بىر تېرە تۇراتتى. بۇلارنى كۆرۈپ كۆزلىرىمگە ياش كەلدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «ئى ئىبنى خەتتاب، نېمىشقا يىغلايسەن؟» — دېدى. مەن:

— ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! مەن يىغلىماي كىم يىغلىسۇن؟ بورا بېقىنلىرىغا پېتىپ كېتىپتۇ، ئامبارلىرىدا بولسا پەقەت مۇشۇ نەرسىلەرلا بار ئىكەن. قەيسەر (رىم پادىشاھلىرى) ۋە كىسرالار (پارس پادىشاھلىرى) تۇرلۈك مېۋە ـ چېۋىلەر ۋە دەريا ـ ئۆستەڭلەردىن ئىبارەت نېمەتلەر ئىچىدە ياشاۋاتىدۇ، سىلى بولسلا ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە تاللانغان بەندىسى تۇرۇپ شۇنچە قىينچىلىقتا ياشاۋاتىلا! — دېدىم. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «ئى ئىبنى خەتتاب! ئاخىرەت بىزنىڭ، دۇنيا ئۇلارنىڭ بولۇشىغا رازى بولمامسەن؟» — دېدى. مەن:

— ئەلۋەتتە رازىمەن، — دېدىم، [سەھىھ بۇخارىي، 5191 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «دۇنيا مۇئمىننىڭ زىندانى، كاپىرنىڭ جەننىتىدۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 2956 ـ ھەدىس].

ئۇچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ھەقىقي پالۋان رەقىبىنى يەڭگەن كىشى ئەمەس، بەلكى ئاچچىقى كەلگەندە ئۆزىنى تۇتۇۋالالىغان كىشىدۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 2609 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «سىلەرچە ‹رەقىب› (ئەۋلادسىز ئادەم) كىم؟» ــ دەپ سورىدى. بىز:

ــ بىرمۇ بالىسى بولمىغان ئادەمدۇر، ــ دېدۇق. رەسۇلۇللاھ:

ــ «ھەقىقىي رەقىب ئۇ ئەمەس، بەلكى ھەقىقي رەقىب ئالدىن (ئاخىرەتكە) بىرەر بالىسىنى ئەۋەتمىگەن (يەنى بىرەر بالىسى تۇغۇپ كەتمىگەن) ئادەمدۇر» ــ دېدى [سەھىھ مۇسلىم، 2608 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلەرنىڭ قەلبىدىن ئامانەتنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ھەققىدىكى ھەدىسىدە مۇنۇلارنى رىۋايەت قىلغان: «كىشىلەر ئۆزئارا سودا قىلىشىدۇ ـ يۇ، ئامانەتكە ۋاپا قىلىدىغان ئادەم يوق دېيەرلىك بولۇپ قالىدۇ. ھەتتا: ‹پالانچىلارنىڭ ئارىسىدا بىر ئامانەتدار ئادەم بارمىش› دېيىلىدۇ. بىر ئادەم ھەققىدە: ‹ئۇ نېمىدېگەن ئەقىللىق، نېمىدېگەن زېرەك، نېمىدېگەن چىداملىق!› دېيىلىدۇ ـ يۇ، ئۇنىڭ قەلبىدە قىچىنىڭ دانىسىگە چاغلىقمۇ ئىمان بولمايدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 6497 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «چاچلىرى چۈۋۈق، ئىشىك ئالدىدىن قوغلىنىدىغان شۇنداق (ئاددىي) كىشىلەر بارکى، ئەگەر ئۇلار بىرەر ئىشقا ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلسا،

ئاللاه ئەلۋەتتە ئۇلارنىڭ قەسەمنى ئىشقا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ (ئۇلارنى يەرگە قاراتمايدۇ)» [سەھىھ مۇسلىم، 2622 - ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

سەھل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدىن بىرەيلەن ئۆتۈۋىدى، رەسۇلۇللاھ:

— «بۇ كىشى ھەققىدە نېمە دەيسىلەر؟» — دەپ سورىدى. ساھابىلەر:

— بۇ كىشى شۇنداق ئابرۇيلۇق كىشىكى، بىرەر ئۆيگە قىز سوراپ بارسا، ھەرگىز رەت قىلىنمايدۇ؛ ئارىغا كىرسە، ئارىچىلىقى قوبۇل قىلىنىدۇ؛ سۆزلىسە، سۆزىگە قۇلاق سېلىنىدۇ، — دېيىشتى.

رەسۇلۇللاھ سۈكۈت قىلدى. شۇ ئەسنادا مۇسۇلمانلاردىن بىر كىمبەغەل كىشى ئۆتتى. رەسۇلۇللاھ:

— «بۇ كىشى ھەققىدە نېمە دەيسىلەر؟» — دەپ سورىدى. ساھابىلەر:

— بۇ كىشى شۇنداق ئاددىي كىشىكى، بىرەر ئۆيگە قىز سوراپ بارسا، رەت قىلىنىدۇ؛ ئارىغا كىرمەكچى بولسا، ئارىچىلىقى قوبۇل قىلىنمايدۇ؛ سۆزلىسە، سۆزىگە قۇلاق سېلىنمايدۇ، — دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى:

«بۇنداق (باي) كىشىلەردىن يەر يۈزى تولغۇدەك بولغان تەقدىردىمۇ، بۇ (كىمبەغەل) ئادەم ئۇلارنىڭ ھەممىسىدىن ياخشىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 5091 - ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تەڭگە - تىللانىڭ قۇلى ۋە ئېسىل كىيىملەرنىڭ قۇلى بەختسىز بولسۇن! ئۇنىڭغا نېمەت بېرىلسە رازى بولىدۇ، بېرىلمىسە غەزەپلىنىدۇ. ئۇ ھالاك بولسۇن، بېشى تۆۋەن بولسۇن، پۇتىغا تىكەن كىرسە ئېلىپ قويىدىغان ئادەم بولمىسۇن (خار بولسۇن!). ئاللاھ يولىدا ئات چاپتۇرۇپ جىھاد قىلغان، چاچلىرى چۈۋۈلغان، پۇت - قوللىرى توپىغا مىلەنگەن بەندىگە تۇبا (جەننەت) بولسۇن! ئۇنىڭغا كۆزەتچىلىك ۋەزىپىسى بېرىلسە، كۆزەتچىلىكتە بولىدۇ؛ ئارقا سەپ خىزمىتى بېرىلسە، ئارقا سەپتە تۇرىدۇ (ساداقەت بىلەن ۋەزىپە ئۆتەيدۇ). ھالبۇكى، ئۇ كىشىلەر ئارىسىدا بىرەر يەرگە كىرىشكە رۇخسەت

سورىسا، رۇخسەت بېرىلمەيدۇ؛ ئارىچىلىق قىلماقچى بولسا، ئارىچىلىقى قوبۇل قىلنمايدۇ (يەنى كىشىلەر نەزىرىدە قەدىرسىز، لېكىن ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئۇلۇغدۇر)» [سەھىھ بۇخارىي، 2887 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «قايسىبىر غازاتچى قوشۇن ياكى كىچىك ئەترەت غەنىيمەت ئېلىپ، ئامان ـ ئېسەن جەڭدىن قايتسا، ئۇلار ساۋابىنىڭ ئۈچتىن ئىككىسىنى دۇنيادا بالدۇر ئالغان بولىدۇ. قايسىبىر قوشۇن غەنىيمەت ئالالماي، مۇسىبەتكە (يوقتىشقا) ئۇچرىسا، ئۇلارنىڭ ساۋابى ئاخىرەتتە تولۇق بولىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 1906 ـ ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

ئەسلەم ئەبۇ ئىمران مۇنداق دەيدۇ: بىز كونستانتىنوپول (بۇگۈنكى ئىستانبۇل) نى فەتھى قىلىش ئۈچۈن مەدىنىدىن يولغا چىقتۇق. قوشۇنغا ئابدۇررەھمان ئىبنى خالىد ئىبنى ۋەلىد قوماندانلىق قىلاتتى. رۇم قوشۇنى شەھەر سىپىلىغا ئارقىسىنى قىلىپ تۇراتتى. بىرەيلەن دۈشمەن سىپىگە ئۆزىنى ئاتتى. كۆپچىلىك:

ــ توختا! توختا! لا ئىلاھە ئىللەللاھ! ئۇ ئۆزىنى ھالاكەتكە تاشلىدى! ــ دەپ ۋارقىراشتى. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: «بۇ ھەقتىكى ئايەت بىز ئەنسارلار ھەققىدە نازىل بولغان. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىگە نۇسرەت بېرىپ، ئىسلام غالىب بولغاندا، بىز ئۆزئارا: ‹ئەمدى مال ـ مۈلكىمىزنى كۆپەيتىپ، تۇرمۇشىمىزنى ياخشىلايلى› دېيىشكەن ئىدۇق. ئارقىدىنلا ئاللاھ تائالا: ﴿ئاللاھ يولىدا چىقىم قىلىڭلار، ئۆزۈڭلارنى (چىقىم قىلىشنى تەرك ئېتىش بىلەن) ھالاكەتكە تاشلىماڭلار﴾ [سۈرە بەقەرە، 195 ـ ئايەت] دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. بۇ ئايەتتىكى ‹ئۆزىنى ھالاكەتكە تاشلاش› مال ـ مۈلۈك بىلەن مەشغۇل بولۇپ، جىھادنى تەرك ئېتىشتۇر». ئەبۇ ئىمران مۇنداق دەيدۇ: «ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىي ئاللاھ يولىدىكى جىھادىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ئاخىر كونستانتىنوپولدا (شېھىت بولۇپ) شۇ يەرگە دەپنە قىلىندى» [ئەبۇ داۋۇد، 2512 ـ ھەدىس].

بەشىنچى باب

دىنىڭ بۇيرۇق، چەكلىمە ۋە ئەۋرەتلەرىدىن ئىبارەت
مەرتىۋىلىرى بارلىقى، دىنىي چۈشىنىش ۋە ئۇنىڭغا بەۋەت قىلىشنىڭ
شۇ مەرتىۋىلەرنى تونۇشقا قاراپ پەرقلىق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار چوڭ گۇناھلاردىن ۋە قەبىھ ئىشلاردىن ساقلىنىدۇ، كىچىك گۇناھلار (يەنى بىلىپ - بىلمەي قىلىپ سالغان ئىشلار) بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾ [سۈرە نەجم، 32 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ھەقىقەتەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش گۇناھىنى مەغپىرەت قىلمايدۇ، خالىغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا گۇناھىنى مەغپىرەت قىلىدۇ. كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، چوڭ گۇناھ قىلغان بولىدۇ﴾ [سۈرە نىسا، 48 - ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەگەر سىلەر مەنئى قىلىنغان چوڭ گۇناھلاردىن ساقلانساڭلار، سىلەرنىڭ كىچىك گۇناھلىرىڭلارنى يوققا چىقىرىمىز﴾ [سۈرە نىسا، 31 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئۇبەي ئىبنى كەئىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «ئى ئەبۇ مۇنزىر! ئاللاھنىڭ كىتابىدىكى ئايەتلەر ئىچىدە قايسى ئايەتنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن؟» — دەپ سورىدى. مەن:

— ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئەڭ ياخشى بىلگۈچىدۇر، — دېدىم. رەسۇلۇللاھ شۇ سوئالنى يەنە سورىدى. مەن:

— ئاللاھۇ لا ئىلاھە ئىللاھۇۋەل ھەييۇل قەييۇم (ئايەتۇل كۇرسىي)، — دېدىم. رەسۇلۇللاھ كۆكرىكىمگە بىرنى ئۇرۇپ:

— «ئى ئەبۇ مۇنزىر! ئىلمىڭگە مۇبارەك بولسۇن!» دېدى [سەھىھ مۇسلىم، 810 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد ئىبنى مۇئەللا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەسچىتتە نامازئوقۇۋاتاتتىم، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مېنى چاقىردى، نامازدا بولغانلىقىم ئۈچۈن دەرھال جاۋاب بېرەلمىدىم. نامازدىن كېيىن بارسام، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئاللاھ تائالا: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى سىلەرنى چاقىرسا، دەرھال جاۋاب بېرىڭلار، دېمىگەنمىدى؟!» دېدى. ئاندىن: «سەن مەسچىتتىن چىقىشتىن بۇرۇن مەن ساڭا قۇرئاندىكى ئەڭ ئۇلۇغ سۈرىنى ئۆگىتىپ قويايمۇ؟» دېدى ۋە قولۇمنى تۇتتى. چىقىدىغان چاغدا مەن بۇ سۆزىنى ئۇنىڭغا ئەسلەتتىم، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئەلھەمدۇ لىللاھى رەببىل ئالەمىن (سۈرە فاتىھە)، ئۇ قايتا ـ قايتا

ئوقۇلىدىغان يەتتە ئايەت ۋە ماڭا بېرىلگەن بۇيۇك قۇرئاندۇر» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 4474 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن:

ــ ئەڭ ئەۋزەل ئەمەل قايسى؟ ــ دەپ سورالدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «ئاللاھقا ۋە رەسۇلىغا ئىمان كەلتۈرۈش» ــ دەپ جاۋاب بەردى.

ــ ئاندىن قالسچۇ؟ ــ دەپ سورىلىۋىدى:

ــ «ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش» ــ دەپ جاۋاب بەردى.

ــ ئاندىن قالسچۇ؟ ــ دەپ سورىلىۋىدى:

ــ «مەبرۇر (مەقبۇل) ھەج» ــ دەپ جاۋاب بەردى [سەھىھ مۇسلىم، 83 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلدى: ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش، نامىاز ئوقۇش، زاكات بېرىش، ھەج قىلىش ۋە رامىزان روزىسىنى تۇتۇش» [سەھىھ بۇخارىي، 8 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس (ھەدىس قۇدسي):

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا: ‹كىمكى مېنىڭ بىرەر ۋەلىي (دوست) بەندەمگە دۈشمەنلىك قىلسا، مەن ئۇنىڭغا ئۇرۇش ئېلان قىلىمەن. بەندەم مەن پەرز قىلغان ئەمەللەرنى ئادا قىلىشتىنمۇ سۆيۈملۈكرەك، باشقا بىرەر ئىش بىلەن ماڭا يېقىنلىشالىغىنى يوق. بەندەم تاكى مەن ئۇنى ياخشى كۆرگەنگە قەدەر ئىزچىل نەپلە ئەمەللەرنى قىلىش

ئارقىلىق ماڭا يېقىنلىشىشقا تىرىشىدۇ. ئەگەر ئۇنى ياخشى كۆرسەم، ئۇنىڭ ئاڭلايدىغان قۇلقى، كۆرىدىغان كۆزى، تۇتىدىغان قولى ۋە ماڭىدىغان پۇتى بولىمەن. ئەگەر ئۇ مەندىن بىرەر نەرسە سورىسا، چوقۇم بېرىمەن؛ ئەگەر مەندىن پاناھلىق تىلىسە، چوقۇم پاناھلىق بېرىمەن› دېدى» [سەھىھ بۇخارىي، 6502 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ھالاك قىلغۇچى يەتتە چوڭ گۇناھتىن ساقلىنىڭلار» دېدى. ساھابىلەر:

ــ ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئۇلار قايسىلار؟ ــ دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش، سېھىرگەرلىك قىلىش، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش، جازانە يېيىش، يېتىمنىڭ مېلىنى يەۋېلىش، جەڭ مەيدانىدىن قېچىش ۋە پاك، مۇئمىن ئاياللارغا تۆھمەت چاپلاش» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 2766 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «بىراۋنىڭ ئۆز ئاتا ـ ئانىسىغا لەنەت ئوقۇشى ئەڭ چوڭ گۇناھلاردىندۇر» دېگەندە، ساھابىلەر:

ــ ئادەم ئۆز ئاتا ـ ئانىسىغا قانداقمۇ لەنەت ئوقۇسۇن؟! ــ دەپ سورىغان. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئۇ بىراۋنىڭ ئاتىسىنى تىللايدۇ، ئاندىن ئۇ ئادەم ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنى تىللايدۇ (دېمەك، ئۆزى سەۋەبچى بولىدۇ)» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 5973 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

رەسۇلۇللاھ مۇئاز ئىبنى جەبەلنى يەمەنگە ئەۋەتىش ئالدىدا مۇنداق دېگەن: «سەن ئەھلى كىتاب بىر قەۋمنىڭ قېشىغا كېتىۋاتىسەن. ئۇلارنى ئەڭ ئاۋۋال ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلۇقىغا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىشكە چاقىرغىن. ئەگەر ئۇلار بۇنىڭغا ئىتائەت قىلسا، ئاللاھنىڭ ئۇلارغا بىر كېچە ـ كۈندۈزدە بەش ۋاخ نامازنى پەرز قىلغانلىقىنى بىلدۈرگىن. ئەگەر ئۇلار بۇنىڭغىمۇ ئىتائەت قىلسا، ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ مالىرىدىن بايلىرىدىن ئېلىنىپ، كەمبەغەللىرىگە

بېرىلىدىغان زاكاتنى پەرز قىلغانلىقىنى بىلدۈرگەن» [سەھىھ بۇخارىي، 1496 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

مۇئاز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: مەن بىر سەپەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدىم. بىر كۈنى ئەتىگەندە بىرگە يۈرۈۋاتقىنىمىزدا ئۇ ماڭا يېقىنلاپ:

ــ ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مېنى جەننەتكە كىرگۈزىدىغان، دوزاختىن يىراقلاشتۇرىدىغان بىرەر ئەمەلنى ئېيتىپ بەرسىڭىز، ــ دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «سەن بەك چوڭ بىر ئىشنى سورىدىڭ، ئەمما ئۇ ئاللاھ ئاسان قىلىپ بەرگەن كىشى ئۈچۈن ھەقىقەتەن ئاساندۇر: ئاللاھقا ئىبادەت قىلسەن، ئۇنىڭغا ھېچنېمىنى شېرىك كەلتۈرمەيسەن، نامازنى ئۆزۈيسەن، زاكات بېرىسەن، رامىزان روزىسىنى تۇتسەن ۋە ھەج قىلسەن».

ئاندىن يەنە مۇنداق دېدى: «سېنى ياخشىلىقنىڭ يوللىرىغا باشلاپ قويايمۇ؟ روزا بىر قالقاندۇر؛ سەدىقە خۇددى سۇ ئوتنى ئۆچۈرگەندەك گۇناھلارنى ئۆچۈرىدۇ؛ يەنە بىرى كىشىنىڭ كېچىدە ئوقۇغان نامىزىدۇر».

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى: ﴿ئۇلارنىڭ يانلىرى ئورۇن ـ كۆرپىلەردىن يىراق بولىدۇ (يەنى ئۇلار كېچىسى ئىبادەت قىلىپ، ئاز ئۇخلايدۇ)، ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ (ئازابىدىن) قورقۇپ، (رەھمىتىنى) ئۈمىد قىلىپ ئۇنىڭغا دۇئا قىلىدۇ، ئۇلارغا بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەردىن (ياخشىلىق يوللىرىغا) سەرپ قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە مۇكاپات يۈزىسىدىن ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا ساقلانغان ۋە ئۇلارنى خۇشال قىلىدىغان كاتتا نېمەتنى ھېچكىم بىلمەيدۇ)...﴾ دېگەن.

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە:

ــ «سېنى پۈتۈن ئىشلارنىڭ بېشى، تۈۋرۈكى ۋە ئەڭ يۇقىرى پەللىسىدىن خەۋەردار قىلايمۇ؟» ــ دەپ سورىدى. مەن:

ــ بولىدۇ، ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! ــ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «پۈتۈن ئىشلارنىڭ بېشى ئىسلام، تۈۋرۈكى نامىز، ئەڭ يۇقىرى پەللىسى جىھادتۇر» ــ دېدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «سېنى مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ تۈگۈنىدىن (يەنى ھەممىسىنى جەم قىلغۇچىدىن) خەۋەردار قىلايمۇ؟» ــ دېدى. مەن:

ــ بولـدۇ، ئـى ئاللاهنـڭ پەيغەمبـرى! ــ دېدىـم. شـۇنىڭ بىلەن ئـۇ زات تىلىنى كۆرسـتىپ تۇرۇپ:

ــ «بۇنى تىزگىنلىگىن!» ــ دېدى. مەن:

ــ ئـى ئاللاهنىڭ پەيغەمبىرى! بىز سـۆزلىرىمىز سـەۋەبلىكمۇ جازاغـا تارتىلامدۇق؟! ــ دەپ سـورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام:

ــ «ئـى مۇئاز! ئاناڭ سـاڭا يىغلاپ قالسـۇن (بـۇ ئاچچىقلانغانلىقىنـى بىلدۈرىدىغان، ھەقىقـي مەنىسـى نيـەت قىلىنمايدىغـان سـۆزدۇر)، كىشـىلەرنى دوزاخقـا يۈزلىرىچە دۈم تاشـلايدىغان نەرسـە پەقەت ئۇلارنىڭ تىلىدىن چىققان يامان سـۆزلىرى ئەمەسـمۇ؟!» دەپ جـاۋاب بـەردى [تىرمىزىـي، 2616 ـ ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

ئۆمـەر ئىبنـى خەتتـاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىـن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئـۇ مۇنداق دېگەن: بىر كۈنى بىز رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يېنىدا ئولتۇراتتۇق، شۇ ئەسنادا يىراقتىـن كىيىملىـرى ئاپئـاق، چاچلـرى قاپقارا بىر كىشـى چىقـىپ كەلـدى. ئۇنىڭدا نە مۇسـاپىرلىقنىڭ ئالامەتلـرى بار، نە ئارىمىزدىـن ئۇنى تونۇيدىغان بىرى بـار. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالامنىڭ ئالدىغـا كېلىـپ ئولتۇردى ـ دە، تىزلىرىنى ئۇ زاتنـىڭ تىزلىرىغا تىرەپ، ئىككى ئالقىنىنى يوتىسـىغا قويۇپ:

ــ ئـى پەيغەمبـەر! مـاڭا ئىسـلام ھەققىـدە خـەۋەر بەرگـىن! ــ دېـدى. رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيهـى ۋەسـەللەم مۇنـداق جـاۋاب بـەردى:

ــ «ئىسـلام دېگـەن ئاللاھتىـن باشـقا ھېـچ ئىلاھنـىڭ يوقلۇقىغـا ۋە مۇھەممـەد ئەلەيهىسسـالامنىڭ ئاللاھنىڭ ئەلچىسـى ئىكەنلىكىگـە گۇۋاھلىق بېرىشـىڭ، نامازنى تولۇق ئادا قىلىشـىڭ، زاكات بېرىشىڭ، رامىزان روزىسىنى تۇتۇشۇڭ ۋە تاقىتىڭ يەتسە بەيتۇللاھنى ھـەج قىلىشـىڭدىن ئىبارەتتۇر».

ئۇ كىشى:

ــ توغـرا دېدىـڭ، ــ دېدى. بىـز ئۇنىڭ ھەم سـوراپ، ھەم تەسـتىقلىغىنىغا ھەيران قالدۇق. ئاندىن:

ــ ماڭا ئىمان ھەققىدە خەۋەر بەرگىن، ــ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام:

ــ «ئىمـان دېگـەن ئاللاھقا، ئاللاھنىـڭ پەرىشـتىلىرىگە، كىتابلىرىغـا، ئەلچىلىرىگە،

ئاخىرەت كۈنىگە ۋە قەدەرنىڭ ياخشى - يامىنىغا ئىشىنىشىڭدىن ئىبارەتتۇر» دەپ جاۋاب بەردى. ئاندىن ئۇ بۇنىڭغا قارىتامۇ:

— توغرا دېدىڭ، — دېدى - دە، يەنە:

— ماڭا ئېھسان ھەققىدە خەۋەر بەرگىن، — دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

— «ئېھسان دېگەن ئاللاھقا خۇددى ئۇنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىشىڭدۇر؛ چۈنكى، سەن ئۇنى كۆرەلمىسەڭمۇ، ئۇ سېنى شەكسىز كۆرۈپ تۇرىدۇ» — دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ كىشى يەنە:

— ماڭا قىيامەت (نىڭ قاچان بولىدىغانلىقى) ھەققىدە خەۋەر بەرگىن، — دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

— «بۇ ھەقتە سورالغۇچى سورىغۇچىدىن ئارتۇق بىلگۈچى ئەمەس» — دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ كىشى:

— ئۇنداقتا، ئۇنىڭ ئالامەتلىرىدىن خەۋەر بەرگىن، — دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

— «دېدەكنىڭ ئۆز خوجايىنىنى تۇغۇشى، يالاڭئاياق، يالىڭاچ، كەمبەغەل پادىچىلارنىڭ ئېگىز بىنالارنى سېلىشتا ئۆزئارا بەسلىششى (قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىدۇر)» — دەپ جاۋاب بەردى.

ئاندىن ئۇ كىشى كەتتى. مەن بىر ھازا (سۈكۈت ئىچىدە) تۇرۇپ قالدىم. كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەندىن:

— «ئى ئۆمەر! سوئال سورىغۇچىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن؟» — دەپ سورىدى. مەن:

— ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئەڭ ياخشى بىلگۈچىدۇر، — دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

— «ئۇ جىبرىئىل، سىلەرگە دىنىڭلارنى ئۆگەتكىلى كەلگەن» — دېدى [سەھىھ مۇسلىم، 8 - ھەدىس].

ئالتىنچى باب

مۇئمىننىڭ ھاياتىدا نەپسىنى پاكلاش (تەزكىيە) نىڭ مۇھىملىقى، قەلب ئەمەللىرىنىڭ ئەھمىيىتى ۋە نىجاتلىقنىڭ مۇشۇ ئىككىسىگە باغلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿نەپسىنى پاك قىلغان ئادەم چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ﴾ [سۈرە شەمس، 9 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى مۇئمىن بولۇپ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان ھالدا ئاللاھقا مۇلاقات بولىدىكەن، ئۇ (ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا) يۇقىرى دەرىجىگە ئېرىشىدۇ. ئۇ (دەرىجىلەر) دائىمىي تۇرالغۇ بولغان جەننەتلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدۇ، ئۇ يەرلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، ئەنە شۇ (كۇفرىدىن ۋە گۇناھلاردىن) پاك بولغان ئادەمگە بېرىلىدىغان مۇكاپاتتۇر﴾ [سۈرە تاھا، 75 ــ 76 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ سىلەرگە پەزلى ۋە مەرھەمتى بولمىسا ئىدى، سىلەردىن ھېچكىم ئەبەدىي پاك بولالمايتتى. لېكىن، ئاللاھ خالىغان بەندىسىنى پاك قىلىدۇ﴾ [سۈرە نۇر، 21 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ئۈمميلەرگە (يەنى يېزىش ۋە ئوقۇشنى ئۇقمايدىغان ئەرەبلەرگە) ئۆزلىرى ئىچىدىن بىر پەيغەمبەرنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) ئەۋەتتى، ئۇ (يەنى پەيغەمبەر) ئۇلارغا قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇپ بېرىدۇ، ئۇلارنى (گۇناھلاردىن) پاك قىلىدۇ، ئۇلارغا كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) ۋە ھېكمەتنى (يەنى پەيغەمبەرنىڭ

سۇننىتىنى) ئۆگىتىدۇ، گەرچە ئۇلار ئىلگىرى ئوچۇق گۇمراھلىقتا بولسىمۇ...﴾ [سۈرە جۇمۇئە، 2 ـ ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرگە بەرگەن نېمىتىمنى كامالەتكە يەتكۈزگىنىمدەك) ئۆز ئىچىڭلاردىن سىلەرگە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان، سىلەرنى (شىرىك ۋە گۇناھتىن) پاكلايدىغان، سىلەرگە كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) ۋە ھېكمەتنى (يەنى دىنىي ئەھكاملارنى) ئۆگىتىدىغان، سىلەرگە بىلمىگەنلىرىڭلارنى بىلدۈرىدىغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق﴾ [سۈرە بەقەرە، 151 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ! مەن ساڭا سىغىنىپ ئاجىزلىقتىن، ھورۇنلۇقتىن، قورقۇنچاقلىقتىن، بېخىللىقتىن، قېرىلىقتىن ۋە قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! نەپسىمگە تەقۋادارلىق ئاتا قىلغىن، ئۇنى پاكلىغىن، سەن نەپسىنى پاكلىغۇچىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇرسەن، سەن نەپسىنىڭ ئىگىسى ۋە خوجايىنىدۇرسەن» [سەھىھ مۇسلىم، 2722 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

جۇندۇب ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بىز رەسۇلۇللاھنىڭ سۆھبىتىدە بولغان چاغلىرىمىزدا بالاغەت يېشىغا يېقىنلاشقان ياشلار ئىدۇق. بىز قۇرئان ئۆگىنىشتىن بۇرۇن ئىمانىنى ئۆگىنەتتۇق، ئاندىن قۇرئانىنى ئۆگىنەتتۇق، قۇرئان بىلەن ئىمانىمىز تېخىمۇ زىيادە بولاتتى» [ئىبنى ماجە، 61 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كۆكرىكىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ ئۈچ قېتىم: «تەقۋادارلىق مانا بۇ يەردە!» دېگەن [سەھىھ مۇسلىم، 2564 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ

ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ سىلەرنىڭ تاشقى قىياپىتىڭلارغا ۋە مال ـ مۈلكۈڭلارغا قارىمايدۇ، بەلكى قەلبىڭلارغا ۋە ئەمەللىرىڭلارغا قارايدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2956 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتىدۇ: «بىلىڭلاركى، بەدەندە بىر پارچە گۆش بار، ئەگەر ئۇ تۈزەلسە، پۈتۈن بەدەن تۈزىلىدۇ؛ ئەگەر ئۇ بۇزۇلسا، پۈتۈن بەدەن بۇزۇلىدۇ. بىلىڭلاركى، ئۇ قەلبىدۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 1599 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «مۇسۇلمان بولغان ۋاقتىمىز بىلەن ئاللاھنىڭ بىزنى: ﴿مۇئمىنلەرگە ئۇلارنىڭ دىللىرى ئاللاھنىڭ زىكرىگە ۋە نازىل بولغان ھەقىقەتكە (يەنى قۇرئان ئايەتلىرىگە) ئېرىيدىغان ۋاقىت يەتمىدىمۇ؟﴾1 دەپ ئەيىبلىشى ئارىسىدا پەقەت تۆت يىل ۋاقىت ئۆتكەن ئىدى» [سەھىھ مۇسلىم، 3027 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: «قۇرئاندىن ئەڭ دەسلەپ نازىل بولغىنى جەننەت ۋە دوزاخ تىلغا ئېلىنغان مۇفەسسەل سۈرىلەر (قىسقا سۈرىلەر) ئىدى. كىشىلەر ئىسلامغا كىرىپ ئىمانىدا مۇستەھكەملەشكەندىن كېيىن، ھالال ۋە ھارام (ئەھكاملىرى) نازىل بولدى. ئەگەر دەسلەپتىلا: ‹ھاراق ئىچمەڭلار› دەپ نازىل بولسا ئىدى، ئۇلار: بىز ھاراقنى ھەرگىز تاشلىيالمايمىز› دېگەن بولاتتى. ئەگەر: ‹زىنا قىلماڭلار› دەپ نازىل بولسا ئىدى، ئۇلار: ‹بىز زىنادىن ھەرگىز ۋاز كېچەلمەيمىز› دېگەن بولاتتى. مەن مەككىدە تېخى ئويناپ يۈرگەن كىچىك قىزچاق چېغىمدا، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە: ﴿بەلكى ئۇلارغا ۋەدە قىلىنغان ۋاقىت قىيامەتتۇر، قىيامەت تېخىمۇ دەھشەتلىكتۇر ۋە تېخىمۇ ئاچچىقتۇر﴾2 دېگەن ئايەت نازىل بولغان ئىدى. سۈرە بەقەرە بىلەن سۈرە

1 سۈرە ھەدىد، 16 ـ ئايەت.
2 سۈرە قەمەر، 46 ـ ئايەت.

نسا نازل بولغاندا مەن ئۇنىڭ يېنىدا (نىكاھىدا) ئىدىم» [سەھىھ بۇخارىي، 4993 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى باب

مەنپەئەتلىك ئىلىمنىڭ شەرەپ ۋە پەزىلىتى ھەمدە ئىلمىگە ئەمەل قىلمىغانلارنىڭ ئەيىبلىنىشى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى مۇنداق دېيىشكە بۇيرۇيدۇ: ﴿ئى پەرۋەردىگارىم، ئىلمىمنى زىيادە قىلغىن!﴾ [تاھا سۈرىسى، 114 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن ئادەم ياخشىمۇ؟) ياكى ئاخىرەت (ئازابىدىن) قورقۇپ، پەرۋەردىگارىنىڭ رەھمىتىنى ئۈمىد قىلىپ كېچىنىڭ سائەتلىرىنى سەجدە قىلغان ۋە قىيامدا تۇرغان ھالدا، ئىبادەت قىلىپ ئۆتكۈزگەن ئادەم (ياخشىمۇ؟). ئېيتقىنكى، بىلىدىغانلار بىلەن بىلمەيدىغانلار باراۋەر بولامدۇ؟ پەقەت (ساغلام) ئەقىل ئىگىلىرىلا ئىبرەت ئالىدۇ﴾ [زۇمەر سۈرىسى، 9 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ئىچىدە ئاللاھتىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ﴾ [فاتىر سۈرىسى، 28 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئالـلاھ كىمگە ياخشىلىقنى ئىرادە قىلسا، ئۇنى دىندا ئالىم قىلىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 71 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئىنسان ئۆلگەندە ئۇنىڭ ئەملى توختايدۇ، پەقەت ئۈچ نەرسە بۇنىڭدىن مۇستەسنا: سەدىقە جارىيە (ساۋابى ئۈزۈلمەيدىغان خەيرلىك ئەمەل)، مەنپەئەتلىك ئىلىم ۋە ئارقىسىدىن دۇئا قىلىدىغان سالىھ پەرزەنت» [سەھىھ مۇسلىم، 1631 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ! ساڭا سىغىنىپ پايدىسىز ئىلىمدىن، قورقمايدىغان (خۇشۇ قىلمايدىغان) قەلبتىن، تويمايدىغان نەپستىن ۋە ئىجابەت قىلىنمايدىغان دۇئادىن پاناھ تىلەيمەن» [سەھىھ مۇسلىم، 2722 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى ئەڭ دەسلەپ ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان

كىشىلەردىن بىرى شېھىت بولغان كىشىدۇر. ئۇ (ئاللاھنىڭ ھۆزۈرىغا) كەلتۈرۈلىدۇ، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا بەرگەن نېمەتلىرىنى بىر - بىرلەپ تونۇتىدۇ، ئۇمۇ تونۇيدۇ. ئاللاھ تائالا:

— بۇ نېمەتلەرنىڭ شۈكرانىسى ئۈچۈن نېمە ئىش قىلدىڭ؟ — دەپ سورايدۇ. ئۇ:

— سېنىڭ يولۇڭدا شېھىت بولغۇچە جەڭ قىلدىم، — دەيدۇ. ئاللاھ تائالا:

— يالغان ئېيتتىڭ، سەن پەقەت كىشىلەر سېنى باتۇر دېسۇن دەپ جەڭ قىلدىڭ، دەرھەقىقەت شۇنداق دېيىلىپ بولدى، — دەيدۇ. ئاندىن بۇيرۇق بېرىلىدۇ - دە، ئۇ يۈزىچە سۆرىلىپ دوزاخقا تاشلىنىدۇ.

ئاندىن ئىلىم ئۆگەنگەن، باشقىلارغا ئۆگەتكەن ۋە قۇرئان ئوقۇغان باشقا بىر كىشى كەلتۈرۈلىدۇ، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا بەرگەن نېمەتلىرىنى تونۇتىدۇ، ئۇمۇ تونۇيدۇ. ئاندىن ئاللاھ تائالا:

— بۇ نېمەتلەرنىڭ شۈكرانىسى ئۈچۈن نېمە ئىش قىلدىڭ؟ — دەپ سورايدۇ. ئۇ:

— ئىلىم ئۆگەندىم، باشقىلارغا ئۆگەتتىم ۋە سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن قۇرئان ئوقۇدۇم، — دەيدۇ. ئاللاھ تائالا:

— يالغان ئېيتتىڭ، سەن پەقەت ئالىم دېيىلىش ئۈچۈن ئىلىم ئۆگەندىڭ، قارى دېيىلىش ئۈچۈن قۇرئان ئوقۇدۇڭ، دەرھەقىقەت شۇنداق دېيىلىپ بولدى، — دەيدۇ. ئاندىن بۇيرۇق بېرىلىدۇ - دە، ئۇمۇ يۈزىچە سۆرىلىپ دوزاخقا تاشلىنىدۇ.

ئاندىن ئاللاھ تائالا رىزقىنى كەڭ قىلغان، ھەر تۈرلۈك مال - دۇنيا بەرگەن باشقا بىر كىشى كەلتۈرۈلىدۇ، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا بەرگەن نېمەتلىرىنى تونۇتىدۇ، ئۇمۇ تونۇيدۇ. ئاللاھ تائالا:

— بۇ نېمەتلەرنىڭ شۈكرانىسى ئۈچۈن نېمە ئىش قىلدىڭ؟ — دەپ سورايدۇ. ئۇ:

— سەن ياخشى كۆرىدىغان بىرەر يولنىمۇ چالا قويماي، ھەممىسىگە سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن مال سەرپ قىلدىم، — دەيدۇ. ئاللاھ تائالا:

— يالغان ئېيتتىڭ، سەن پەقەت سېخىي دېيىلىش ئۈچۈن مال سەرپ قىلدىڭ، دەرھەقىقەت شۇنداق دېيىلىپ بولدى، — دەيدۇ. ئاندىن بۇيرۇق بېرىلىدۇ - دە، ئۇمۇ يۈزىچە سۆرىلىپ دوزاخقا تاشلىنىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 1905 - ھەدىس].

سەككىزىنچى باب

ئەملىك ئەھمىيىتى، ئىلىمدىن توغرا ئەمەل كۆزلىنىدىغانلىقى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىنى ئەملىيەت ئۇستىدە تەربىيەلىگەنلىكى ۋە ئۇلارنى بىھۇدە سوئالالارنى سوراشتىن توسقانلىقى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇئمىنلەر! ئەگەر سىلەرگە ئوچۇق بايان قىلىنسا، سىلەرنى بىئارام قىلىپ قويىدىغان نەرسىلەر توغرۇلۇق (پەيغەمبەردىن) سوراڭلار﴾ [مائىدە سۈرىسى، 101 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئېيتقىنكى، (ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ۋەھيىنى) تەبلىغ قىلغانلىقىمغا سىلەردىن ھېچ ھەق تەلەپ قىلمايمەن، مەن (قۇرئاننى) ئىپتىرا قىلغۇچىلاردىن (يەنى توقۇغۇچىلاردىن) ئەمەسمەن. قۇرئان پەقەت جاھان ئەھلى ئۈچۈن ۋەز - نەسىھەتتۇر. بىر مۇددەتتىن كېيىن ئۇنىڭ راستلىقىنى چوقۇم بىلىسىلەر﴾ [ساد سۈرىسى، 86 - ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا (شۇئەيب ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىدىن) مۇنداق دەيدۇ: ﴿مەن پەقەت (سىلەرنى) قولۇمدىن كېلىشىچە تۈزەشىنى خالايمەن﴾ [ھۇد سۈرىسى، 88 - ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا (مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىدىن) مۇنداق دەيدۇ: ﴿مەن (سېنىڭ ئۇلۇغلۇقۇڭغا) ئىشەنگۈچىلەرنىڭ ئەۋۋىلىمەن، دېدى﴾ [ئەئراف سۈرىسى، 143 - ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا (مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ تىلىدىن) مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھنىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن شۇنىڭغا (يەنى يالغۇز ئاللاھقىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن﴾ [ئەنئام سۈرىسى، 163 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتىدۇ: «مەن سىلەرنى نېمىدىن توسقان بولسام، شۇنىڭدىن يىراق تۇرۇڭلار؛ نېمىگە بۇيرۇغان بولسام، كۈچۈڭلارنىڭ يېتىشىچە ئەمەل قىلىڭلار. سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەرنى پەقەت سوئالنى كۆپ سورىغانلىقى ۋە پەيغەمبەرلىرىگە خىلاپلىق قىلغانلىقى ھالاك قىلغان» [سەھىھ مۇسلىم، 1337 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ كاتىپىدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇغىرەگە: «رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئاڭلىغان بىرەر ھەدىس يېزىپ ئەۋەتكىن» دەپ خەت يازدى. مۇغىرە ئۇنىڭغا مۇنداق يازدى: «مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم: ‹ئاللاھ تائالا سىلەر ئۈچۈن ئۈچ ئىشنى يامان كۆردى: مىش ـ مىش گەپلەر (ئىگىسىز سۆز ـ چۆچەكلەر) نى دەپ يۈرۈش، مال ـ دۇنيانى ئىسراپ قىلىش ۋە كۆپ سوئال سوراش› » [سەھىھ بۇخارىي، 1477 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

نەۋۋاس ئىبنى سەمئان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «مەن مەدىنىدە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن بىر يىل تۇردۇم، مېنىڭ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كېلىشىمگە پەقەت سوئال سوراش ئىستىكىلا سەۋەب بولغان ئىدى. چۈنكى، بىزدىن بىرەر كىشى ھىجرەت قىلىپ كەلسە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن (كۆپ) سوئال سورىمايتتى» [سەھىھ مۇسلىم، 2553 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەبـۇ ھۇرەيـرە رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىندۇكى، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھـى ۋەسـەللەم مۇنـداق دېگەن: «قاراڭغـۇ كېچىنىـڭ پارچىلىرىغا ئوخشـاش پىتنىلەر كېلىشـتىن بـۇرۇن ئەمـەل قىلىشـقا ئالدىراڭلار. ئۇ چاغدا كىشـى ئەتىگىنـى مۇئمىن بولۇپ، كەچتـە كاپىـر بولۇپ كېتىدۇ ياكـى كەچتە مۇئمىن بولۇپ، ئەتىگىنـى كاپىر بولۇپ كېتىدۇ، دىنىنـى دۇنيانىڭ ئازغىنا ماتاسـىغا سـېتىپ يەيدۇ» [سـەھىھ مۇسـلىم، 118 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەبـۇ ھۇرەيـرە رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىندۇكى، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھـى ۋەسـەللەم مۇنـداق دېگـەن: «ئالتـە ئىش يۈز بېرىشـتىن بـۇرۇن ئەمەل قىلىشـقا ئالدىـراڭلار: دەججـال، ئىس ـ تۈتەك (دۇخـان)، يەر ھايۋىنى (دابىەتـۇل ئەرز)، كۈننىڭ مەغرىبتىـن چىقىشـى، ھەممىگـە كېلىدىغان ئىـش (قىيامـەت) ۋە ھەربىرىڭلارنىڭ بېشـىغا چوقـۇم كېلىدىغـان ئىش (ئۆلـۈم)» [سـەھىھ مۇسـلىم، 2947 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىندۇكى، رەسـۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسـەللەم مۇنـداق دېگەن: «كىمكـى ئاللاھقا ۋە ئاخىـرەت كۈنىگە ئىمـان كەلتۈرىدىكەن، ياخشـى سۆز قىلسـۇن ياكى سۈكۈت قىلسۇن» [سـەھىھ بۇخارىي، 6135 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى باب

نىيەتتىك ساپ بولۇشى، مەقبۇل ئەملىك پەقەت ئاللاھنىڭ رازىلىقى كۆزلەنگەن ۋە سۈننەتكە ئۇيغۇن ئەمەل ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئېيتقىنكى، مەنمۇ سىلەرگە ئوخشاش بىر ئىنسانمەن. ماڭا ۋەھيي قىلىنىدۇكى، سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار يالغۇز بىر ئىلاھتۇر، كىمكى، پەرۋەردىگارىغا مۇلاقات بولۇشنى ئۈمىد قىلىدىكەن (ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ ئازابىدىن قورقىدىكەن)، سالىھ ئەمەللەرنى قىلسۇن. پەرۋەردىگارىغا قىلىدىغان ئىبادىتىدە ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمىسۇن﴾ [كەھف سۈرىسى، 110 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئەمەللەر پەقەت نىيەتكە باغلىقتۇر، ھەركىم نىيىتىگە يارىشا ئەجرىگە ئېرىشىدۇ. كىمكى ئاللاھنىڭ رازىلىقى ۋە رەسۇلىنىڭ ئىتائىتىنى كۆزلەپ ھىجرەت قىلىدىكەن، ئۇنىڭ ھىجرىتى ئاللاھ ئۈچۈن ۋە رەسۇلى ئۈچۈن بولغان بولىدۇ. كىمكى بۇ دۇنيالىق بىرەر نەرسىگە ئېرىشىشنى كۆزلەپ ياكى بىرەر ئايالنى نىكاھلىغا ئېلىش ئۈچۈن ھىجرەت قىلىدىكەن، ئۇنىڭ نىيىتىگە يارىشا نەتىجىگە ئېرىشىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 1 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مەن شېرىك كەلتۈرگۈچىلەرنىڭ شېرىك كەلتۈرۈشىدىن ئەڭ بىھاجەت زاتمەن. كىمكى بىرەر ئەمەل قىلىپ، ئۇنىڭدا مەندىن باشقا بىرنى ماڭا شېرىك قىلىدىكەن، مەن ئۇنىمۇ، ئۇنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىسىنىمۇ تەرك ئېتىمەن» [سەھىھ مۇسلىم، 2958 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

سەئىد ئىبنى ئەبى ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ قانداق بىر نەرسە سەرپ قىلساڭ، چوقۇم ساۋابىغا ئېرىشىسەن؛ ھەتتا ئايالىڭنىڭ ئېغىزىغا سالغان بىر لوقما غىزا ئۈچۈنمۇ ساۋاب بېرىلىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 56 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئىتبـان رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايەت قىلىنىدۇكـى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالام مۇنداق دېگـەن: «ئاللاھنىـڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ (لا ئىلاھە ئىللەللاھ) دېگەن كىشـىگە ئاللاھ تائالا دوزاخنـى ھارام قىلدى» [سـەھىھ بۇخارىـي، 5401 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەبـۇ ھۇرەيـرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنـداق دېگەن: مەن: «ئـى رەسـۇلۇللاھ! قىيامـەت كۈنى سـېنىڭ شـاپائىتىڭ بىلەن ئـەڭ بەختلىـك بولىدىغان كىشـى كىـم؟» دەپ سورىسـام، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھـى ۋەسـەللەم: «ئـى ئەبۇ ھۇرەيـرە! سـېنىڭ ھەدىسـكە بولغـان قىزغىنلىقىڭنـى كۆرۈپ، بـۇ ھەقتە سـەندىن بۇرۇن ھېچكىمنىـڭ سـورىمايدىغانلىقىنى پـەرەز قىلغان ئىدىـم. قىيامەت كۈنى مېنىڭ شـاپائىتىم بىلـەن ئـەڭ بەختلىـك بولىدىغان كىشـى قەلبىنىڭ چوڭقـۇر قاتلىمىدىـن، چىن ئىخلاس بىلـەن (لا ئىلاھـە ئىللەلـلاھ) دېگەن كىشـىدۇر» [سـەھىھ بۇخارىـي، 6570 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنـداق دېگەن: «ئاللاھتىن باشـقا ھېـچ ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئاللاھنىـڭ پەيغەمبىرىدۇر، دەپ چىـن قەلبىدىـن گۇۋاھلىق بەرگەن ھەرقانداق كىشـىگە ئاللاھ چوقـۇم دوزاخنى ھارام قىلىدۇ» [سـەھىھ بۇخارىي، 128 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: مەن:

ــ ئـى رەسـۇلۇللاھ! ئىبنـى جۇدئـان جاھىلىيـەت دەۋرىـدە تۇغقانلارغا سـىلە ـ رەھىم قىلاتتـى، مىسـكىنلەرگە تاماق بېرەتتى، بۇنـىڭ ئۇنىڭغا بىرەر پايدىسـى بولامدۇ؟ ــ دەپ سورىسـام، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «يـاق، ئۇنىڭغا پايدىسـى بولمايدۇ، چۈنكى ئۇ بىر كۈنمـۇ: پەرۋەردىگارىم! قىيامەت كۈنـى مېنىـڭ خاتالىقىمنـى مەغپىـرەت قىلغىن، دەپ باقمىغان» دېدى [سـەھىھ مۇسـلىم، 214 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئەبۇ كەبشە ئەنمارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتىدۇ: «مەن سىلەرگە بىر ھەدىس ئېيتىپ بېرىمەن، ئۇنى يادلۇبلىڭلار: دۇنيادا تۆت تۈرلۈك كىشى بار: بىرىنچىسى، ئاللاھ تائالا مال - دۇنيا ۋە بىلىم بەرگەن بەندە بولۇپ، ئۇ پۇل - مېلىدىكى ھەقلەردە پەرۋەردىگارىدىن قورقىدۇ، تۇغقانلىرىغا سىلە - رەھىم قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ مېلىدا ئاللاھنىڭ ھەققى بارلىقىنى بىلىدۇ، بۇ ئەڭ ئۈستۈن دەرىجىدىكى كىشىدۇر. ئىككىنچىسى، ئاللاھ ئىلىم بەرگەن، ئەمما مال - دۇنيا بەرمىگەن بەندە بولۇپ، ئۇنىڭ نىيىتى سەمىمىدۇر. ئۇ: كاشكى مەندىمۇ مال بولسا، پالانى ئادەمدەك (ياخشى) ئەمەلنى قىلاتتىم، دەيدۇ ۋە نىيىتىگە يارىشا ساۋاب ئالىدۇ. بۇ ئىككىيلەننىڭ ساۋابى باراۋەردۇر. ئۈچىنچىسى، ئاللاھ تائالا مال بەرگەن، ئەمما ئىلىم بەرمىگەن بەندە بولۇپ، ئۇ ئىلىمسىزلىكتىن مېلىنى قالايمىقان سەرپ قىلىدۇ، پەرۋەردىگارىدىن قورقمايدۇ، تۇغقانلىرىنى تاشلىۋېتىدۇ ۋە ئۇنىڭ مېلىدا ئاللاھنىڭمۇ ھەققى بارلىقىنى بىلمەيدۇ، بۇ ئەڭ ناچار كىشىدۇر. تۆتىنچىسى، ئاللاھ مال - دۇنيامۇ، ئىلىممۇ بەرمىگەن بەندە بولۇپ، ئۇ: كاشكى مەندىمۇ مال بولسا، پالانىدەك گۇناھ قىلاتتىم، دەيدۇ ۋە نىيىتىگە يارىشا گۇناھكار بولىدۇ. بۇ ئىككىيلەننىڭ گۇناھى باراۋەردۇر» [تىرمىزىي، 2325 - ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىزنىڭ بۇ ئىشىمىزغا (يەنى دىنىمىزغا) ئۇيغۇن بولمىغان بىرەر ئەمەلنى قىلىدىكەن، ئۇ رەت قىلىنىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 2697 - ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر غازاتتا مۇنداق دېگەن: «مەدىنىدە قالغان شۇنداق كىشىلەر بارىكى، بىز قايسى تاغ يولىنى ياكى جىلغىنى كېسىپ ئۆتسەك، ئۇلارمۇ بىزگە (ساۋابتا) شېرىكتۇر، ئۇلار پەقەت ئۆزرىلىرى (كېسەللىك ياكى باشقا توسالغۇ) سەۋەبلىك بىز بىلەن چىقالمىغاي قالدى» [سەھىھ بۇخارىي، 2839 - ھەدىس].

ئون بىرىنچى ھەدىس:

سەھل ئىبنى ھۇنەيف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھتىن سەممىيلىك بىلەن شېھىتلىكنى تىلىسە، ئاللاھ تائالا ئۇنى شېھىتلارنىڭ مەرتىۋىسىگە يەتكۈزىدۇ، ھەتتا ئۇ ئۆز تۆشكىدە ئۆلگەن تەقدىردىمۇ...» [سەھىھ مۇسلىم، 1909 ـ ھەدىس].

ئونىنچى باب

غايە تىكلەشنىڭ مۇھىملىقى، ئالىي غايىلەرگە ئەرزىمەس ئارزۇ - ھەۋەسلەرنى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇشتىن ھەزەر ئەيلەش توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بەزى كىشىلەر بارلىقى، ئۇلار ئاللاھنىڭ رىزاسىنى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىدۇ (قىلغان ئەمەلىي بىلەن پەقەت ئاللاھنىڭ رازىلىقىنىلا تىلەيدۇ). ئاللاھ بەندىلىرىگە تولىمۇ مەرھەمەتلىكتۇر﴾ [سۈرە بەقەرە، 207 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مەن سىلەردىن ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن، ھەرقانداق ياخشى ئىش قىلغۇچىنىڭ ئەمەلىنى بىكار قىلمۇەتمەيمەن، سىلەر بىر - بىرىڭلاردىن تۆرەلگەن. ھىجرەت قىلغانلار، يۇرتلىرىدىن ھەيدەپ چىقىرىلغانلار، مېنىڭ يولۇمدا (يەنى ئاللاھنىڭ دىنى ئۈچۈن) ئەزىيەت تارتقانلار، ئۇرۇشقا قاتناشقانلار (يەنى مېنىڭ يولۇمدا ئۇرۇشقانلار) ۋە مېنىڭ يولۇمدا ئۆلتۈرۈلگەنلەرنىڭ گۇناھلىرىنى (مەغپىرىتىم ۋە رەھمىتىم بىلەن) ئەلۋەتتە يوققا چىقىرىمەن، ئۇلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىمەن. بۇ (ئۇلارنىڭ ياخشى ئەمەللىرى ئۈچۈن) ئاللاھ تەرىپىدىن بېرىلگەن مۇكاپاتتۇر. ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ياخشى مۇكاپات (يەنى جەننەت) بار﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 195 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ:

— ئى رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش قانداق بولىدۇ؟ ئارىمىزدىن بىرى ئاچچىقىنى چىقىرىش ئۈچۈن جەڭ قىلىدۇ، يەنە بىرى نام - شەرەپ ئۈچۈن جەڭ قىلىدۇ، — دېدى.

ئۇ كىشى بۇ سوئالنى ئۆرە تۇرۇپ سورىغان بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا بېشىنى كۆتۈرۈپ: «كىمكى ئاللاھنىڭ سۆزى (تەۋھىد كەلىمىسى) نى ئەڭ ئۈستۈن قىلىش ئۈچۈن جەڭ قىلسا، ئەنە شۇ ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغان بولىدۇ» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 7463 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ئۇمامە ئەلباھىلىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ:

— بىر ئادەم ھەم ساۋابنى، ھەم نام چىقىرىشنى كۆزلەپ غازات قىلسا، ئۇنىڭغا قانداق ساۋاب بولىدۇ؟ — دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

— «ھېچقانداق ساۋاب بولمايدۇ» — دېدى. ئۇ كىشى سوئالنى ئۈچ قېتىم تەكرارلىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھەر قېتىمدا: «ھېچقانداق ساۋاب بولمايدۇ» دەپ جاۋاب بەردى ۋە سۆزنى مۇنداق تاماملىدى: «ئاللاھ تائالا پەقەت ئۆزى ئۈچۈن خالىس قىلىنغان ۋە ئۇنىڭ رازىلىقى كۆزلەنگەن ئەمەلنىلا قوبۇل قىلىدۇ» [نەسائىي، 3140 - ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا ئۆز يولىدا جىھاد قىلغان، ئۆيىدىن پەقەت جىھاد ۋە ئاللاھنىڭ سۆزىنى ئالىي قىلىش مەقسىتىدە چىققان كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزۈشكە ياكى ئالغان ساۋابى ۋە غەنىيمتى بىلەن ئۆيىگە سالامەت قايتۇرۇشقا كېپىل بولىدى» [سەھىھ بۇخارىي، 7463 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس: ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھتىن مۇنۇلارنى ئاڭلىغانلىقىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئاللاھ يولىدىكى مۇجاھىدنىڭ مىسالى (ئاللاھ ئۇنىڭ نىيىتىنى ئەڭ ياخشى بىلگۈچىدۇر) كۈندۈزى روزا تۇتۇپ، كېچىسى نامازدا تۇرغان كىشىگە ئوخشاشتۇر. ئاللاھ تائالا ئۇ كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزۈشكە ياكى ئالغان ساۋابى ۋە غەنىيمتى بىلەن ئۆيىگە سالامەت قايتۇرۇشقا كېپىل بولدى» [سەھىھ بۇخارىي، 2787 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

كەئب ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مال ـ دۇنياغا ۋە نام ـ شەرەپكە ھېرىسمەن بىرىنىڭ دىنىغا يەتكۈزىدىغان زىيىنى بىر پادا توپىغا قويۇپ بېرىلگەن ئىككى چىلبۆرىنىڭ زىيىنىدىنمۇ ئېغىرراقتۇر» [تىرمىزىي، 2376 ـ ھەدىس].

ئون بىرىنچى باب

كىشىنىڭ ئۆزى ۋە باشقىلار ئالدىدىكى مەسئۇلىيىتى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلغىن (يەنى ئۆزۈڭ يالغۇز بولساڭمۇ جىھاد قىلغىن، ساڭا غەلىبە ۋەدە قىلىنغان. مۇناپىقلارنىڭ جىھادتىن ئايرىلىپ قالغانلىقىغا قايغۇرما). سەن پەقەت ئۆزۈڭگىلا جاۋابكار سەن، مۇئمىنلەرنى (جىھادقا) قىزىقتۇرغىن﴾ [سۈرە نىسا، 84 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا تەنھا كېلىدۇ﴾ [سۈرە مەريەم، 95 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھېچكىم ھېچكىمگە ئەسقاتمايدىغان، ھېچ كىشىنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنمايدىغان، ھېچ كىشىدىن فىدىيە ئېلىنمايدىغان، ئۇلار (يەنى كاپىرلار ۋە گۇناھكار بەندىلەر) ياردەمگە ئېرىشەلمەيدىغان كۈندىن قورقۇڭلار﴾ [سۈرە بەقەرە، 48 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: ئاللاھ تائالا: ﴿يېقىن تۇغقانلىرىڭنى ئاگاھلاندۇرغىن﴾3 دېگەن ئايەتنى نازىل قىلغاندا، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى: «ئى قۇرەيش جامائىتى! ئۆزۈڭلارنى (ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش بىلەن دوزاختىن) قۇتقۇزۇۋېلىڭلار، مەن سىلەرنى ئاللاھنىڭ جازاسىدىن قۇتقۇزۇپ قالالمايمەن؛ ئى ئابدۇمانافنىڭ ئەۋلادلىرى! مەن سىلەرنى ئاللاھنىڭ جازاسىدىن قۇتقۇزۇپ قالالمايمەن؛ ئى ئاببىاس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب! مەن سېنى ئاللاھنىڭ جازاسىدىن قۇتقۇزۇپ قالالمايمەن؛ ئى رەسۇلۇللاھنىڭ ھاممىسى سەفىييە! مەن سېنى ئاللاھنىڭ جازاسىدىن قۇتقۇزۇپ قالالمايمەن؛ ئى مۇھەممەدنىڭ قىزى فاتىمە! مېنىڭ مېلىمدىن خالىغىنىڭنى سورىغىن، ئەمما مەن سېنى ئاللاھنىڭ جازاسىدىن قۇتقۇزۇپ قالالمايمەن» [سەھىھ بۇخارىي، 2753 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان دەيدۇ: «ھەممىڭلار پادىچى سىلەر (يەنى مەسئۇلدۇرسىلەر) ۋە ھەممىڭلار ئۆزۈڭلارنىڭ قول ئاستىدىكىلەر ھەققىدە جاۋابكار بولىسىلەر: رەھبەرمۇ بىر پادىچىدۇر ۋە ئۇ خەلقىگە مەسئۇلدۇر؛ ئەر كىشىمۇ ئۆز ئائىلىسىدە پادىچىدۇر ۋە ئۆز ئائىلىسىگە مەسئۇلدۇر؛ ئايال كىشى ئېرىنىڭ ئۆيىدە پادىچىدۇر ۋە قول ئاستىدىكىلەرگە مەسئۇلدۇر؛ خىزمەتكار خوجايىنىنىڭ مېلىدا پادىچىدۇر ۋە ئۆز مەسئۇلىيىتىدىكى مالغا مەسئۇلدۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 1829 ـ ھەدىس].

3 سۈرە شۇئەرا، 214 - ئايەت.

ئۈچىنچى ھەدىس:

نەۋۋاس ئىبنى سەمئان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىر كۈنى ئەتىگەنده دەججال ھەققىده گەپ قىلدى. (دەججالنىڭ سۈپەتلىرىنى بايان قىلىۋېتىپ) ئاۋازىنى گاھ پەسەيتىپ، گاھ كۆتۈردى. بىز بۇنىڭغا قاراپ دەججالنى يېقىن ئەتراپتىكى خورمىزارلىقتا بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ قالدۇق. شۇ ئەسنادا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى: «مەن سىلەر ئۈچۈن دەججالدىنمۇ بەكرەك باشقا ئىشلاردىن ئەنسىرەيمەن. ئەگەر دەججال مەن ئاراڭلاردا بار چاغدا چىقىپ قالسا، سىلەرنىڭ ئورنۇڭلاردا مەن ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلىشىپ (سىلەرنى قوغدايمەن). ئەگەر مەن ئاراڭلاردا يوق چاغدا چىقىپ قالسا، ھەركىم ئۆزى ئۈچۈن مۇنازىرىلىشىدۇ (يەنى ئۆز ئىمانىنى ئۆزى قوغدايدۇ)» [سەھىھ مۇسلىم، 2937 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەدىي ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «پەرۋەردىگارىڭلار ھەربىرىڭلار بىلەن چوقۇم سۆزلىشىدۇ، ئاراڭلاردا ھېچقانداق تەرجىمان بولمايدۇ. بىراۋ ئوڭ تەرىپىگە قارايدۇ، پەقەت ئۆزى قىلغان ئەمەللىرىنىلا كۆرىدۇ؛ سول تەرىپىگە قارايدۇ، يەنىلا ئۆزى قىلغان ئەمەللىرىنىلا كۆرىدۇ؛ ئالدى تەرىپىگە قارايدۇ، ئۇدۇلىدا پەقەت دوزاخ ئوتىنىلا كۆرىدۇ. شۇڭا، بىر تال خورمىنىڭ يېرىمىغا چاغلىق نەرسىنى (سەدىقە قىلىپ بولسىمۇ) دوزاختىن ساقلىنىڭلار» [سەھىھ بۇخارىي، 7512 ـ ھەدىس].

ئون ئىككىنچى باب

ھەربىر مۇسۇلماننىڭ ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلار ئالدىدا مەسئۇلىيىتى بارلىقى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇئمىنلەر!) سىلەرگە نېمە بولدىكى، ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلمايسىلەر ۋە (دۇئا قىلىپ): «ئى پەرۋەردىگارىمىز! بۇ ئاھالىسى زالىم شەھەردىن بىزنى چىقارغىن، ئۆز دەرگاھىڭدىن بىزگە بىر ئىگىدارچىلىق قىلغۇچىنى مۇيەسسەر قىل، ئۆز دەرگاھىڭدىن بىزگە بىر مەدەتكارنى مۇيەسسەر قىل» دەيدىغان ئاجىز ئەرلەر، ئاجىز ئاياللار ۋە بالىلارنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن جىھاد قىلمايسىلەر﴾ [سۈرە نىسا، 75 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئىمان ئېيتقانلار، (ئاللاھنى ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى سۆيۈش يۈزىسىدىن يۇرتىنى تاشلاپ) ھىجرەت قىلغان، پۈل ـ مالىلىرى ۋە جانلىرى بىلەن ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغانلار (يەنى مۇھاجىرلار)، (يۇرتىدا مۇھاجىرلارغا) جاي بەرگەنلەر ۋە ياردەم كۆرسەتكەنلەر (يەنى ئەنسارلار) ئەنە شۇلار ئەلۋەتتە بىر ـ بىرىگە ئىگىدۇر (يەنى بىر ـ بىرىگە ياردەمچىدۇر، بىر ـ بىرىگە مىراسخوردۇر). ئىمان ئېيتقان، ئەمما (مەدىنىگە) ھىجرەت قىلمىغانلار بىلەن ئاراڭلاردا تاكى ئۇلار ھىجرەت قىلغانغا قەدەر ئۆزئارا ئىگە بولۇش (يەنى ياردەملىشىش، مىراسخور بولۇش) بولمايدۇ. ئەگەر دىن ئىشىدا ئۇلار سىلەردىن ياردەم سورىسا، ئۇلارنىڭ دۈشمىنى بىلەن ئاراڭلاردا كېلىشىم بولمىسىلا، ئۇلارغا ياردەم بېرىشىڭلار كېرەك. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾ [سۈرە ئەنفال، 72 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا (يەنى ئىسرائىلنى ئەيىبلەپ) مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار ئۆزلىرى قىلغان

ئارىلىرىدىكى ياماﻦ ئىشلاردىن بىر - بىرىنى توسمايتتى. ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن ياماﻦ!﴾ [سۈرە مائىدە، 79 - ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە بىر ئايەتتە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىنى مەدھىيەلەپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلارنىڭ مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر...﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 110 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلغۇچىلار بىلەن ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلغۇچىلارنىڭ مىسالى گويا بىر كېمىگە چىقىش ئۈچۈن چەك تاشلىشىپ، بەزىلىرى كېمىنىڭ ئۈستۈنكى قەۋىتىگە، بەزىلىرى ئاستىنقى قەۋىتىگە ئورۇنلاشقان كىشىلەرگە ئوخشايدۇ. ئاستىنقى قەۋەتتىكىلەر سۇ ئالماقچى بولسا ئۈستىدىكىلەرنىڭ يېنىدىن ئۆتىدىغان بولغاچقا: ‹ئۆزىمىز تۇرۇۋاتقان قەۋەتتىن بىر تۆشۈك ئاچقان بولساق، ئۈستىمىزدىكىلەرنىمۇ بىئارام قىلماس ئىدۇق› دېيىشتى. ئەگەر ئۈستىدىكىلەر ئۇلارنى ئۆز مەيلىگە قويۇپ بەرسە، ھەممىسى ھالاك بولىدۇ؛ ئەگەر ئۇلارنى توسۇپ قالسا، ئۇلارمۇ، ئۆزلىرىمۇ قۇتۇلۇپ قالىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 2493 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم: «ئاراڭلاردا كىمكى بىرەر يامانلىقنى كۆرسە، ئۇنى قولى بىلەن ئۆزگەرتسۇن؛ ئۇنىڭغا كۈچى يەتمسە، تىلى بىلەن ئۆزگەرتسۇن؛ ئۇنىڭغىمۇ كۈچى يەتمسە، قەلبىدە (نەپرەتلەنسۇن). بۇ ئىماننىڭ ئەڭ ئاجىز دەرىجىسىدۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 49 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: ئى مۇئمىنلەر! سىلەر: ﴿ئۆزۈڭلارنى گۇناھتىن ساقلاڭلار. توغرا يولدىلا بولىدىكەنسىلەر، باشقىلارنىڭ ئاداشقىنى سىلەرگە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. ھەممىڭلار ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتىسىلەر، ئاللاھ قىلغان

ئەملىكلارنى سىلەرگە ئېيتىپ بېرىدۇ﴾4 دېگەن ئايەتنى ئوقۇيسىلەر (ئەمما، خاتا چۈشىنىسىلەر). مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىشىلەر زالىمنى كۆرۈپ تۇرۇپ ئۇنى توسمىسا، ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئومۇميۈزلۈك جازالىشى يېقىندۇر» [مۇسنەدى ئەھمەد، 30 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

زەينەب بىنتى جەھش رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى چىرايلىرى قىزارغان ھالدا ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ: «ئاللاھتىن باشقا ھېچقانداق ئىلاھ يوق، يېقىنلىشىپ قالغان بىر بالادىن ئەرەبلەرنىڭ ھالىغا ۋاي! بۇگۈن يەجۇج ـ مەجۇج توسمىسىدىن مۇنچىلىك تۆشۈك ئېچىلدى» دېدى. ئۇنىڭدىن بىرەيلەن:

ـ ئارىمىزدا سالىھ كىشىلەر تۇرۇپمۇ ھالاك بولامدۇق؟ ـ دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «شۇنداق، ئەگەر پاسىقلىق ۋە بۇزۇقچىلىق كۆپەيسە كەتسە...» دەپ جاۋاب بەردى [سەھىھ بۇخارىي، 7059 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مۇئمىنلەر ئۆزئارا دوستلۇقتا، رەھىم ـ شەپقەتتە ۋە مېھرىبانلىقتا گويا بىر تەنگە ئوخشايدۇ، ئەگەر تەنده بىرەر ئەزا ئاغرىپ قالسا، قالغان ئەزالارمۇ ئۇيقۇسىزلىق ۋە قىزىتما ئارقىلىق ئاغرىپ قالغان ئەزاغا ھەمنەپەس بولىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 6011 ـ ھەدىس].

4 سۈرە مائىدە، 105 - ئايەت.

ئون ئۈچىنچى باب

پەيغەمبەرلەرنىڭ يولغا ئەگىشىشنىڭ ئەھمىيىتى ۋە ئۇنىڭ ئىسلاھاتچىنىڭ ئىبادىتى، دەۋىتى ۋە سەۋرچانلىقىدا مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) كۆڭلۈڭنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن ساڭا پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرىنى بايان قىلىپ بېرىمىز، بۇ قىسسىلەر ھەقىقەتنى، مۇئمىنلەر ئۈچۈن ۋەز ـ نەسىھەت ۋە ئىبرەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان﴾ [سۈرە ھۇد، 120 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) سەن (مۇشرىكلارنىڭ سالغان جاپاسىغا) ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر سەۋر قىلغاندەك سەۋر قىلغىن...﴾ [سۈرە ئەھقاف، 35 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئېيتقىنكى، بۇ مېنىڭ يولۇمدۇر، (كىشىلەرنى) ئاللاھقا دەۋەت قىلىمەن، مەن ۋە ماڭا ئەگەشكەنلەر روشەن دەلىلگە ئاساسلىنىمىز. ئاللاھ پاكتۇر، مەن مۇشرىكلاردىن ئەمەسمەن﴾ [سۈرە يۈسۈف، 108 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەنە شۇلار (يەنى مەزكۇر پەيغەمبەرلەر) ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىلەردۇر، ئۇلارنىڭ يولىغا ئەگەشكىن (ئۇلارنى ئۈلگە قىلغىن)﴾ [سۈرە ئەنئام، 90 ـ ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر! مۇشىركلارغا) ئېيتقىنكى، «پەرۋەردىگارىم مېنى توغرا يولغا يەنى توغرا دىنغا، باتىل دىنلاردىن توغرا دىنغا بۇرالغان ئىبراھىمنىڭ دىنىغا باشلىدى، ئىبراھىم مۇشىركلاردىن ئەمەس ئىدى﴾ [سۈرە ئەنئام، 161 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن گويا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەردىن بىرى ھەققىدە سۆزلەپ بېرىۋاتقانلىقىنى ھازىرمۇ كۆرۈپ تۇرۇۋاتقاندەك ئېسىمدە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەپ بېرىشىچە ئۇ پەيغەمبەرنىڭ ئۆز قەۋمى ئۇرۇپ قانىتىۋەتكەن ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر يۈزىدىكى قانلارنى سۈرتكەچ: «ئى ئاللاھ! قەۋمىمنى مەغپىرەت قىلغىن، چۈنكى ئۇلار بىلمەيدۇ، دەيتتى» [سەھىھ بۇخارىي، 3477 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر نەرسىلەرنى ئۇلەشتۇرۇپ بېرىۋاتاتتى، ئاردىن بىرەيلەن:

ــ بۇ تەقسىماتتا ئاللاھنىڭ رازىلىقى كۆزلەنمىدى، ــ دېدى. مەن بۇ ئەھۋالنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزدۇم. زات پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن ئىنتايىن غەزەپلەندى، ھەتتا چىرايى ئۆزگىرىپ كەتتى. ئاندىن مۇنداق دېدى: «ئاللاھ تائالا مۇساغا رەھمەت قىلسۇنكى، ئۇ بۇنىڭدىنمۇ ئېغىر ئەزىيەتلەرگە ئۇچرىغان، ئەمما سەۋر قىلغان ئىدى» [سەھىھ بۇخارىي، 3405 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان روزا داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ روزىسىدۇر. ئۇ بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن تۇتمايتتى. ئاللاھ تائالا ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان نامаз داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىدۇر. ئۇ كېچىنىڭ

يېرىمدا ئۇخلايتتى، ئۇچتىن بىرىدە نامـاز ئوقۇيتتى، ئالتىدىن بىرىدە يەنە ئۇخلايتتى» [سەھىھ بۇخارىي، 3420 ـ ھەدىس].

ئون تۆتىنچى باب

ئىسلاھات ۋە ئالالاھقا دەۋەت قىلىشنىڭ پەزىلىتى، ياخشىلىققا بۇيرۇش ۋە يامانلىقتىن توسۇشنىڭ ئەھمىيىتى

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھقا (يەنى ئاللاھنىڭ تەۋھىدىگە ۋە تائىتىگە) دەۋەت قىلغان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان ۋە: «مەن ھەقىقەتەن مۇسۇلمانلاردىنمەن» دېگەن كىشىدىنمۇ گۈزەل سۆزلۈك ئادەم بارمۇ؟﴾ [سۈرە فۇسسىلەت، 33 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار (كۈلپەتلەرگە) سەۋر قىلغان ۋە ئايەتلىرىمىزگە جەزمەن ئىشەنگەن چاغدا، ئۇلاردىن بىر قىسىم كىشىلەرنى بىزنىڭ ئەمرىمىز بىلەن توغرا يول كۆرسىتىدىغان پېشۋالار قىلدۇق﴾ [سۈرە سەجدە، 24 - ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا (ياخشى بەندىلەرنىڭ دۈئاسى ھەققىدە) مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار: ئى پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلادلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلىشىڭنى (يەنى بىزگە ساڭا ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشىڭنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغىن» دەيدۇ﴾ [سۈرە فۇرقان، 74 - ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿... كىتابنى ئۆگەتكەنلىكىڭلار ۋە ئوقۇغانلىقىڭلار ئۈچۈن رەببانىيلار بولۇڭلار﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 79 - ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلارنىڭ مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توسىدىغان، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر...﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 110 - ئايەت].

ئالتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا لوقمان ھەكىمنىڭ ئوغلىغا قىلغان نەسىھىتىنى زىكىر قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿... ياخشىلىققا بۇيرۇغىن، يامانلىقتىن توسقىن، بېشىڭغا كەلگەن مۇسىبەتكە سەۋر قىلغىن...﴾ [سۈرە لۇقمان، 17 - ئايەت].

يەتتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان ۋەز - نەسىھەتنى قوبۇل قىلمىغان چاغدا، بىز ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن يامان ئىشتىن مەنئى قىلغۇچىلارنى قۇتۇلدۇردۇق...﴾ [سۈرە ئەئراف، 165 - ئايەت].

سەككىزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەردىن بۇرۇن ئۆتكەن ئۈممەتلەرنىڭ ئارىسىدا نېمىشقا (يامانلارنى) يەر يۈزىدە بۇزۇقچىلىق قىلىشتىن توسىدىغان ئەقىل ئىلگىرى بولمىدى...﴾ [سۈرە ھۇد، 116 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىر ھىدايەتكە (توغرا يولغا) دەۋەت قىلسىكەن، ئۇنىڭغا ئەگەشكەن كىشىلەرنىڭ ساۋابىچىلىك ساۋاب بېرىلىدۇ، بۇ ئۇلارنىڭ ساۋابىنى قىلچە كېمەيتىۋەتمەيدۇ. كىمكى بىر گۇمراھلىققا دەۋەت قىلسىكەن، ئۇنىڭغا ئەگەشكەن كىشىلەرنىڭ گۇناھىچىلىك گۇناھ يۈكلىنىدۇ، بۇ ئۇلارنىڭ گۇناھىنى قىلچە كېمەيتىۋەتمەيدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2674 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

جەرىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئىسلامدا بىر ياخشى يول (سۈننەت) ئاچىسىكەن، ئۇنىڭغا شۇ ئەملىنىڭ ساۋابى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن شۇ ئەملىنى قىلغانلارنىڭ ساۋابى بېرىلىدۇ، بۇ ئۇلارنىڭ ساۋابىنى قىلچە كېمەيتىۋەتمەيدۇ. كىمكى ئىسلامدا بىر يامان يول ئاچىسىكەن، ئۇنىڭغا شۇ قىلمىشنىڭ گۇناھى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن شۇنى قىلغانلارنىڭ گۇناھى يۈكلىنىدۇ، بۇ ئۇلارنىڭ گۇناھىنى قىلچە كېمەيتىۋەتمەيدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 1017 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئالىملاھ تائالا ئىلمىنى بەندىلەرنىڭ قەلبىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىش بىلەن ئەمەس، بەلكى ئالىملارنى قەبزى روھ قىلىش ئارقىلىق ئېلىپ كېتىدۇ. ھەتتا بىرەر ئالىم قالمىغاندا، كىشىلەر نادانلارنى باش

قىلمۇالىدۇ. ئۇلاردىن سوئال سورالسا، بىلىمسىز تۇرۇپ پەتىۋا بېرىدۇ - دە، ئۆزلىرىمۇ ئازىدۇ، باشقىلارنىمۇ ئازدۇرىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 100 - ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خەيبەر كۈنى: «ئەتە بۇ بايراقنى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرىدىغان، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىمۇ ئۇنى ياخشى كۆرىدىغان، ئاللاھ ئۇنىڭ قولى بىلەن غەلىبە ئاتا قىلىدىغان بىر كىشىگە بېرىمەن» دېگەن. كىشىلەر شۇ كېچىنى بايراق كىمگە بېرىلىدىغانلىقىنى مۇزاكىرە قىلىپ ئۆتكۈزۈشتى. ئەتىسى ئەتىگەن ھەممەيلەن بايراقنىڭ ئۆزىگە بېرىلىشىنى ئۈمىد قىلىپ رەسۇلۇللاھنىڭ ھۇزۇرىغا كېلىشتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «ئەلى ئىبنى ئەبى تالىب قەيەردە؟» — دەپ سورىۋىدى، كۆپچىلىك:

— ئۇنىڭ كۆزى ئاغرىپ قاپتۇ، — دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئادەم ئەۋەتىپ ئۇنى چاقىرتتى. ئاندىن ئۇنىڭ كۆزىگە تۈكۈرۈپ (سۈفلەپ) قويۇپ دۇئا قىلغان ئىدى، كۆزى قەتئىي ئاغرىپ باقمىغاندەك، سەللىمازا ساقىيىپ كەتتى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ بايراقنى ئۇنىڭغا بەردى. ئەلى:

— ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇلار بىزگە ئوخشاش (مۇسۇلمان) بولغۇچە ئۇرۇشامدىم؟ — دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئالدىرىمغىن، ئۇلارنىڭ تەۋەلىكىگە بارغاندا، ئۇلارنى ئاۋۋال ئىسلامغا دەۋەت قىلغىن ۋە ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھەقلىرىنى چۈشەندۈرگىن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاللاھنىڭ سەن سەۋەبلىك بىر ئادەمنى ھىدايەت قىلغانلىقى سېنىڭ ئۈچۈن قىزىل تۆگىلىرىڭ بولغاندىنمۇ ئەۋزەلدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 4210 - ھەدىس].

ئون بەشىنچى باب

ئىسلاھاتچىلارنىڭ سۆپەتلىرى ۋە ئىسلام ئۆچۈن قىلغۇچىلار بولۇشقا تېگىشلىك خۇسۇسىيەتلەر توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇئمىنلەر! سىلەردىن كىمكى مۇرتەد بولىدىكەن، ئاللاھ (ئۇنىڭ ئورنىغا) ئاللاھ ئۇلارنى دوست تۇتىدىغان، ئۇلارمۇ ئاللاھنى دوست تۇتىدىغان، مۇئمىنلەرگە كۆيۈنىدىغان، كاپىرلارغا شەپقەتسىز، ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلىدىغان ۋە مالامەت قىلغۇچىنىڭ مالامىتىدىن قورقمايدىغان بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇ. بۇ (يەنى يۇقىرىدىكى سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىش) ئاللاھنىڭ پەزلىدۇركى، (ئاللاھ) ئۇنى (بەندىلىرىدىن) خالىغان كىشىگە بېرىدۇ، ئاللاھ (نىڭ پەزلى) كەڭدۇر، (ئاللاھ) ھەممىنى بىلگۈچىدۇر﴾ [سۈرە مائىدە، 54 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇھەممەد ئاللاھنىڭ رەسۇلىدۇر، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغان مۇئمىنلەر كۇففارلارغا قاتتىقتۇر، ئۆزئارا كۆيۈمچانىدۇر، ئۇلارنى رۇكۇ قىلغان، سەجدە قىلغان ھالدا كۆرىسەن. ئۇلار ئاللاھنىڭ پەزلىنى ۋە رازىلىقنى تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ يۈزلىرىدە سەجدىنىڭ ئىزنالىرى بار...﴾ [سۈرە فەتھ، 29 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا (مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسەسىدە) شۇئەيب ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزلىرىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى زىكر قىلىدۇ: ﴿ئۇلارنىڭ (يەنى قىزلارنىڭ) بىرى ئېيتتى: ئى ئاتا! سەن ئۇنى ئىشلەتكىن، ھەقىقەتەن ئۇ سەن ئىشلەتكەنلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى كۈچلۈك، ئىشەنچلىك كىشىدۇر﴾ [سۈرە قەسەس، 26 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

يۈسۈف ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: ﴿يۈسۈف: مېنى (مىسىر) زېمىنىنىڭ خەزىنىلىرىنى باشقۇرۇشقا قويغىن، مەن ھەقىقەتەن (ئۇنى باشقۇرۇش يوللىرىنى) بىلىدىغان، خەزىنىنى ئوبدان ساقلىيالايدىغان ئادەممەن، دېدى﴾ [سۈرە يۈسۈف، 55 - ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا تالۇت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرگە (پادىشاھ قىلىشقا) ئۇنى تاللىدى، ئۇنىڭ ئىلمىنى زىيادە ۋە بەدىنىنى قابىل قىلدى...» [سۈرە بەقەرە، 247 - ئايەت].

ئالتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر بىلەن كۆپلىگەن خۇداگۇي ئۆلىمالار بىرلىكتە جەڭ قىلدى. ئۇلار ئاللاھ يولىدا يەتكەن كۈلپەتلەردىن روھسىزلانمىدى، بوشاشمىدى، باش ئەگمىدى. ئاللاھ ئۆزىنىڭ يولىدا دۇچ كەلگەن قىيىنچىلىقلارغا چىداشلىق بەرگۈچىلەرنى دوست تۇتىدۇ...﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 146 - ئايەت].

يەتتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار (كۈلپەتلەرگە) سەۋر قىلغان، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە جەزمەن ئىشەنگەن چاغدا، ئۇلاردىن بىر قىسىم كىشىلەرنى بىزنىڭ ئەمرىمىز بىلەن توغرا يول كۆرسىتىدىغان پېشۋالار قىلدۇق﴾ [سۈرە سەجدە، 24 - ئايەت].

سەككىزىنچى ئايەت:

﴿... كىتابنى ئۆگەتكەنلىكىڭلار ۋە ئۇنى ئوقۇغانلىقىڭلار ئۈچۈن رەببانىيلاردىن بولۇڭلار﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 79 - ئايەت].

توققۇزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇئمىنلەرنىڭ ئىچىدە (رەسۇلۇللاھ بىلەن غازاتقا چىققاندا ساباتلىق بولۇپ، شېھىت بولغانغا قەدەر دادىللىق بىلەن جەڭ قىلىش توغرۇلۇق) ئاللاھقا بەرگەن ئەھدىنى ئىشقا ئاشۇرغان نۇرغۇن كىشىلەر بار. ئۇلارنىڭ بەزىسى (ئەھدىگە ۋاپا قىلىپ) شېھىت بولدى، بەزىسى (شېھىت بولۇشنى) كۈتمەكتە، ئۇلار (پەرۋەردىگارىغا بەرگەن ئەھدىسىنى) ھەرگىز ئۆزگەرتكىنى يوق﴾ [سۈرە ئەھزاب، 23 ـ ئايەت].

ئونىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) سەن (مۇشرىكلارنىڭ سالغان جاپاسىغا) ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر سەۋر قىلغاندەك سەۋر قىلغىن﴾ [سۈرە ئەھقاف، 35 ـ ئايەت].

ئون بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا تالۇتنىڭ قىسسەسىدە ئۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى زىكىر قىلىدۇ: «... (تالۇتنىڭ تەۋەلىرىدىن) ئاللاھقا مۇلاقات بولۇشقا چىنپۈتىدىغانلار: ئاللاھنىڭ ئىرادىسى بىلەن ئاز جامائە كۆپ جامائە ئۈستىدىن غەلبە قىلىدۇ، دېدى...﴾ [سۈرە بەقەرە، 249 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ھۇزەيفە ئىبنى يەمانىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، نەجرانلىق ئىككى ئاقساقال (ئاقىب بىلەن سەييىد) رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھۇزۇرىغا مۇباھەلە (بىر - بىرىگە لەنەت ئوقۇشۇش) ئۈچۈن كەلدى. ئۇلارنىڭ بىرى يەنە بىرىگە:

— مۇنداق قىلمايلى، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەگەر ئۇ ھەقىقەتەن پەيغەمبەر بولسا، بىز ئۇنىڭ بىلەن لەنەت ئوقۇشساق، بىز جەزمەن مەغلۇپ بولىمىز، ئەۋلادلىرىمىزمۇ نىجات تاپالمايدۇ، — دېدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھقا:

— بىز سەن سورىغان نەرسىنى (جىزيەنى) بېرەيلى، سەن بىر ئامانەتدار كىشىنى بىزگە قوشۇپ قويغىن، چوقۇم ئامانەتدار كىشى بولسۇن، — دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «سىلەرگە ھەقىقىي ئامانەتدار بىر كىشىنى قوشۇپ ئەۋەتىمەن» — دېدى.

ساھابىلەر كىم تاللىنار دەپ تەقەززا بولۇپ تۇرۇشقاندا، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئەبۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەررّاھ، ئورنۇڭدىن تۇرغىن!» دېدى. ئەبۇ ئۇبەيدە ئورنىدىن تۇرۇۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «بۇ كىشى بۇ ئۈممەتنىڭ ئامانەتدارىدۇر» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 4380 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئۈممىتىمدىن بىر تائىپە ئاللاھنىڭ ئەمرىنى بەجا كەلتۈرۈشىنى (ھەق ئۈستىدە بولۇشىنى) داۋاملاشتۇرىدۇ. ئۇلارنى يالغۇز قويغانلار ياكى ئۇلارغا قارشى چىققانلار تاكى ئاللاھنىڭ ئەمرى (قىيامەت) كەلگۈچە ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ، ئۇلار كىشىلەر ئۈستىدىن ھەمىشە غالىب كېلىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 3641 - ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۆچلۈك مۇئمىن ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئاجىز مۇئمىندىن ياخشىراق ۋە سۆيۈملۈكرەكتۇر، ئەلۋەتتە ھەر ئىككىلىسىدە ياخشىلىق بار» [سەھىھ مۇسلىم، 2664 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى بىر ئادەم ئېلىپ كېلىنىپ، دوزاختا تاشلىنىدۇ، ئۇنىڭ ئۈچەي ـ باغرلىرى چىقىپ قالىدۇ، ئۇ دوزاختا خۇددى تۆگەن چۆرۈۋاتقان ئېشەكتەك ئۈچەيلىرى ئەتراپىدا چۆرگىلەيدۇ. دوزاخ ئەھلى ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپ:

ــ ئەي پالانى، ساڭا نېمە بولدى؟ سەن بىزنى ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توساتتىڭغۇ!؟ ــ دەيدۇ. ئۇ كىشى:

ــ شۇنداق، مەن سىلەرنى ياخشىلىققا بۇيرۇيتتىم ـ يۇ، ئۆزۈم قىلمايتتىم؛ سىلەرنى يامانلىقتىن توساتتىم ـ يۇ، ئۆزۈم قىلاتتىم، ــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 3267 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئاللاھ تائالا ئەۋەتكەن ھەرقانداق پەيغەمبەر قوي باققان» دېگەنده، ساھابىلەر:

ــ سىلىمۇ باققانمۇ؟ ــ دەپ سوراشتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «شۇنداق، مەنمۇ مەككىلىكلەرنىڭ قويلىرىنى بىرقانچە قىيرات (تەڭگە) بەدىلىگە بېقىپ بەرگەن ئىدىم» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 2262 ـ ھەدىس].

ئون ئالتىنچى باب

جىنايەتچىلەرنىڭ يولىنى تونۇپ يېتىش، ئىسلام دۇشمەنلىرىنىڭ ھىيلە - مىكىرلىرىگە ھوشيار بولۇش ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۇيىقەستلىرىدىن ئاگاھ بولۇشنىڭ مۇھىملىقى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(بۇ سۈرىدە مۇشىرىكلارنىڭ گۇمراھلىقىنى كۆرسىتىدىغان دەلىللەرنى بايان قىلغىنىمىزدەك) گۇناھكارلارنىڭ يولى ئاشكارا بولسۇن ئۈچۈن، ئايەتلىرىمىزنى روشەن بايان قىلىمىز﴾ [سۈرە ئەنئام، 55 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) سەن مۇئمىنلەر بىلەن (جىھادتا) بىللە بولۇپ، ئۇلار بىلەن نامازغا ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا، ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى سەن بىلەن بىرلىكتە نامازغا تۇرسۇن، قوراللىرىنى (ئېھتىيات يۈزىسىدىن) يېنىدا تۇتسۇن، سەجدىگە بېرىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلار ئارقاڭلارغا ئۆتۈپ تۇرسۇن (يەنى نامازغا ئوقۇپ بولغان پىرقە ئارقاڭلاردا كۆزەتچىلىك قىلىپ تۇرسۇن، ئۇلارنىڭ ئورنىغا) نامازغا ئوقۇمىغان ئىككىنچى بىر پىرقە كېلىپ سەن بىلەن بىرلىكتە (يەنى ئارقاڭدا) نامازغا ئوقۇسۇن، (دۈشمەنلىرىدىن) ئېھتىياتچانلىق بىلەن، ھوشيار تۇرسۇن. (دۈشمەنلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا تەييار تۇرۇش يۈزىسىدىن) قوراللىرىنى يېنىدا تۇتسۇن، كاپىرلار سىلەرنىڭ قوراللىرىڭلاردىن، ئەشيالىرىڭلاردىن غەپلەتتە قېلىشىڭلارنى، شۇنىڭ بىلەن سىلەرگە بىردىنلا (تۇيۇقسىزدىن) ھۇجۇم قىلىشنى ئارزۇ قىلىدۇ (يەنى دۈشمەنلەرنىڭ سىلەرگە ھۇجۇم قىلىش پۇرسىتىگە ئىگە بولالماسلىقى ئۈچۈن، ھەممىڭلار بىرلا ۋاقىتتا يېغىلىپ نامازغا ئوقۇماي، يۇقىرىقى ئۇسۇل بويىچە ئوقۇڭلار). ئەگەر سىلەرگە يامغۇر سەۋەبلىك قىينىچىلىق تۇغۇلۇپ قالسا ياكى كېسەل بولساڭلار، (بۇ سەۋەبلىك) قوراللىرىڭلارنى قويۇپ تۇرساڭلار، سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ، ئېھتىياتچان ۋە ھوشيار بولۇڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن كاپىرلار ئۈچۈن خور قىلغۇچى ئازاب تەييارلىدى﴾ [سۈرە نىسا، 102 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بەزى كىشىلەر مۇئمىنلەرگە زىيان يەتكۈزۈش، كۇفرىنى كۈچەيتىش، مۇئمىنلەرنىڭ ئارىسىنى پارچىلاش، ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە قارشى تۇرغان ئادەم (يەنى ئەبۇ ئامىر راھىب) نىڭ كېلىشىنى كۈتۈش مەقسىتىدە مەسچىت بىنا قىلدى. ئۇلار: بىز پەقەت ياخشىلىقنىلا ئىرادە قىلدۇق، دەپ قەتئىي قەسەم قىلدۇ. ئاللاھ گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، ئۇلار شەك - شۈبھىسىز يالغانچىلاردۇر﴾ [سۈرە تەۋبە، 107 - ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) كىشىلەر ئارىسىدا شۇنداق ئادەم باركى، ئۇنىڭ دۇنيا تىرىكچىلىكى توغرىسىدىكى سۆزى سېنى قىزىقتۇرىدۇ (لېكىن ئۇ يالغانچى مۇناپىقتۇر)، ئۇ دىلىدىكى نەرسىگە (يەنى دىلى باشقا، تىلى باشقا ئەمەسلىكىگە) ئاللاھنى گۇۋاھ قىلىدۇ. ھالبۇكى، ئۇ (ساڭا ۋە ساڭا ئەگەشكۈچىلەرگە) ئەشەددىي دۈشمەندۇر (كۆرۈنۈشتە ئۇ شېرىن سۆزى ئارقىلىق دىندار قىياپەتكە كىرىۋالىدۇ)﴾ [سۈرە بەقەرە، 204 - ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) نىڭ يېنىغا قايتىپ بارغىنىڭلاردا، ئۇلار سىلەرنىڭ ئۇلارنى ئەيىبلىمەسلىكىڭلار ئۈچۈن (يالغان ئۆزرىلەر بايان قىلىپ)، ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلىدۇ، ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈڭلار (يەنى ئۇلار بىلەن سۆزلەشمەڭلار ۋە سالاملاشماڭلار)، ئۇلار ھەقىقەتەن نىجىستۇر، قىلمىشلىرىنىڭ جازاسى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بارىدىغان جايى جەھەننەمدۇر﴾ [سۈرە تەۋبە، 95 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇئمىن يىلان چاققان تۆشۈككە قايتا قولىنى تىقمايدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 6133 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

كەئىب ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: «رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىرەر غازاتقا چىقماقچى بولسا، چوقۇم باشقا بىر يەرنى كۆرسىتىپ، (ئەسلىي نىشانىنى) يوشۇراتتى» [سەھىھ بۇخارىي، 2947 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

مىسۋەر ئىبنى مەخرەمە ۋە مەرۋان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن ھۇدەيبىيە قىسسەسى رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بەنۇ كىنانە قەبىلىسىدىن بىر كىشى (قۇرەيشلەرگە):

ــ مېنى ئۆز مەيلىمگە قويۇڭلار، ئۇنىڭ (مۇھەممەدنىڭ) يېنىغا باراي، ــ دېدى. ئۇلار:

ــ بولىدۇ، بارغىن، ــ دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلەرگە يېقىنلاشقاندا، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «بۇ پالانى، ئۇ قۇربانلىق تۆگىلەرنى ئۇلۇغلايدىغان بىر قەۋمدىندۇر، قۇربانلىقلارنى ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىرىڭلار» دېدى.

قۇربانلىقلار چىقىرىلدى، كىشىلەر ئۇنى تەلبىيە ئېيتىپ كۈتۈۋالدى. ئۇ كىشى بۇ

مەنزىرىنىڭ كۆرۈپ:

ــ سۇبھانەللاھ، بۇنداق كىشىلەر بەيتۇللاھنىڭ زىيارىتى قىلىشتىن توسۇلماسلىقى كېرەك، ــ دېدى. ئاندىن ھەمراھلىرىنىڭ يېنىغا بارغاندا:

ــ مەن قۇربانلىق ئالامتى ئېسىلغان، بەلگە قويۇلغان قۇربانلىق تۆگىلەرنى كۆردۈم، بۇ كىشىلەرنىڭ بەيتۇللاھتىن توسۇلۇشىنى توغرا دەپ قارىمايمەن، ــ دېدى. [سەھىھ بۇخارىي، 2732 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ھىجرەت ۋەقەلىكىدە مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇ بەكرى بەنى دىيل قەبىلىسىدىن بىر كىشىگە، كېيىن بەنى ئەبىد ئىبنى ئەدىي قەبىلىسىدىن بىر كىشىگە ھەق بېرىپ، يول باشلىغۇچى قىلدى. ئۇ كىشى يول باشلاشقا ئىنتايىن ماھىر بولۇپ، ئاس ئىبنى ۋائىل جەمەتى بىلەن قەسەمياد قىلىشقان، قۇرەيش كاپىرلىرى بىلەن ئوخشاش دىندا ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇ بەكرى ئۈنىڭغا ئىشىنىپ، ئىككى تۆگىسىنى تاپشۇردى ۋە ئۈنىڭ بىلەن ئۈچ كېچىدىن كېيىن سەۋر غارىدا كۆرۈشۈشكە ۋەدىلەشتى. ئۈچ كېچە ئۆتكەندىن كېيىنكى سەھەر ۋاقتى ئۇ كىشى ئىككى تۆگىنى ئېلىپ، ئۇلارنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇلار ئامىر ئىبنى فۇھەيرە ۋە ھېلىقى دىيل قەبىلىسىدىن كەلگەن يول باشلىغۇچى بىلەن بىللە يولغا چىقتى. يول باشلىغۇچى ئۇلارنى مەككىنىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى دېڭىز ساھىلى يولى بىلەن ئېلىپ ماڭدى» [سەھىھ بۇخارىي، 2263 ـ ھەدىس].

ئون يەتتىنچى باب

ياشلارغا كۆڭۈل بۆلۈش، ئىلىم ئىگىلىرىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش ۋە ئۇلارنىڭ ئىسلام ئۈچۈن خىزمەت قىلىشتىكى رولىنى جارى قىلدۇرۇش توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز ساڭا ئۇلارنىڭ ھېكايىسىنى راستچىللىق بىلەن ئېيتىپ بېرىمىز، ئۇلار ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىغا ئىمان ئېيتقان ۋە بىز ھىدايەتنى زىيادە قىلغان يىگىتلەردۇر﴾ [سۈرە كەھف، 13 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئۇلارنىڭ بەزىسى) ئىبراھىم ئاتلىق بىر يىگىتنىڭ ئۆ (بۇتلارنى) ئەيىبلىگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدۇق (يەنى شۇ قىلغان بولۇشى مۇمكىن)» دېدى﴾ [سۈرە ئەنبىيا، 60 - ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پىرئەۋننىڭ ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنىڭ چوڭلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە زىيانكەشلىك قىلىشىدىن قورقۇپ، مۇسانىڭ قەۋمىدىن پەقەت بىر قىسىم ياشلارلا ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتى﴾ [سۈرە يۇنۇس، 83 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

جۇندۇب ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: «بىز رەسۇلۇللاھنىڭ سۆھبىتىدە بولغان چاغلىرىمىزدا بالاغەتكە يېقىنلاشقان ياشلار ئىدۇق. بىز قۇرئان ئۆگىنىشتىن ئىلگىرى ئىماننى ئۆگەنىدۇق، ئاندىن قۇرئان ئۆگەنىدۇق، شۇنىڭ بىلەن ئىمانىمىز تېخىمۇ زىيادە بولدى» [ئىبنى ماجە، 61 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ سايىسىدىن باشقا ھېچقانداق سايە بولمىغان قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ تائالا ئۆز سايىسىدا سايىدىتىدىغان يەتتە تۈرلۈك كىشى باركى، ئۇلار: ئادىل ئىمام، ئاللاھنىڭ ئىبادىتى بىلەن چوڭ بولغان ياش، قەلبى مەسچىتلەرگە باغلانغان كىشى، ئاللاھ ئۈچۈن بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈشۈپ جەم بولغان ۋە (ئۆلۈم ياكى سەپەر قاتارلىق سەۋەبلەر تۈپەيلى) بىر ـ بىرىدىن ئايرىلغاندىمۇ ئاللاھ يولدا ئايرىلغان ئىككى كىشى، مەرتىۋىلىك ھەم گۈزەل بىر ئايال (زىنا قىلىشنى) تەلەپ قىلسا: ‹مەن ئاللاھتىن قورقىمەن› دېگەن كىشى، ئوڭ قولى بەرگەن سەدىقىنى سول قولى بىلمەيدىغان دەرىجىدە يوشۇرۇن بەرگەن كىشى ۋە يالغۇز قالغاندا ئاللاھنى ئەسلەپ كۆز يېشى قىلغان كىشىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 1423 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بىر ئىچىملىك كەلتۈرۈلۈۋىدى، ئۇ زات ئۇنىڭدىن ئىچتى. ئۇ زاتنىڭ ئوڭ تەرىپىدە كىچىك بىر بالا، سول تەرىپىدە پېشقەدەم ساھابىلەر ئولتۇراتتى. ئۇ زات

كىچىك بالىغا:

ــ «بۇ ئىچىملىكنى ئاۋۋال بۇلارغا (پېشقەدەملەرگە) بېرىشىمگە رۇخسەت قىلامسەن؟»
ــ دەپ سورىۋىدى، بالا:

ــ ياق، ئى رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سىزدىن كېلىدىغان نېسىۋەمگە ئېرىشىشتە ھېچكىمنى ئۆزۈمدىن ئۈستۈن قويمايمەن، ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئىچىملىكنى ئۇ بالىغا بەردى [سەھىھ بۇخارىي، 5620 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر قوشۇن ئەۋەتمەكچى بولۇپ، ئۇلارغا ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى قوماندان قىلدى. بەزى كىشىلەر ئۇنىڭ قوماندان بولغانلىقىنى ئەيىبلەشتى (يەنى ئۇنىڭ يېشىنىڭ كىچىكلىكىنى تىلغا ئېلىشتى). شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئەگەر سىلەر ئۇنىڭ (يېشىنىڭ كىچىكلىكى تۈپەيلى) قوماندانلىقىغا تەنە قىلىۋاتقان بولساڭلار، بۇنىڭدىن ئىلگىرى ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ قوماندانلىقىغىمۇ تەنە قىلغان ئىدىڭلار. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ (ئۇسامە) قوماندانلىققا لايىقتۇر. ئۇنىڭ دادىسى مەن ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈك ئىنسان ئىدى، بۇ بالىمۇ دادىسىدىن كېيىن مەن ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈك ئىنساندۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 3730 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «قېنى ئېيتىڭلارچۇ! بىر خىل دەرەخ بار، ئۇنىڭ مىسالى مۇئمىننىڭ مىسالىدۇر، پەرۋەردىگارىنىڭ ئىزنى بىلەن ھەر ۋاقىت مېۋە بېرىپ تۇرىدۇ ۋە يوپۇرمىقى تۆكۈلمەيدۇ» دېدى. (ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتىدۇ): «مەن ئۇنى خورما دەرىخى دەپ ئويلىدىم ـ يۇ، ئۇ يەردە ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قاتارلىق پېشقەدەم ساھابىلەرمۇ بولغاچقا، بۇ ھەقتە ئۇلاردىن ئاۋۋال ئېغىز ئېچىشنى ياقتۇرمىدىم. ئۇلار بۇ ھەقتە ھېچ نەرسە دېمىگەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ خورما دەرىخىدۇر» دېدى. سىرتقا چىققاندا دادامغا:

ــ دادا! ئۇنىڭ خورما دەرىخى ئىكەنلىكى كۆڭلۈمگە كەلگەن ئىدى، ــ دېگەن ئىدىم، دادام:

ــ نېمشقا بايام ئېيتمدىڭ؟ ئەگەر ئويلىغىنىڭنى ئېيتقان بولساڭ، مەن ئۇچۇن پالان - پۇستان نەرسىلەردىنمۇ ياخشىراق بولاتتى، ــ دېدى. مەن:

ــ سىز بىلەن ئەبۇ بەكرىنىڭ بىر نەرسە دېمىگەنلىكىڭلارنى كۆرۈپ، سىلەردىن ئاۋۋال ئېغىز ئېچىشنى ياقتۇرمىدىم، ــ دېدىم» [سەھىھ بۇخارىي، 6144 - ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

مالىك ئىبنى ھۇۋەيرىس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىغا كەلدۇق، بىز تەڭتۇش ياشلار ئىدۇق، ئۇ زاتنىڭ يېنىدا 20 كېچە تۇردۇق. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئىنتايىن مېھرىبان، مۇلايىم زات ئىدى. ئۇ بىزنىڭ ئائىلىمىزنى سېغىنىپ قالغانلىقىمىزنى ھېس قىلىپ، بىزدىن ئۆيدە كىملەرنى قالدۇرۇپ كەلگەنلىكىمىزنى سوردى، بىز ئېيتىپ بەردۇق. ئۇ زات: «ئائىلىڭلاردىكىلەرنىڭ يېنىغا قايتىڭلار، شۇلار بىلەن بىللە تۇرۇڭلار، ئۇلارغا تەلىم بېرىڭلار ۋە (ياخشىلىققا) بۇيرۇڭلار. ناماز ۋاقتى بولغاندا بىرىڭلار ئەزان ئېيتسۇن، ئەڭ پىشقەدەمراقىڭلار ئىمام بولسۇن» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 7246 - ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن بىر كۈنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئۇلىغىغا مىنگىشۋالغان ئىدىم، ئۇ زات مۇنداق دېدى: «ئەي بالا! مەن ساڭا بىرقانچە كەلىمە ئۆگىتىپ قويايي: ئاللاھنىڭ (دىنىنى) ساقلىغىن، ئاللاھمۇ سېنى ساقلايدۇ؛ ئاللاھنى ئۇنتۇمىغىن، ئۇنى ئالدىڭدا تاپسەن؛ بىر نەرسە سورىماقچى بولساڭ، ئاللاھتىن سورىغىن؛ ياردەم تىلىمەكچى بولساڭ، ئاللاھتىن تىلىگىن. شۇنى بىلگىنكى، پۈتۈن ئۈممەت ساڭا بىرەر پايدا يەتكۈزۈش ئۈچۈن بىرلەشكەن تەقدىردىمۇ، پەقەت ئاللاھ ساڭا پۈتكەننىلا يەتكۈزەلەيدۇ. ناۋادا ساڭا بىرەر زىيان سېلىش ئۈچۈن بىرلەشكەن تەقدىردىمۇ، پەقەت ئاللاھ ساڭا پۈتكەن زىياننىلا سالالايدۇ. قەلەملەر كۆتۈرۈلدى، سەھىپىلەر قۇرۇپ بولدى» [تىرمىزىي، 2516 - ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى،

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ: «ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا ھېكمەتنى ئۆگەتكىن» دەپ دۇئا قىلدى [سەھىھ بۇخارىي، 3756 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋاپات بولغاندا، مەن ئەنسارلاردىن بىر كىشىگە:

ــ ئەي پالانى! بۈياققا كەلگىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىن (ئىلىم) سوراپ ئۆگىنىۋالايلى، چۈنكى ئۇلار بۈگۈن كۆپ، ــ دېدىم. ئۇ كىشى:

ــ ئەي ئابباسنىڭ ئوغلى! قىزىق ئىكەنسەن، شۇنچە كۆپ ساھابە تۇرسا، كىشىلەرنىڭ ئىلمىدە ساڭا ئېھتىياجى چۈشەمتتى؟ ــ دېدى.

ئۇ بۇرادەر شۇنداق دەپ ئىلىم ئېلىشتىن ۋاز كەچتى، مەن بولسام سوراپ ئىلىم ئېلىشقا يۈزلەندىم. بىرەر كىشىنىڭ بىر ھەدىس بىلىدىغانلىقىنى ئاڭلىسام، ئۇنىڭ ئۆيىگە باراتتىم؛ ئۇ چۈشلۈك ئۇيقۇسىنى ئېلىۋاتقان بولسا، مەنمۇ چاپىنىمنى بېشىمغا قويۇپلا ئىشىك ئالدىدا ياتاتتىم. شامال يۈزۈمگە توپا ـ چاڭلارنى ئۇچۇراتتى. ئۇ كىشى ئۆيىدىن چىقىپ، مېنى كۆرگەندە:

ــ ئەي رەسۇلۇللاھنىڭ جىيەنى، نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭ؟ خەۋەر بەرسەڭ، ئۆزۈم ئالدىڭغا باراتتىم ئەمەسمۇ؟! ــ دەيتتى. مەن:

ــ ياق، مەن سېنىڭ يېنىڭغا كەلگىنىم ياخشى، ــ دەيتتىم ۋە ئۇنىڭدىن ھەدىس سوراپ ئۆگىنىۋالاتتىم.

(كېيىنكى كۈنلەردە) ھېلىقى ئىلىمدىن ۋاز كەچكەن كىشى ئىنسانلارنىڭ ئىلىم ئۆگىنىشى ئۈچۈن مېنىڭ ئەتراپىمغا ئولىشىۋالغانلىقىنى كۆرۈپ:

ــ بۇ يىگىت مەندىن كۆپ ئەقىللىق ئىكەن، ــ دېدى [دارىمي، 590 ـ ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مېنى بەدرى غازىتىغا قاتناشقان، پېشقەدەم ساھابىلەر بار سورۇنغا ئېلىپ كىرەتتى. ئۇلاردىن بەزىسى:

ئېلىپ كېلەيلى دېسەك، بىزنىڭمۇ بۇنچىلىك ئوغلانلىرىمىز بار، نېمىشقا بۇ بالىنى بۇ سورۇنغا ئېلىپ كىرىسەن؟ ــ دېيىشتى. ئۆمەر:

ــ ئۇنىڭ كىملىكىنى سىلەرمۇ بىلىسىلەر (يەنى ئۇ پەيغەمبەرنىڭ تۇغقىنى ھەم ئىلىم ئىگىسىدۇر)، ــ دېدى.

بىر كۈنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇلارنى چاقىردى، مېنىمۇ ئۇلار بىلەن بىللە چاقىردى. مېنىڭچە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ شۇ كۈنى مېنى ئۇلارغا كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈنلا چاقىرغان ئىدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇلاردىن:

ــ ﴿ئاللاھنىڭ ياردىمى ۋە غەلىبىسى كەلگەن ھەمدە ئاللاھنىڭ دىنىغا كىشىلەرنىڭ تۇپ ـ تۇپ بولۇپ كىرگەنلىكىنى كۆرگىنىڭدە، رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدۇسانا ئېيتقىن ۋە ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلىگىن. ئاللاھ ھەقىقەتەن تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر﴾ دېگەن بۇ نەسر سۈرىسى ھەققىدە نېمە دەيسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى، ئۇلاردىن بەزىسى:

ــ بىزگە نۇسرەت بېرىلگەندە ۋە غەلىبە قىلغاندا ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتىشقا ۋە مەغپىرەت تىلەشكە بۇيرۇلدۇق، ــ دېسە؛ يەنە بەزىسى:

ــ بىلمەيمىز، ــ دېيىشتى ياكى ھېچنېمە دېمىدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ماڭا قاراپ:

ــ ئەي ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببىاس، سەنمۇ شۇنداق قارامسەن؟ ــ دېدى. مەن:

ــ ياق، ــ دېدىم. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئۇنداقتا نېمە دەيسەن؟ ــ دېدى. مەن:

ــ بۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئەجىلىنىڭ يېقىنلاشقانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭغا شۇنى بىلدۈرگەن: ﴿ئاللاھنىڭ ياردىمى ۋە غەلىبىسى كەلگەن ھەمدە كىشىلەرنىڭ ئاللاھنىڭ دىنىغا توپ ـ توپ بولۇپ كىرگەنلىكىنى كۆرگىنىڭدە﴾ دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسى: مەككىنىڭ پەتھى بولۇشى سېنىڭ ئەجىلىڭ يېقىنلاشقانلىقىنىڭ بەلگىسىدۇر، شۇڭا ﴿رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدۇسانا ئېيتقىن ۋە ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلىگىن. ئاللاھ ھەقىقەتەن تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر﴾ دەپ بۇيرۇلغان، ــ دېدىم. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ مەنمۇ بۇ ئايەتتىن پەقەت سەن بىلگەننى بىلىمەن، ــ دېدى» [سەھىھ بۇخارىي، 4294 ـ ھەدىس].

ئون بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن مۇنداق رىۋايەت قىلىنغان: «ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ سورۇنداشلىرى ۋە مەسلىھەتچىلىرى قېرى بولسۇن ياكى ياش بولسۇن، قۇررالار (يەنى قۇرئان ۋە ئىلىم ئەھلىلىرى) ئىدى» [سەھىھ بۇخارىي، 7286 - ھەدىس].

ئون ئىككىنچى ھەدىس:

سەئىد ئىبنى ئەبى ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ باللىرىغا خۇددى مۇئەللىم باللارغا خەت يېزىشنى ئۆگەتكەندەك مۇنۇ كەلىمىلەرنى ئۆگىتەتتى ۋە مۇنداق دەيتتى: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نامازنىڭ ئاخىرىدا مۇنۇلاردىن پاناھلىق تىلەيتتى: «ئى ئاللاھ! مەن ساڭا سىغىنىپ قورقۇنچاقلىقتىن پاناھ تىلەيمەن، ئۆمرۈمنىڭ ئەڭ خار (قېرىلىق) باسقۇچىغا بېرىپ قېلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن، دۇنيانىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلەيمەن، قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن» [سەھىھ بۇخارىي، 2822 - ھەدىس].

ئون سەككىزىنچى باب

ئايالالارنىڭ ئىلىم تارقىتىش ۋە ئىسلامغا ياردەم بېرىشتىكى رولى، ئۇلارنىڭمۇ يېڭىلىق ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلۈشى ۋە ئۇنىڭغا ئالدىرىشى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇئمىن ئەرلەر بىلەن مۇئمىن ئاياللار بىر - بىرى بىلەن دوستتۇر، ئۇلار (كىشىلەرنى) ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ، نامازنى (تولۇق) ئادا قىلىدۇ، زاكات بېرىدۇ، ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ئىتائەت قىلىدۇ، ئەنە شۇلارغا ئاللاھ رەھىم قىلىدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾ [سۈرە تەۋبە، 71 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ئىمان ئېيتقانلارغا پىرئەۋننىڭ ئايالىنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى، ئۇ ۋاقتىدا ئۇ: ئى پەرۋەردىگارىم! دەرگاھىڭدا ماڭا جەننەتتىن بىر ئۆي بىنا قىلغىن، مېنى پىرئەۋندىن ۋە ئۇنىڭ يامان ئەمەلىدىن قۇتۇلدۇرغىن، مېنى زالىم قەۋمدىن قۇتۇلدۇرغىن، دېدى﴾ [سۈرە تەھرىم، 11 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: ئايالىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: «ئەرلەر سىزنىڭ پەنىگىزدا بىزدىن (ياخشىلىقتا) ئېشىپ كەتتى، بىزگىمۇ مەخسۇس بىر كۈننى ئاجرىتىپ بەرسىگىز» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىلارغا بىر كۈننى ۋەدە قىلىپ، شۇ كۈنى ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ، ۋەز - نەسىھەت قىلدى ۋە (ياخشىلىقلارغا) بۇيرۇدى. ئۇ زات ئايالىلارغا ۋەز - نەسىھەت قىلىۋېتىپ: «سىلەردىن قايسىبىر ئايالنىڭ ئۈچ پەرزەنتى ئۇنىڭدىن بالدۇر ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇلار ئۇنىڭ ئۈچۈن دوزاختىن توسىدىغان پەردە بولىدۇ» دېگەن ئىدى، ئاردىدىن بىر ئايال:

— ئىككى پەرزەنتى ئۆلۈپ كەتكەن بولسىچۇ؟ — دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

— «ئىككى پەرزەنتى ئۆلۈپ كەتكەن بولسىمۇ شۇنداق» — دەپ جاۋاب بەردى [سەھىھ بۇخارىي، 101 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «ئەنسارلارنىڭ ئايالىلىرى نېمىدېگەن ياخشى ئايالىلار - ھە! ھايا ئۇلارنىڭ دىنىنى چۈشىنىشىنى توسۇپ قالمىغان ئىدى» [سەھىھ مۇسلىم، 332 - ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا ئەشئەرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ساھابىلىرى بولغان بىزلەرگە بىرەر ھەدىس قىيىن تۇيۇلۇپ قالسا،

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن سورىساقلا، چوقۇم ئۇنىڭ يېنىدىن ئۇنىڭغا دائىر بىر ئىلىم تاپاتتۇق» [تىرمىزىي، 3883 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

رۇبەييئ بىنتى مۇئەۋۋىز رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن غازاتلارغا چىقاتتۇق، كىشىلەرگە سۇ بېرەتتۇق، ئۇلارغا خىزمەت قىلاتتۇق، ياردارلارنى ۋە ئۆلگەنلەرنى مەدىنىگە قايتۇرۇپ ئەكېلەتتۇق» [سەھىھ بۇخارىي، 2883 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئۇممۇ ئەتىييە ئەلئەنسارىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن يەتتە غازاتقا قاتناشتىم. مەن ئۇلارنىڭ يۇك ـ تاقلىرىغا قارايتتىم، ئۇلارغا تاماق ئېتەتتىم، ياردارلارنى داۋالايتتىم ۋە كېسەللەرنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالاتتىم» [سەھىھ مۇسلىم، 1812 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ھىجرەت قىسسەسىدە مۇنداق دەيدۇ: «بىر كۈنى چۈش ۋاقتىدا ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئۆيىدە ئولتۇراتتۇق، بىرەيلەن ئەبۇ بەكرىگە:

ــ ئەنە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بېشىنى ئوراپ بىزنىڭ يېنىمزغا كەلمەيدىغان بىر ۋاقىتتا كېلىۋاتىدۇ، ــ دېدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئاتام ـ ئانام ئۇ زاتقا پىدا بولسۇن، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ زات بۇ ۋاقىتتا چوقۇم بىرەر مۇھىم ئىش ئۈچۈن كەلدى، ــ دېدى.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كېلىپ كىرىشكە رۇخسەت سورىدى، رۇخسەت بېرىلگەندىن كېيىن ئۆيگە كىرىپ، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا:

ــ «يېنىڭدىكىلەر چىقىپ تۇرسۇن» ــ دېدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئى رەسۇلۇللاھ! ئاتام سىزگە پىدا بولسۇن، بۇلار سىزنىڭلا ئائىلىڭىز (يەنى ئۆز كىشىلىرىمىز)، ــ دېدى. ئۇ زات:

ــ «ماڭا (مەككىدىن) چىقىشقا رۇخسەت قىلىندى» ــ دېدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئى رەسۇلۇللاھ! ئاتام سىزگە پىدا بولسۇن، ھەمراھ بولىمەنغۇ!؟ ــ دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «ھەئە» ــ دېدى. ئاندىن ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئاتام سىزگە پىدا بولسۇن، بۇ ئىككى ئۇلىغمىنىڭ بىرىنى ئېلىڭ، ــ دېۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «ھەققىنى بېرىپ ئالىمەن» ــ دېدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز ئۇ ئىككى تۆگىنى ناھايىتى تېز سۈرئەتتە تەييارلىدۇق، بىر تېرە خالتىغا يول ئوزۇقى سالدۇق. ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما ئۆزىنىڭ بەلۈبغىنى ئىككىگە بۆلۈپ، بىرى بىلەن خالتىنىڭ ئېغزىنى باغلىدى. شۇ سەۋەبتىن ئۇ «قوش بەلۋاغلىق ئايال» دەپ ئاتالدى، [سەھىھ بۇخارىي، 3905 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قۇربان ھېيىت ۋە روزا ھېيىت كۈنلىرى (مۇسەللاغا) چىقىپ، ئاۋۋال نامازئوقۇيتتى. نامازنى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن، كۆچىلىككە قاراپ ئورنىدىن تۇراتتى، كىشىلەر سەپلىرىدە ئولتۇراتتى. ئەگەر بىرەر قوشۇن ئەۋەتىش ئېھتىياجى بولسا تىلغا ئالاتتى ياكى باشقا بىرەر ئىش بولسا بۇيرۇيتتى. ئۇ زات: «سەدىقە بېرىڭلار، سەدىقە بېرىڭلار، سەدىقە بېرىڭلار» دەيتتى. ئەڭ كۆپ سەدىقە بېرىدىغانلار ئايالىلار ئىدى [سەھىھ مۇسلىم، 889 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن جىھادقا چىقىشقا رۇخسەت سورىۋىدىم، ئۇ زات: «سىلەرنىڭ جىھادىڭلار ھەج قىلىشتۇر» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 2875 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى ئېرىنىڭ ئۆيىدە مەسئۇل (باققۇچى) دۇر ۋە قول ئاستىدىكىلەردىن جاۋابكاردۇر».

ئون توققۇزىنچى باب

ھەق يولىدا ساباتلىق تۇرۇش ۋە دىندىن يېنىۋېلىشتىن ساقلىنىش توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەرۋەردىگارىمىز! بىزنى ھىدايەت قىلغىنىڭدىن كېيىن دىللىرىمىزنى توغرا يولدىن بۇرۇۋەتمىگىن، بىزگە دەرگاھىڭدىن رەھمەت بېغىشلىغىن. شۈبھىسىزكى، سەن (بەندىلىرىڭگە ئاتالارنى) بەكمۇ بېغىشلىغۇچىسەن﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 8 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئۇلار (يەنى يەھۇدىيلار) غا شۇنداق بىر ئادەمنىڭ قىسسەسىنى سۆزلەپ بەرگىنكى، ئۇنىڭغا ئايەتلىرىمىزنى بەردۇق (يەنى كىتابۇللاھنىڭ بەزى ئىلملىرىنى ئۆگەتتۇق). ئۇ ئايەتلىرىمىزدىن ئۆزىنى تارتتى، ئۇنىڭغا شەيتان ئاپىرىدە بولۇشى بىلەنلا گۇمراھلاردىن بولۇپ كەتتى﴾ [سۈرە ئەئراف، 175 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇئمىنلەرنىڭ ئىچىدە (رەسۇلۇللاھ بىلەن غازاتقا چىققاندا ساباتلىق بولۇپ، شېھىت بولغانغا قەدەر دادىللىق بىلەن جەڭ قىلىش توغرۇلۇق) ئاللاھقا بەرگەن ئەھدىنى ئىشقا ئاشۇرغان نۇرغۇن كىشىلەر بار. ئۇلارنىڭ بەزىسى (ئەھدىگە ۋاپا قىلىپ) شېھىت بولدى، بەزىسى (شېھىت بولۇشىنى) كۈتمەكتە، ئۇلار (پەرۋەردىگارىغا بەرگەن ئەھدىسىنى) ھەرگىز ئۆزگەرتكىنى يوق﴾ [سۈرە ئەھزاب، 23 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيتتى: «ئى ئاللاھ! ساڭا بويسۇندۇم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم، ساڭا تەۋەككۈل قىلدۇم، ساڭا يۈزلەندىم، سېنىڭ ياردىمىڭ بىلەن (دۈشمەنلەرگە) قارشى تۇردۇم. ئى ئاللاھ! مېنى ئازدۇرۇپ قويۇشتىن سېنىڭ ئىززىتىڭ بىلەن پاناھ تىلەيمەن. سەندىن باشقا ھېچقانداق ئىلاھ يوقتۇر. سەن مەڭگۈ تىرىكتۇرسەن، ئۆلمەيسەن؛ جىنلار ۋە ئىنسانلار بولسا ئۆلىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 7383 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى سەرجىس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم سەپەرگە چىققانىدا سەپەرنىڭ جاپا ـ مۇشەققىتىدىن، قايتقانىدا قايغۇلۇق قايتىشتىن، ياخشىلىقتىن كېيىن يامانلىققا قايتىشتىن، مەزلۇمنىڭ دۇئاسىدىن، ئائىلە ۋە مال ـ مۈلۈكتە ناچار مەنزىرىنى كۆرۈشتىن ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھ تىلەيتتى» [سەھىھ بۇخارىي، 1344 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

نەۋۋاس ئىبنى سەمئان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ دەججال ھەققىدە ئېيتقان بىر ھەدىسىنى رىۋايەت قىلغان بولۇپ، مەزكۇر ھەدىستە مۇنداق دېيىلگەن: «...سىلەردىن كىمكى دەججال بىلەن ئۇچرىشىپ قالسا، سۈرە كەھفىنىڭ باش تەرىپىدىكى ئايەتلەرنى ئوقۇسۇن. ئۇ شام بىلەن ئىراقنىڭ ئارىسىدىكى بىر يولدىن چىقىدۇ، ھەر تەرەپكە پىتنە چاچىدۇ. ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ساباتلىق تۇرۇڭلار!» [سەھىھ بۇخارىي، 2937 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئادەم بالىلىرىنىڭ قەلبلىرى مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ بارماقلىرىدىن ئىككى بارماق ئارىسىدا خۇددى بىرلا قەلبكە ئوخشايدۇ، ئاللاھ ئۇنى خالىغان تەرەپكە بۇرايدۇ». ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دۇئا قىلدى: «ئەي قەلبلەرنى بۇرىغۇچى ئاللاھ! قەلبلىرىمىزنى ساڭا ئىتائەت قىلىشقا بۇرىغىن!» [سەھىھ بۇخارىي، 2654 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئۆزىدە ئۇچ خىسلەتنى يېتىلدۇرگەن ئادەم ئىمانىنىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى ئۇنىڭ ئۇچۇن باشقا ھەممە نەرسىدىن سۆيۈملۈك بولۇش، بىراۋنى پەقەت ئاللاھ ئۇچۇنلا ياخشى كۆرۈش، كۇفرىغا قايتىشنى خۇددى دوزاختا تاشلىنىشنى يامان كۆرگەندەك يامان كۆرۈش» [سەھىھ بۇخارىي، 16 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەلى ئىبنى ئەبى تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ماڭا: «ئى ئاللاھ! مېنى ھىدايەت قىلغىن ۋە توغرا يولدا قىلغىن، دېگىن. ھىدايەت تىلىگىنىڭدە توغرا يول تېپىشنى، توغرىلىق تىلىگىنىڭدە ئوقنىڭ نىشانغا نەق تېگىشىنى كۆز ئالدىڭغا كەلتۈرگىن» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 2725 ـ ھەدىس].

يېگىرمىنچى باب

دىندا ئوتتۇراھال بولۇشقا ۋە ئاسانلىق يارىتىشقا رىغبەتلەندۈرۈش، ئۆزىگىمۇ، باشقىلارغىمۇ پەكتىن ئاشۇرۇۋېتىشتىن ۋە ھەددىدىن زىيادە پېشىتىۋېتىشتىن ھەزەر ئەيلەش توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى ئەھلى كىتاب! (يەنى ناسارالار جامائەسى) دىنىڭلاردا ھەددىدىن ئاشماڭلار، ئاللاھنىڭ شەنىگە ھەق (سۆز) دىن باشقىنى ئېيتماڭلار (يەنى ئاللاھقا شېرىكى ۋە بالىسى بولۇشتىن پاك دەپ ئېتىقاد قىلىڭلار)﴾ [سۈرە نىسا، 171 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئاللاھ سېنى بۈيرۈغانىدەك توغرا يولدا بولغىن، ساڭا ئىمان ئېيتقانلارمۇ توغرا يولدا بولسۇن. (مەنئى قىلىنغان ئىشلارنى قىلىپ) ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىدىن ئېشىپ كەتمەڭلار. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾ [سۈرە ھۇد، 112 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «شۇبھىسىزكى، بۇ دىن ئاسانلىقتۇر. كىمكى دىننى چىڭىتىمەن دەيدىكەن، دىن ئۇنى ھارغۇزۇپ قويىدۇ (يەنى ئۇنىڭ كۈچى يەتمەي قالىدۇ). شۇڭا، (ئىبادەتتە) توغرا يولنى تۇتۇڭلار، (كامالەتكە يېتەلمىسەڭلارمۇ) توغرىغا يېقىنلىشىڭلار، كىشىلەرگە خۇش خەۋەر بېرىڭلار. ئەتىگەنلىك، كەچلىك ۋە كېچىنىڭ ئاخىرقى قىسمىدىكى ۋاقىتلاردىن (ئىبادەت ئۈچۈن) پايدىلىنىڭلار» [سەھىھ بۇخارىي، 39 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىراۋ ئۆز قېرىندىشىغا: ‹ئەي كاپىر› دېسە، بۇ سۆز ئىككىسىدىن بىرىگە قايتىدۇ (يەنى بىرى كاپىر بولىدۇ)» [سەھىھ بۇخارىي، 6103 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: يېنىمدا بەنى ئەسەد قەبىلىسىدىن بىر ئايال بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كىرىپ:

ــ «بۇ كىم؟» ــ دەپ سورىدى. مەن:

ــ بۇ پالانچى ئايال، كېچىسى ئۇخلىمايدۇ (نامراز ئوقۇيدۇ)، ــ دەپ ئۇنىڭ كۆپ نامراز ئوقۇيدىغانلىقى ھەققىدە سۆزلەپ بەرگەن ئىدىم، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى

ۋەسەللەم:

ــ «بولـدى قىل! كۇچۇڭلارنىڭ يېتىشـچە ئەمـەل قىلىڭلار. ئاللاھ بىلەن قەسـەمكى، سـىلەر زېرىكىپ قالمىسـاڭلار، ئالـلاھ زېرىكمەيدۇ (يەنى سـاۋاب بېرىشـتىن توختىمايدۇ)» ــ دېدى [سـەھىھ بۇخارىـي، 1151 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەنـەس ئىبنـى مالـىك رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق رىۋايـەت قىلىـدۇ: «ئـۇچ كىشـى پەيغەمبـەر ئەلەيھىسسـالامنىڭ ئايالىرىنىڭ ئۆيلىرىگە كېلىپ، ئـۇ زاتنىڭ ئىبادىتى ھەققىدە سوراشـتى. ئۇلارغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالامنىڭ ئىبادىتى خـەۋەر بېرىلگەندە، خۇددى ئۇنى ئـاز كۆرگەندەك:

ــ بـىز قەيەردە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالام قەيەردە، ئۇ زاتنـىڭ ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنغان تۇرسـا؟ ــ دېيىشـتى. بىرى قويۇپ:

ــ مەن مەڭگۈ كېچىچە نامازئوقۇيمەن، ــ دېسە، يەنە بىرى:

ــ مـەن ئۆمـۈر بويى روزا تۇتىمەن، ئىپتـار قىلمايمەن (يەنى روزىسـىز يۈرمەيمەن)، ــ دېـدى. يەنە بىرى:

ــ مـەن ئاياللاردىـن يىراقلىشـىپ، ھەرگىـز ئۆيلەنمەيمـەن، ــ دېـدى. شـۇ چاغـدا رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھـى ۋەسـەللەم كېلىـپ مۇنـداق دېدى:

ــ «مېنىـڭ ھەققىمـدە ئۇنـداق ـ مۇنـداق گەپلەرنى قىلغـان سـىلەرمۇ؟ ئاللاھ بىلەن قەسـەمكى، مەن سـىلەرگە قارىغاندا ئاللاھتىـن ئەڭ قورقىدىغان، ئەڭ تەقۋادار كىشـىمەن. لېكىـن، مـەن بەزى كۈنلىرى روزا تۇتىمەن، يەنە بەزى كۈنلىـرى روزا تۇتمايمەن؛ كېچىنىڭ بىـر قىسـمىدا نامـاز ئوقۇيمـەن، يەنە بىر قىسـمىدا ئۇخلايمـەن ھەم نىكاھلىمـەن. كىمكى مېنىـڭ سـۈننىتىمدىن يـۈز ئۆرۈيدىكـەن، ئۇ مەندىـن (يەنى مـەن تۇتۇپ ماڭغـان يولدا) ئەمەس» [سـەھىھ بۇخارىـي، 5063 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئابدۇلـلاھ ئىبنـى ئابىـاس رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇمادىـن رىۋايـەت قىلىنىدۇكى، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھـى ۋەسـەللەم ئەقەبـە ئەتىگىنـى تۆگىسـىنىڭ ئۈسـتىدە تۇرۇپ:

ــ «ماڭا تاش تېرىپ بەرگىن» ــ دېدى.

مەن ئۇ زاتقا بارماق بىلەن ئاتىدىغان كىچىك تاشلاردىن تېرىپ بەردىم. ئۇ تاشلارنى قولىغا ئېلىپ: «مۇشۇنىڭغا ئوخشاش تاشلارنى ئېتىڭلار. دىندا چەكتىن ئاشقۇرۇۋېتىشتىن ھوشيار بولۇڭلار، چۈنكى سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرنى دىندا چەكتىن ئاشقۇرۇۋېتىش ھالاك قىلغان ئىدى» دېدى [سۇنەن نەسائىي، 3057 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يېنىدا ئىدۇق، ئۇ زات غەنىيمەتلەرنى تەقسىم قىلىۋاتاتتى. بەنى تەمىم قەبىلىسىدىن زۇلخۇۋەيسىرە ئىسىملىك بىر كىشى كېلىپ:

ــ ئى رەسۇلۇللاھ، ئادىل بولغىن! ــ دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «ۋاي ساڭا! مەن ئادىل بولمىسام، كىممۇ ئادىل بولار؟ ئەگەر مەن ئادىل بولمىسام، سەن ھەقىقەتەن زىيان تارتىسەن» ــ دېدى. شۇئان ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئى رەسۇلۇللاھ! رۇخسەت قىلسىلا، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئالاي، ــ دېۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى:

ــ «كارىڭ بولمىسۇن، چۈنكى ئۇنىڭ شۇنداق ھەمراھلىرى بولىدۇكى، سىلەر ئۆزۈڭلارنىڭ نامىزىنى ئۇلارنىڭ نامىزى ئالدىدا، روزاڭلارنى ئۇلارنىڭ روزىسى ئالدىدا ئاددىي ساناپ قالسىلەر. ئۇلار قۇرئان ئوقۇيدۇ ـ يۇ، قۇرئان ئۇلارنىڭ بوغۇزىدىن ئۆتمەيدۇ. ئۇلار خۇددى ئوق نىشاندىن ئۆتۈپ كەتكەندەك دىندىن چىقىپ كېتىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 3610 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئەزرەق ئىبنى قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئەھۋازدا خاۋارىجلار بىلەن جەڭ قىلىۋاتاتتۇق. مەن بىر دەريا قىرغىقىدا تۇرسام، بىر كىشى ئۇلىغىنىڭ تىزگىنىنى تۈتۈپ ناماز ئوقۇۋاتقان ئىكەن. ئۇلىغى قاچماقچى بولۇۋىدى، ئۇ كىشى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ (نامازنى ئىچىدە مىدىرلاپ) تۈتۈپ تۇردى. ــ شۇئىبە: «ئۇ كىشى ئەبۇ بەرزە ئەسلەمىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىدى» دەيدۇ ــ خاۋارىجلاردىن بىرى: «ئاللاھ بۇ بوۋاينى ئۇنداق ـ مۇنداق قىلىۋەتسۇن (قارغىدى)» دېدى. ئەبۇ بەرزە نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى:

«مەن سىلەرنىڭ سۆزۈڭلارنى ئاڭلىدىم. مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن ئالتە ـ يەتتە ياكى سەككىز قېتىم غازاتقا قاتناشتىم ۋە ئۇ زاتنىڭ ئىشلاردا ئاسانلىق ياراتقانلىقىغا شاھىت بولدۇم. مەن ئۇچۇن ئۇلۇغمىغا ئەگىشىپ مىدىرلاپ ناماز ئوقۇش ئۇنى قويۇۋېتىپ، ئۇنىڭ قېچىپ كېتىپ ماڭا قىينىچىلىق تۇغدۇرۇشىدىن ياخشىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 1211 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاسانلىق يارىتىڭلار، قىيىنلاشتۇرماڭلار، خۇش خەۋەر بېرىڭلار، (كىشىلەرنى دىندىن) نەپرەتلەندۈرمەڭلار» [سەھىھ بۇخارىي، 69 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئاز بىلەن ئەبۇ مۇسانى يەمەنگە ئەۋەتكەندە مۇنداق دېگەن: «ئاسانلىق يارىتىڭلار، قىيىنلاشتۇرماڭلار، خۇش خەۋەر بېرىڭلار، نەپرەتلەندۈرمەڭلار، ئۆزئارا ماسلىشىڭلار، ئىختىلاپ قىلىشماڭلار» [سەھىھ بۇخارىي، 3038 ـ ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلار ئىچىدە مۇسۇلمانلارغا نىسبەتەن جىنايىتى ئەڭ ئېغىر كىشى ئەسلىدە ھارام قىلىنمىغان بىرەر ئىش ھەققىدە سوراپ، ئۇنىڭ سوئالى سەۋەبلىك ئۇ ئىشنىڭ ھارام قىلىنىشىغا سەۋەبچى بولغان كىشىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 7289 ـ ھەدىس].

ئون بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دەيدۇ:

مەن ھەمىشە روزا تۇتاتتىم ۋە ھەر كېچىسى قۇرئان ئوقۇيتتىم. بۇ ئەھۋالىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇلىقىغا يەتكەن ئىكەن، ئۇ زات مېنى چاقىرتىپتۇ. ھوزۇرىغا بارغىنىمدا

ئۇ زات ماڭا:

ــ «سىنىڭ ھەمىشە روزا تۇتىدىغانلىقىڭنى ۋە ھەر كېچىسى قۇرئان ئوقۇيدىغانلىقىڭنى ئاڭلىدىم، بۇ راستمۇ؟» ــ دەپ سورىدى. مەن:

ــ شۇنداق، ئى رەسۇلۇللاھ! مەن بۇنىڭ بىلەن پەقەت ياخشىلىقنىلا كۆزلىگەن ئىدىم، ــ دېدىم. ئۇ:

ــ «ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتساڭ كۇپايە» ــ دېدى. مەن:

ــ مېنىڭ بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇقىغا كۈچۈم يېتىدۇ، ــ دېدىم. ئۇ زات:

ــ «ئايالىڭنىڭمۇ سېنىڭ ئۈستۈڭدە ھەققى بار، مېھمىنىڭنىڭمۇ سېنىڭ ئۈستۈڭدە ھەققى بار، بەدىنىڭنىڭمۇ سېنىڭ ئۈستۈڭدە ھەققى بار. ئۇنداقتا، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ روزىسىنى تۇت، ئۇ ئىنسانلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ كۆپ ئىبادەت قىلغۇچى ئىدى» ــ دېدى. مەن:

ــ داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ روزىسى قانداق ئىدى؟ ــ دەپ سورىسام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن تۇتمايتتى» ــ دېدى. يەنە:

ــ «قۇرئاننى ھەر ئايدا بىر قېتىم تاماملا!» ــ دېدى. مەن:

ــ بۇنىڭدىنمۇ كۆپ قىلالايمەن، ــ دېۋىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «ئۇنداقتا، يىگىرمە كۈندە بىر تاماملا!» ــ دېدى. مەن تېخىمۇ ئارتۇقنى تەلەپ قىلدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «ئۇنداقتا، ئون كۈندە بىر تاماملا!» ــ دېدى. مەن يەنە ئارتۇقنى تەلەپ قىلدىم، ئۇ زات:

ــ «ئۇنداقتا، ھەر يەتتە كۈندە بىر تاماملا، ئۇنىڭدىن ئاشۇرۇۋەتمە... چۈنكى، ئايالىڭنىڭمۇ، مېھمىنىڭنىڭمۇ، بەدىنىڭنىڭمۇ سېنىڭ ئۈستۈڭدە ھەققى بار» ــ دېدى.

مەن ئەينى چاغدا ئۆزۈمگە بەك قاتتىق تەلەپ قويۇپتىمەن، كېيىن بۇ ئىشلار ماڭا قىيىن كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا:

ــ «بەلكىم ئۆمرۈڭ ئۇزۇن بولۇپ قالار، سەن بۇنى بىلمەيسەن» ــ دېگەن ئىدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېگەن ئەھۋالغا كەلدىم (يەنى قېرىدىم). ياشانغان چېغىمدا:

ــ كاشكى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى تەكلىپ قىلغان يەڭگىللىكنى (رۇخسەتنى) قوبۇل

قىلغـان بولسـامچۇ، ــ دەپ ئـارزۇ قىلىدىغان بولـۇپ قالدىم [سـەھىە بۇخارىي، 1975 ـ ھەدىس].

يىگىرمە بىرىنچى باب

مۇسۇلمانلىقنىڭ ھاياتىدا كۈزەل ئەخلاق، ياخشىلىق ۋە خەير - ئېھسانلىقنىڭ مەركىزىي ئورۇندا تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلققە) ياخشىلىق قىلىشقا، خىش - ئەقرىبالارغا سىلە - رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، قەبىھ (سۆز - ھەرىكەتلەر) دىن، يامان ئىشلاردىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ. نەسىھەتنى قوبۇل قىلسۇن دەپ ئاللاھ سىلەرگە پەند - نەسىھەت قىلىدۇ﴾ [سۈرە نەھل، 90 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنىڭ كۇن چىققان ۋە كۇن پاتقان تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەملىگە ياتمايدۇ. بەلكى ئاللاھقا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابقا (يەنى ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابلارغا)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، ئاللاھنى سۆيۈش يۇزىسىدىن خىش - ئەقرىبالارغا، يېتىملارغا، مىسكىنلەرگە، ئىبن سەبىللەرگە (يەنى پۇل - مېلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان مۇساپىرلارغا)، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازادلىققا ئېرىشىشىگە پۇل - مال يارىدەم بېرىش، نامازنى ئوقۇش، زاكات بېرىش، ئەھدىگە ۋاپا قىلىش، يوقسۇزلۇققا، كېسەللىككە ۋە (ئاللاھنىڭ يولىدا قىلىنغان) ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەملىگە كىرىدۇ. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر) (ئىمانىدا) راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادارلاردۇر﴾ [سۈرە بەقەرە، 177 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

نەۋۋاس ئىبنى سەمئان ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ياخشىلىق ۋە گۇناھ ھەققىدە سورىۋىدىم، ئۇ زات مۇنداق دېدى: «ياخشىلىق گۈزەل ئەخلاقتۇر. گۇناھ كۆڭلۈڭدە ھۇزۇرسۇزلۇق پەيدا قىلغان ۋە كىشىلەرنىڭ ئۇنى بىلىپ قېلىشىنى سەن ياقتۇرمىغان ئىشتۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 2553 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئۇسامە ئىبنى شەرىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ:

ساھابىلەر:

ــ ئى رەسۇلۇللاھ! بەندىگە بېرىلگەن ئەڭ ياخشى نەرسە نېمە؟ ــ دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «گۈزەل ئەخلاق» ــ دەپ جاۋاب بەردى [ئىبنى ماجە، 3436 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ دەردائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى مۇئمىنىڭ تارازىسىدا گۈزەل ئەخلاقتىن ئېغىرراق كېلىدىغان ھېچ نەرسە بولمايدۇ. ئاللاھ تائالا قوپال، ئەخلاقسىز، تىلى بۇزۇق كىشىنى ئۆچ كۆرىدۇ» [ئەبۇ داۋۇد، 4799 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقىي مۇسۇلمان باشقا مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ تىلىدىن ۋە قولىدىن ئامان قالغان كىشىدۇر. ھەقىقىي مۇھاجىر ئاللاھ چەكلىگەن نەرسىلەرنى تەرك ئەتكەن كىشىدۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 40 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن شۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ:

ئەبۇ زەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر بولغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەر يەتكەنىدە، ئۇ ئىنسىغا:

ــ بۇ ۋادىغا (مەككىگە) بېرىپ، ئۆزىنى ئاسماندىن خەۋەر كېلىدىغان پەيغەمبەر دەيدىغان كىشىنىڭ خەۋىرىنى ئېلىپ كەلگىن، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ كەلگىن، ــ دېدى.

ئىنسى بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئەبۇ زەرنىڭ يېنىغا قايتىپ:

ــ مەن ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقلارغا بۇيرۇۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، ئۇنىڭ سۆزلىرى شېئىرمۇ ئەمەس ئىكەن، ــ دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 3861 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن شۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ:

ھىرەقل (رىم پادىشاھى) قىسسەسىدە ھىرەقل ئەبۇ سۇفيانىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەققىدە:

ــ ئۇ سىلەرنى نېمىگە بۇيرۇيدۇ؟ ــ دەپ سورىغاندا، ئەبۇ سۇفيان ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بەرگەن:

ــ ئۇ: «يېگانە ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىڭلار، ئاللاھقا ھېچقانداق نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا ـ بوۋاڭلار چوقۇنىدىغان بۇتپەرەسلىك سۆزلىرىنى تاشلاڭلار» دەيدۇ. يەنە بىزنى ناماز ئوقۇشقا، راستچىل بولۇشقا، پاك (ئىپپەتلىك) بولۇشقا ۋە سىلە ـ رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، [سەھىھ بۇخارىي، 7 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئەمىر ئىبنى ئەبەسە ئەسسۇلەيمىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن جاھىلىيەت دەۋرىدە كىشىلەرنىڭ گۇمراھلىقتا ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ توغرا يولدا ئەمەسلىكىنى ۋە بۇتلارغا چوقۇنۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلاتتىم. مەككىدە بىر كىشىنىڭ مۇھىم خەۋەرلەرنى يەتكۈزۈۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇلىغىمغا مىنىپ ئۇنىڭ يېنىغا كەلدىم. قارىسام، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يوشۇرۇنۇپ تۇرۇۋاتقان بولۇپ، قەۋمى ئۇنىڭغا بەك جۇرئەتلىك (يەنى ئەزىيەتخور) ئىكەن. مەن ئەپچىللىك بىلەن ئۇنىڭ يېنىغا كىردىم ۋە:

ــ سەن كىم؟ ــ دەپ سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «مەن بىر پەيغەمبەرمەن» ــ دېدى. مەن:

ــ پەيغەمبەر دېگەن نېمە؟ ــ دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «ئاللاھ مېنى ئەلچى قىلىپ ئەۋەتتى» ــ دېدى. مەن:

ــ ئاللاھ سېنى نېمە ئىش بىلەن ئەۋەتتى؟ ــ دەپ سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «ئاللاھ مېنى سىلە ـ رەھىم قىلىشقا، بۇتلارنى چېقىشقا ۋە ئاللاھقا ھېچقانداق نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي، يالغۇز بىر دەپ بىلىشكە ئەۋەتتى» ــ دېدى. مەن:

ــ بۇ يولدا سەن بىلەن بىللە كىملەر بار؟ ــ دېدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «بىر ئەركىن كىشى ۋە بىر قۇل (ئەبۇ بەكرى ۋە بىلال) بار» ــ دېدى [سەھىھ مۇسلىم، 832 ـ ھەدىس].

يىگىرمە ئىككىنچى باب

ھىدايەت ۋە پاراسەتكە ئېرىشىشنىڭ يوللىرى، مۇسۇلمانلىق رەببانىي ھىدايەتكە دائىم ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرگە ئاللاھنىڭ ئايەتلىرى ئوقۇلۇۋاتقان (يەنى ۋەھيى ئۇرۇلۇپ قالماي ئاللاھنىڭ ئايەتلىرى نازىل بولۇۋاتقان) ۋە ئاراڭلاردا ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى (ھايات) تۇرسا، قانداقمۇ كاپىر بولۇسىلەر؟ كىمكى ئاللاھقا (يەنى ئاللاھنىڭ دىنىغا) مەھكەم يېپىشسىدىكەن، ئۇ توغرا يولغا يېتەكلەنگەن بولىدۇ﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 101 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) ئاللاھ ھەقىقەتەن خالىغان ئادەمنى گۈمراھ قىلىدۇ، دېگىن﴾ [سۈرە رەئد، 27 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ تەۋھىدكە خالىغان ئادەمنى تاللايدۇ، ئاللاھنىڭ (تائىتىگە) قايتىدىغان ئادەمنى تەۋھىدكە باشلايدۇ﴾ [سۈرە شۇرا، 13 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز ئۇچۇن جىھاد قىلغانلارنى ئەلۋەتتە يولىمىزغا يېتەكلەيمىز، ئاللاھ ھەقىقەتەن ياخشى ئىش قىلغۇچىلار بىلەن بىللىدۇر﴾ [سۈرە ئەنكەبۇت، 69 ـ ئايەت].

بەشنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئېيتقىنكى، بۇ مېنىڭ يولۇمدۇر، (كىشىلەرنى) ئاللاھقا دەۋەت قىلىمەن، مەن ۋە ماڭا ئەگەشكەنلەر روشەن دەلىلگە ئاساسلىنىمىز. ئاللاھ پاكتۇر، مەن مۇشرىكلاردىن ئەمەسمەن﴾ [سۈرە يۈسۈف، 108 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەلى ئىبنى ئەبى تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ماڭا مۇنداق دېدى: «ئى ئاللاھ! مېنى ھىدايەت قىلغىن ۋە توغرا يولدا مۇستەھكەم قىلغىن، دەپ دۇئا قىلغىن. ھىدايەتنى تىلىگىنىڭدە (يولدىن ئادىشىپ قالغان كىشىنىڭ) توغرا يولنى تېپىۋالغانلىقىنى، مۇستەھكەم بولۇشنى تىلىگىنىڭدە ئوقنىڭ نىشانغا دەل تەگكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلغىن» [سەھىھ مۇسلىم، 2725 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ! سەندىن ھىدايەت، تەقۋادارلىق، ئىپپەت، پاكلىق ۋە بىھاجەتلىك (بايلىق) سورايمەن» [سەھىھ مۇسلىم، 2721 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تائالادىن رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە (ھەدىس قۇدسىي) ئاللاھ مۇنداق دېگەن: «ئى بەندىلىرىم! مەن زۇلۇمنى ئۆزۈمگە ھارام قىلدىم، سىلەرنىڭ ئارىڭلاردىمۇ ھارام قىلدىم، شۇڭا بىر ـ بىرىڭلارغا زۇلۇم قىلماڭلار. ئى بەندىلىرىم! مەن ھىدايەت قىلغانلاردىن باشقا ھەممىڭلار ئازغۇنسىلەر، شۇڭا مەندىن ھىدايەت تىلەڭلار، سىلەرنى ھىدايەت قىلىمەن...» [سەھىھ مۇسلىم، 2577 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەلەمە ئىبنى ئابدۇررەھمان مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن:

ــ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىدە نامازغا تۇرغاندا نامىزىنى قانداق باشلايتتى؟ ــ دەپ سورىدىم. ئۇ مۇنداق دېدى:

ــ ئۇ زات كېچىدە نامازغا تۇرسا نامىزىنى مۇنداق باشلايتتى: «ئى جىبرىئىل، مىكائىل ۋە ئىسرافىلنىڭ رەببى! ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ ياراتقۇچىسى، غەيبنى ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچى ئاللاھ! بەندىلىرىڭ ئىختىلاپ قىلىشقان ئىشلاردا سەن ھۆكۈم قىلىسەن. ئىختىلاپ قىلىنغان ھەقىقەتتە مېنى ئۆز رۇخسىتىڭ بىلەن ھىدايەت قىلغىن. سەن ھەقىقەتەن خالىغان كىشىنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلىسەن» [سەھىھ مۇسلىم، 770 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەلى ئىبنى ئەبى تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نامازغا تۇرغاندا مۇنداق دەيتتى: «يۈزۈمنى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقان زاتقا، ھەق دىنغا بۇرالغان ھالەتتە قاراتتىم، مەن مۇشرىكلاردىن ئەمەسمەن. مېنىڭ نامىزىم، قىلغان ئىبادەتلىرىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ ئۈچۈندۇر، ئۇنىڭ ھېچقانداق شېرىكى يوقتۇر. مەن مۇشۇنىڭغا بۇيرۇلدۇم ۋە مەن مۇسۇلمانلاردىنمەن. ئى ئاللاھ! سەن پادىشاھتۇرسەن، سەندىن باشقا ھېچقانداق ئىلاھ يوقتۇر. سەن مېنىڭ پەرۋەردىگارىمسەن، مەن سېنىڭ بەندەڭدۇرمەن. مەن ئۆزۈمگە زۇلۇم قىلدىم ۋە گۇناھىمنى ئېتىراپ قىلدىم، مېنىڭ بارلىق گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، چۈنكى گۇناھلارنى سەندىن باشقا ھېچكىم مەغپىرەت قىلالمايدۇ. مېنى ئەڭ گۈزەل ئەخلاقلارغا باشلىغىن، ئۇنىڭ ئەڭ گۈزەللىرىگە سەندىن باشقا ھېچكىم باشلىيالمايدۇ. مەندىن ئەخلاقنىڭ ناچارلىرىنى نېرى قىلغىن، ئۇنىڭ ناچارلىرىنى سەندىن باشقا ھېچكىم نېرى قىلالمايدۇ. مەن سېنىڭ بۇيرۇقۇڭغا تەييارمەن، سېنىڭ خىزمىتىڭدىمەن، بارلىق ياخشىلىق سېنىڭ ئىككى قولۇڭدىدۇر (سېنىڭ ئىلكىڭدىدۇر)، يامانلىق سېنىڭ تەرىپىڭدىن ئەمەستۇر. مەن سەن بىلەن (يەنى سېنىڭ ياردىمىڭ بىلەن) بارمەن ۋە سېنىڭ تەرىپىڭگە قايتقۇچىمەن، سەن مۇبارەكتۇرسەن ۋە ئۈلۈغدۇرسەن، سەندىن مەغپىرەت تىلەيمەن ۋە ساڭا تەۋبە قىلىمەن».

رۇكۇ قىلسا مۇنداق دەيتتى: «ئى ئاللاھ! سەن ئۈچۈن رۇكۇ قىلدىم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم، ساڭا تەسلىم بولدۇم. قۇلقىم، كۆزۈم، مېڭەم، سۆڭىكىم ۋە نېرۋىلىرىم ساڭا بويسۇندى».

رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرسە مۇنداق دەيتتى: «ئى ئاللاھ! پەرۋەردىگارىمىز! ئاسمانلار توشقۇدەك، زېمىن توشقۇدەك، ئىككىسىنىڭ ئارىسى توشقۇدەك ۋە سەن خالىغان باشقا نەرسىلەر توشقۇدەك بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا خاستۇر».

سەجدە قىلسا مۇنداق دەيتتى: «ئى ئاللاھ! سەن ئۈچۈن سەجدە قىلدىم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم ۋە ساڭا تەسلىم بولدۇم. يۈزۈم ئۆزىنى ياراتقان، ئۇنىڭغا شەكىل بەرگەن، ئۇنىڭ قۇلىقىنى ۋە كۆزىنى يارغان زاتقا سەجدە قىلدى. ئەڭ گۈزەل ياراتقۇچى ئاللاھ بەرىكەتلىكتۇر».

ئەڭ ئاخىردا، تەشەھھۇد بىلەن سالام ئارىسىدا مۇنداق دەيتتى: «ئى ئاللاھ! مېنىڭ ئىلگىرى ۋە كېيىن قىلغان، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا قىلغان، ھەددىدىن ئېشىپ قىلغان ۋە سەن مەندىنمۇ ياخشى بىلىدىغان گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن. سەن (خالىغان بەندەڭنى) ئىلگىرى سۈرگۈچىسەن ۋە (خالىغان بەندەڭنى) ئارقىدا قالدۇرغۇچىسەن، سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 771 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئوسمان ئىبنى ئەبۇلئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دۇئا قىلغانلىقىنى ئاڭلىغان: «ئى ئاللاھ! مېنى ئىشلىرىمنىڭ ئەڭ توغرىسىغا (راستىغا) ھىدايەت قىلغىن ۋە مېنى نەپسىمنىڭ يامانلىقىدىن ساقلىغىن» [مۇسنەد ئەھمەد، 16269 ـ ھەدىس].

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

ياخشى ھەمراھنىڭ مۇھىملىقى، ئالاھە ئۈچۈن دوستلىشىشنىڭ پەزىلىتى، بوّلۇنۇش، دەتالاش ۋە ئىختىلاپلىشىشنىڭ خەتەرلىك ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ رازىلىقىنى تىلەپ، ئەتىگەن - ئاخشامدا ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىدىغانلار (يەنى ئاجىز، كەمبەغەل مۇسۇلمانلار) بىلەن سەۋرچان بولغان ھالدا بىللە بولغىن، ھاياتىي دۇنيانىڭ زىبۇزىننىتىنى (يەنى مۇشرىكلارنىڭ چوڭلىرىنىڭ سۆھبىتىنى) دەپ ئۇلارنى كۆزگە ئىلماي قالمىغىن، بىز دىلىنى زىكرىمىزدىن غەپلەتتە قالدۇرغان، نەپسىي خاھىشىغا ئەگەشكەن، ئىشى ھەددىدىن ئاشقان ئادەمنىڭ (سۆزى) گە ئەگەشمىگىن﴾ [سۇرە كەھف، 28 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇئمىنلەر ھەقىقەتەن (دىندا) قېرىنداشلاردۇر، (ئۇرۇشۇپ قالسا) قېرىنداشلىرىڭلارنىڭ ئارىسىنى تۈزەڭلار، رەھمەتكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن ئاللاھتىن قورقۇڭلار﴾ [سۇرە ھۇجۇرات، 10 - ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇئمىنلەر! سىلەردىن كىمكى مۇرتەد بولىدىكەن، ئاللاھ (ئۇنىڭ ئورنىغا) ئاللاھ ئۇلارنى دوست تۇتىدىغان، ئۇلارمۇ ئاللاھنى دوست تۇتىدىغان، مۇئمىنلەرگە كۆيۈنىدىغان، كاپىرلارغا شەپقەتسىز، ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلىدىغان ۋە مالامەت قىلغۇچىنىڭ مالامىتىدىن قورقمايدىغان بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇ. بۇ (يەنى يۇقىرىدىكى سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىش) ئاللاھنىڭ پەزلىدۇركى، (ئاللاھ) ئۇنى (بەندىلىرىدىن) خالىغان كىشىگە بېرىدۇ، ئاللاھ (نىڭ پەزلى) كەڭدۇر، (ئاللاھ) ھەممىنى بىلگۈچىدۇر﴾ [سۇرە مائىدە، 54 - ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇھەممەد ئاللاھنىڭ رەسۇلىدۇر، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغان مۇئمىنلەر كۇففارلارغا قاتتىقتۇر، ئۆزئارا كۆيۈمچانىدۇر، ئۇلارنى رۇكۇ قىلغان، سەجدە قىلغان ھالدا كۆرىسەن. ئۇلار ئاللاھنىڭ پەزلىنى ۋە رازىلىقنى تىلەيدۇ﴾ [سۈرە فەتھ، 29 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئاز بىلەن ئەبۇ مۇسانى يەمەنگە ئەۋەتكەندە ئالدىدا مۇنداق دېگەن: «ئاسانلىق يارىتىڭلار، قىينىلاشتۇرماڭلار، خۇش خەۋەر بېرىڭلار، نەپرەتلەندۈرمەڭلار، ئۆزئارا ماسلىشىڭلار (بويسۇنۇڭلار)، ئىختىلاپ قىلماڭلار» [سەھىھ بۇخارىي، 3038 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇئمىن مۇئمىن ئۈچۈن بىر ـ بىرىنى مەھكەم تۇتۇپ تۇرىدىغان بىنادۇر». رەسۇلۇللاھ شۇنداق دەپ بارماقلىرىنى بىر ـ بىرىگە كىرىشتۈرۈپ كۆرسەتتى [سەھىھ بۇخارىي، 481 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ قېرىندىشىدۇر، ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلمايدۇ، ئۇنى دۈشمىنىگە تاشلاپ بەرمەيدۇ. كىمكى قېرىندىشىنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىدۇ. كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ بىر

غېمىنى تۈگەتسە، ئاللاھ قىيامەت كۈنى ئۈنۈڭ غەملىرىدىن بىرنى تۈگىتىدۇ. كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ ئەيبىنى ياپسا، ئاللاھ قىيامەت كۈنى ئۈنىڭمۇ ئەيبىنى ياپىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 2442 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «بىر ـ بىرىڭلارغا ھەسەت قىلىشماڭلار، مالنىڭ باھاسىنى ئۆستۈرۈۋېلىش ئۈچۈن، ئېلىش نىيىتىڭلار بولمىسۇن خېرىدار بولۇپ باھاسىنى ئۆستۈرۈپ قويماڭلار، بىر ـ بىرىڭلارغا ئۆچلۈك قىلىشماڭلار، بىر ـ بىرىڭلاردىن يۈز ئۆرۈشمەڭلار، بىرىڭلار يەنە بىرىڭلارنىڭ سودىسى ئۈستىگە سودا قىلماڭلار. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئۆزئارا قېرىنداش بولۇڭلار. مۇسۇلمان مۇسۇلمانىنىڭ قېرىندىشىدۇر: ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلمايدۇ، ئۇنى يارەمسىز تاشلاپ قويمايدۇ ۋە ئۇنى كەمسىتمەيدۇ. تەقۋادارلىق مانا بۇ يەردە! (رەسۇلۇللاھ يۈرىكىگە ئۈچ قېتىم ئىشارەت قىلدى). بىراۋنىڭ مۇسۇلمان قېرىندىشىنى كەمسىتكەنلىكى ئۇنىڭ يامانلىقىغا يېتىپ ئاشىدۇ. ھەرقانداق مۇسۇلمانىنىڭ قېنى، مېلى ۋە يۈز ـ ئابرۇيى باشقا مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ھارامدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 2140 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقىي مۇسۇلمان باشقا مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ تىلىدىن ۋە قولىدىن ئامان قالغان كىشىدۇر. ھەقىقىي مۇھاجىر ئاللاھ چەكلىگەن نەرسىلەرنى تەرك ئەتكەن كىشىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 10 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ھەقىقىي مۇئمن بولمىغۇچە جەننەتكە كىرەلمەيسىلەر، بىر ـ بىرىڭلارنى ياخشى كۆرمىگۈچە ھەقىقىي مۇئمن بولالمايسىلەر. سىلەرگە شۇنداق بىر ئىشنى كۆرسىتىپ قويايمۇ، ئۇنى قىلساڭلار بىر ـ بىرىڭلارنى ياخشى كۆرىسىلەر؟ ئاراڭلاردا سالامنى يېيىڭلار» [سەھىھ مۇسلىم، 54 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ئىدرىس خەۋلانىيدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: «مەن دەمەشىق مەسچىتىگە كىردىم، ئۇ يەردە كۈلۈمسىرەپ تۇرىدىغان، ئۈتتۈر چىشلىرى پارقىراق بىر يىگىتنى كۆردۈم. كىشىلەر ئۇنى چۆرىدەپ ئولتۇراتتى، بىرەر ئىشتا ئىختىلاپلىشىپ قالسا، ئۇنىڭغا مۇراجىئەت قىلىشاتتى ۋە ئۇنىڭ سۆزى بويىچە ئىش كۆرۈشەتتى. مەن ئۇنىڭ كىملىكىنى سورىۋىدىم، كىشىلەر ماڭا: «بۇ مۇئاز ئىبنى جەبەل» دەپ جاۋاب بېرىشتى.

ئەتىسى مەسچىتكە بالدۇر باردىم، قارىسام ئۇ مەندىنمۇ بۇرۇن كېلىپ، ناماز ئوقۇۋاتقان ئىكەن. ئۇ نامىزىنى تۈگەتكۈچە ساقلاپ تۇردۇم، ئاندىن ئالدىغا بېرىپ، سالام بەردىم ۋە ئۇنىڭغا:

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن سىزنى ئاللاھ ئۈچۈن ياخشى كۆرىمەن، ــ دېدىم.

ئۇ:

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەمۇ؟ ــ دەپ سورىدى. مەن:

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەم، ــ دېدىم. ئۇ قايتىلاپ سورىدى:

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەمۇ؟

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەم.

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەمۇ؟

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەم.

ئاندىن ئۇ چاپىنىمنىڭ پېشىدىن تارتتى ۋە مېنى ئۆزىگە يېقىنلاشتۇرۇپ، مۇنداق دېدى:

ــ خۇش خەۋەر! مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم: «ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۈچۈن بىر - بىرىنى ياخشى كۆرۈشكەنلەرگە، مەن ئۈچۈن بىرگە ئولتۇرۇشقانلارغا، مەن ئۈچۈن بىر - بىرىنى يوقلاشقانلارغا ۋە مەن ئۈچۈن بىر - بىرىگە (مال - دۇنيا ياكى كۈچىنى) سەرپ قىلىشقانلارغا مۇھەببىتىمنى بېرىش ۋاجىپ بولدى» [مۇۋەتتا، 2744 - ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ

ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا قىيامەت كۈنى مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ ئۇلۇغلۇقۇم ئۈچۈن بىر - بىرىنى ياخشى كۆرۈشكەنلەر قېنى؟ ھېچقانداق سايە بولمىغان بۈگۈنكى كۈندە، مەن ئۇلارنى ئۆز سايەمدە سايىدىتىمەن» [سەھىھ مۇسلىم، 2566 - ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن شۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:

«بىرەيلەن باشقا بىر شەھەردىكى قېرىندىشىنى يوقلاپ مېڭىپتۇ. ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ يولىغا بىر پەرىشتىنى كۆزەتچى قىلىپ قويۇپتۇ. مەزكۇر كىشى پەرىشتىنىڭ يېنىغا كەلگەندە، پەرىشتە ئۇنىڭدىن:

— نەگە كېتىۋاتسەن؟ — دەپ سوراپتۇ. ئۇ:

— پالان شەھەردىكى بىر قېرىندىشىمنى يوقلىغىلى، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. پەرىشتە قايتىلاپ سوراپتۇ:

— سېنىڭ ئۇنىڭدىن ئالىدىغان بىرەر مەنپەئىتىڭ بارمۇ؟ (شۇنى كۆزلەپ بارامسەن؟)

— ياق، مەن پەقەت ئۇنى بۈيۈك ئاللاھ ئۈچۈن ياخشى كۆرگەنلىكىم سەۋەبلىكلا بارىمەن.

— مەن ئاللاھنىڭ ساڭا ئەۋەتكەن ئەلچىسىدۇرمەن، سەن ئۇنى ئاللاھ ئۈچۈن ياخشى كۆرگىنىڭدەك، ئاللاھمۇ سېنى ياخشى كۆردى» [سەھىھ مۇسلىم، 2567 - ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تۆۋەندىكى ئۈچ خىسلەت تېپىلغان كىشى ئىمانىنىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيالايدۇ: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى ئۇنىڭ ئۈچۈن باشقا ھەممە نەرسىدىن سۆيۈملۈك بولۇش؛ بىر كىشىنى ياخشى كۆرسە، پەقەت ئاللاھ ئۈچۈنلا ياخشى كۆرۈش؛ كۇفرىدىن قۇتۇلغاندىن كېيىن، كۇفرىغا قايتىشىنى خۇددى ئوتقا تاشلىنىشىنى يامان كۆرگەندەك يامان كۆرۈش» [سەھىھ بۇخارىي، 16 - ھەدىس].

ئون بىرىنچى ھەدىس:

جەبىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋىدالىشىش ھەججىدە ئۇنىڭغا: «كىشىلەرنىڭ ئاۋازىنى پەسلىگىن (قۇلاق سالسۇن)» دېدى، ئاندىن مۇنداق دېدى: «مەندىن كېيىن بىر - بىرىگىلارنىڭ بوينىنى چاپىدىغان كاپىرلارغا ئايلىنىپ قالماڭلار» [سەھىھ بۇخارىي، 121 - ھەدىس].

يىگىرمە تۆتىنچى باب

پىتىنىلەردىن ھەزەر ئەيلەش، دۇنيانىڭ پىتىنىسى ۋە دۇنيا تالىشىش دېگەندەك سالىھلار پەخەس بولۇشقا تېگىشلىك ئىشلار توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ياماننى (يەنى مۇناپىقنى) ياخشىدىن (يەنى مۇئمىنلەرنى) ئايرىمىغۇچە مۇئمىنلەرنى (يەنى سىلەرنى) ھازىرقى پېتىگلارچە قويمايدۇ...﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 179 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاراڭلاردىكى زۇلۇم قىلغانلارنىڭ بېشىغا كېلىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالمايدىغان بالا ـ قازادىن ساقلىنىڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھنىڭ ئازابى قاتتىقتۇر﴾ [سۈرە ئەنفال، 25 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى بىز ھەقىقەتەن سىنىدۇق، ئاللاھ (ئىمانسىدا) راستچىللارنى چوقۇم بىلىدۇ، (ئىمانسىدا) يالغانچىلارنىمۇ چوقۇم بىلىدۇ﴾ [سۈرە ئەنكەبۇت، 2 ـ ئايەت].

مەدىسلەر

بىرىنچى مەدىس:

ئابدۇراھمان ئىبنى ئابدۇرەببىلكەئبە مۇنداق دەيدۇ: مەسچىتكە كىرسەم ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر ئىبنى ئاس كەئبىنىڭ سايىسىدە ئولتۇرۇپتۇ، كىشىلەر ئۇنىڭ ئەتراپىغا توپلىنىپتۇ. بىرىپ ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇۋېدىم، ئۇ مۇنداق دېدى:

بىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن بىر سەپەردە ئىدۇق، بىر يەرگە چۈشتۇق. ئارىمىزدىن بەزىلەر چېدىرلىرىنى قۇراشتۇرۇۋاتاتتى، بەزىلەر ئوق ئېتىشنى مەشىق قىلىۋاتاتتى، بەزىلەر تۆگىلىرىنى يايلىتىۋاتتى. تۇيۇقسىز رەسۇلۇللاھنىڭ مۇئەززىنى «نامازغا كېلىڭلار!» دەپ توۋلىدى. بىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يېنىغا توپلانغان ئىدۇق، رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى:

«مەندىن ئىلگىرى ئۆتكەن ھەربىر پەيغەمبەرنىڭ ئۆز ئۈممىتىگە ئۆزى بىلىدىغان ئەڭ ياخشى ئىشلارنى كۆرسىتىپ بېرىشى، ئەڭ ياماڼ ئىشلاردىن ئاگاھلاندۇرۇشى ئۇنىڭ مەجبۇرىيىتى ئىدى. بۇ ئۈممەتنىڭ ئامانلىقى ئۇنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە قىلىندى. ئاخىرقى مەزگىلىدە بولسا بالايى ـ مۇسىبەتلەر ۋە سىلەر ياقتۇرمايدىغان ئىشلار يۈز بېرىدۇ. شۇنداق پىتنىلەر يۈز بېرىدۇكى، كىيىنكىسى ئالدىنقىسىنى يەڭگىل كۆرسىتىپ قويىدۇ. بىر پىتنە كەلگەندە مۇئمىن: ‹بۇ مېنى ھالاك قىلىدۇ› دەيدۇ، ئاندىن ئۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ. يەنە بىر پىتنە كەلگەندە مۇئمىن: ‹بۇ ئەڭ يامنى› دەيدۇ. كىمكى دوزاختىن يىراقلىشىپ جەننەتكە كىرىشنى خالسا، ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرگەن ھالدا ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرسۇن، باشقىلارنىڭ ئۆزىگە قانداق مۇئامىلە قىلىشنى خالسا، ئۇمۇ باشقىلارغا شۇنداق مۇئامىلە قىلسۇن؛ بىر ئىمامغا (ئەمىرگە) چىن قەلبىدىن قول بىرىپ، بەيئەت قىلغان كىشى تاقىتىنىڭ يېتىشىچە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلسۇن، باشقا بىراۋ ئۇنىڭ بىلەن ھوقۇق تالىشىپ كەلسە، ئۇنىڭ بوينىنى چېپىڭلار» [سەھىھ مۇسلىم، 1844 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەمىر ئىبنى ئەۋق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئەبۇ ئۇبەيدە بەھرەيندىن مال ئېلىپ كەلگەندە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «خۇش خەۋەر بولسۇنكى، سىلەرنى خۇشال قىلدىغان ئىشلارنى ئۈمىد قىلىڭلار. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن سىلەرنىڭ نامرات بولۇپ قېلىشىڭلاردىن ئەنسىرىمەيمەن، ئەمما ئىلگىرىكىلەرگە دۇنيا كەڭ - تاشا بېرىلگەندەك، سىلەرگىمۇ كەڭ - تاشا بېرىلىپ، ئاندىن ئۇلارغا ئوخشاش سىلەرنىڭمۇ دۇنيا تالىشىپ (رىقابەتلىشىپ) قېلىشىڭلاردىن، نەتىجىدە دۇنيا ئۇلارنى ھالاك قىلغاندەك سىلەرنىمۇ ھالاك قىلىشىدىن ئەنسىرەيمەن» [سەھىھ بۇخارىي، 3158 - ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مەن سىلەرنى (كەۋسەر) كۆل بويىدا كۈتۈپ تۇرىمەن. ئۇنىڭ كەڭلىكى ئەيلە5 بىلەن جۇھفە6 ئارىسىدىكى مۇساپىچىلىك كېلىدۇ. مەن سىلەرنىڭ مەندىن كېيىن مۇشرىك بولۇپ كېتىشىڭلاردىن ئەنسىرىمەيمەن، لېكىن سىلەرنىڭ دۇنيا تالىشىپ، بىر - بىرىڭلار بىلەن ئۇرۇشۇپ، ئىلگىرىكىلەر ھالاك بولغانىدەك ھالاك بولۇشىڭلاردىن ئەنسىرەيمەن». ئۇقبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتتىدۇ: بۇ مېنىڭ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى مۇنبەردە ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرۈشۈم بولۇپ قالدى [سەھىھ بۇخارىي، 4042 - ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «فارس (ئىران) ۋە رىم (ئىمپېرىيەلىرى) پەتھى قىلىنغاندا، سىلەر قانداق بىر قەۋم بولۇپ قالارسىلەر؟» دېۋىدى، ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف:

ــ ئاللاھ بىزنى بۇيرۇغانىنى سۆزلەيمىز (يەنى شۇكۇر قىلىمىز)، ــ دېدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى: «ياكى ئۇنداق بولماي، بەلكى بىر - بىرىڭلار بىلەن دۇنيا تالىشىسىلەر، ئاندىن بىر - بىرىڭلارغا ھەسەت قىلىسىلەر، ئاندىن بىر - بىرىڭلاردىن يۈز ئۆرۈشىسىلەر، ئاندىن بىر - بىرىڭلارغا ئۆچ بولىسىلەر

5 مەدىنە، دەمەشق، مىسىر قاتارلىق دۆلەتلەرنى ئارىسىدىكى دېڭىزنىڭ ساھىلىغا جايلاشقان شەھەر
6 مەككە بىلەن مەدىنە ئارىسىغا جايلاشقان بىر جاي

(ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش سۆزلەرنى دېدى)، ئاندىن كەمبەغەللەرنىڭ (مۇھاجىرلارنىڭ) يېنىغا بېرىپ، بىرنىڭلارنى يەنە بىرنىڭلارغا باشلىق (يەنى بىر - بىرنىڭلار بىلەن ئۇرۇشىدىغان) قىلسىلەر» [سەھىھ مۇسلىم، 2962 - ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:

— «مەن سىلەر ئۈچۈن ئەڭ ئەنسىرەيدىغان ئىش ئالىلاھ سىلەرگە زېمىنىنىڭ بەرىكەتلىرىدىن چىقىرىپ بەرگەن نەرسىلەردۇر». رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن:

— زېمىنىنىڭ بەرىكەتلىرى نېمە؟ — دەپ سورىلىۋىدى، ئۇ زات:

— «دۇنيانىڭ زىبۇزىننىتى (پاراۋانلىقى)» — دەپ جاۋاب بەردى [سەھىھ مۇسلىم، 1052 - ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ:

بىز ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يېنىدا ئىدۇق، ئۇ:

— قايسىڭلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ پىتنىلەر ھەققىدە ئېيتقانلىرىنى ئاڭلىغان؟ — دەپ سورىدى. بەزىلەر:

— بىز ئاڭلىغان، — دېۋىدى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

— سىلەر بەلكىم كىشىنىڭ ئائىلىسى، قوشنىلىرى ئارىسىدا بولىدىغان (كىچىك) پىتنىنى دەۋاتقان بولساڭلار كېرەك، — دېدى. ئۇلار:

— شۇنداق، — دېيىشتى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قايتىلاپ:

— ئۇ پىتنىلەرگە نامايز، روزا ۋە سەدىقە كاپپارەت بولىدۇ. لېكىن، ئاراڭلاردا كىم رەسۇلۇللاھنىڭ دېگىز دولقۇنىدەك دولقۇنلايدىغان پىتنىلەر ھەققىدىكى سۆزىنى ئاڭلىغان؟ — دەپ سورىدى. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتىدۇكى: كىشىلەر جىمىپ كەتتى. مەن:

ــ مەن ئاڭلىغان، ــ دېدىم. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئاللاھ ساڭا بەرىكەت بەرسۇن، ــ دېدى. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى:

مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانمەن:

«پىتنىلەر قەلبلەرگە بورىنىڭ تاللىرىدەك بىر - بىرلەپ سۇنۇلىدۇ. قايسى قەلب ئۇنى قوبۇل قىلسا (سىڭدۈرسە)، ئۇنىڭغا بىر قارا چېكىت چۈشىدۇ. قايسى قەلب ئۇنى رەت قىلسا، ئۇنىڭغا بىر ئاق چېكىت چۈشىدۇ. شۇنداق قىلىپ قەلبلەر ئىككى تۈرگە ئايرىلىپ قالىدۇ: بىرى، سۈزۈك تاشتەك ئاق قەلب بولۇپ، ئاسمان - زېمىن تۇرغانچە ئۇنىڭغا ھېچقانداق پىتنىنىڭ زىيىنى تەگمەيدۇ؛ يەنە بىرى، كۆمتۈرۈپ قويۇلغان كوزىدەك قاپقارا قەلب بولۇپ، ئۇ قەلب ئۆزىنىڭ نەپسى خاھىشىغا سىڭدۈرۈلگەن نەرسىدىن باشقا ياخشىلىقنى تونۇمايدۇ، يامانلىقنى رەت قىلمايدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 144 - ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «قاراڭغۇ كېچىنىڭ پارچىلىرىدەك پىتنىلەر كېلىشتىن بۇرۇن، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىشقا ئالدىراڭلار. ئۇ چاغدا كىشى ئەتىگەندە مۇئمىن بولۇپ، ئاخشىمى كاپىر بولۇپ قالىدۇ؛ ياكى ئاخشىمى مۇئمىن، ئەتىگەندە كاپىر بولۇپ قالىدۇ. ئۇ كىشى ئۆز دىنىنى دۇنيانىڭ بىر پارچە ماتاسىغا سېتىۋېتىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 118 - ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كېچىسى ئويغىنىپ كېتىپ مۇنداق دېدى: «سۇبھانەللاھ! بۇ كېچە نېمىدېگەن كۆپ پىتنىلەر نازىل بولدى - يا! يەنە نېمىدېگەن كۆپ خەزىنىلەر ئېچىلدى - يا! ھۇجرىلاردىكى ئاياللارنى ئويغىتىڭلار (نامازغا تۇرسۇن). دۇنيادا كىيىم كىيگەن نۇرغۇن ئاياللار بارىكى، ئۇلار ئاخىرەتتە يالىڭاچتۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 115 - ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەججار جەمەتىنىڭ بىر بېغىدا خېچىرغا مىنىپ كېتىۋاتاتتى، بىز بىللە ئىدۇق. تۇيۇقسىز خېچىر تېپىچەكلەپ، ئۇ زاتنى يىقىتىۋەتكىلى تاس قالدى. قارىساق، ئۇ يەردە بەش - ئالتە قەبرە بار ئىكەن. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «بۇ قەبرە ئىگىلىرىنى كىم تونۇيدۇ؟ — دەپ سورىدى. بىرەيلەن:

— مەن، — دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— بۇلار قاچان ئۆلگەن؟ — دېۋىدى، ئۇ كىشى:

— شىرىك دەۋرىدە (مۇشرىك ھالەتتە) ئۆلگەن، — دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى: «بۇ ئۈممەت قەبرىلىرىدە سىنىلىدۇ. ئەگەر سىلەرنىڭ ئۆلۈكلىرىڭلارنى كۆممەي تاشلاپ قويۇشۇڭلاردىن ئەنسىرىمىسەم، مەن ئاڭلاۋاتقان قەبرە ئازابىنى سىلەرگىمۇ ئاڭلىتىپ قويۇشنى ئاللاھتىن سورايتتىم».

ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىزگە قاراپ مۇنداق دېدى: «دوزاخ ئازابىدىن ئاللاھقا سىغىنىڭلار!». ئۇلار:

— دوزاخ ئازابىدىن ئاللاھقا سىغىنىمىز، — دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «قەبرە ئازابىدىن ئاللاھقا سىغىنىڭلار!» دېدى، ئۇلار:

— قەبرە ئازابىدىن ئاللاھقا سىغىنىمىز، — دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يەنە: «ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن پىتنىلەردىن ئاللاھقا سىغىنىڭلار!» دېدى، ئۇلار:

— ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن پىتنىلەردىن ئاللاھقا سىغىنىمىز، — دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «دەججالنىڭ پىتنىسىدىن ئاللاھقا سىغىنىڭلار!» دېدى، ئۇلار:

— دەججالنىڭ پىتنىسىدىن ئاللاھقا سىغىنىمىز، — دېيىشتى [سەھىھ مۇسلىم، 2867 - ھەدىس].

ئونىنچى ھەدىس:

مەئقىل ئىبنى يەسار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەرج (پىتنىلەر ۋە قاتىللىق ئەۋج ئالغان) زامانىدا قىلىنغان ئىبادەت ماڭا ھىجرەت قىلىپ كەلگەنگە ئوخشاش (ساۋابلىق) تۇر» [سەھىھ مۇسلىم، 2948 - ھەدىس].

يىگىرمە بەشىنچى باب

مۇسۇلمانلارنىڭ ئابىزلىشىش ۋە ئەھۋالىنىڭ ناچارلىشىش سەۋەبلىرىنى چۈشىنىش ھەمدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەقتىكى تەلىماتلىرى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرگە يەتكەن مۇسىبەت سىلەر دۇشمەنگە يەتكۈزگەن مۇسىبەتنىڭ يېرىمىغا تەڭ كېلىدىغان تۇرسا (يەنى ئۇھۇد غازىتىدا سىلەردىن 70 كىشى شېھىت بولغان تۇرسا، بەدرى غازىتىدا بولسا مۇشرىكلاردىن 70 كىشىنى ئۆلتۈرگەن، 70 كىشىنى ئەسىر ئالغان تۇرساڭلار)، سىلەر يەنە: «بۇ مۇسىبەت قەيەردىن كەلدى؟» دېدىڭلار. ئېيتقىنكى، «ئۇ سىلەرنىڭ ئۆزلىرىڭلاردىن (يەنى پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلىقىڭلار ۋە غەنىيمەتكە ھېرىس بولغانلىقىڭلاردىن) بولدى». ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾ [ئال ئىمران سۈرىسى، 165 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھەرقانداق بىر قېۋىم ئۆزلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمىگۈچە (يەنى ئاللاھنىڭ بەرگەن نېمەتلىرىگە تۇزكورلۇق قىلىپ گۇناھلارغا چۆممىگۈچە) ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتمەيدۇ (يەنى ئاللاھ ئۇلارغا بەرگەن نېمەت، خاتىرجەملىك ۋە ئىززەت ـ ھۆرمەتنى ئېلىپ تاشلىمايدۇ)، ئاللاھ بىرەر قەۋمنى ھالاك قىلماقچى (ياكى ئازابلىماقچى) بولسا، ئۇنىڭغا قارشى تۇرغىلى بولمايدۇ، ئۇلارغا ئازابنى دەپئى قىلىدىغان ئاللاھتىن باشقا ئىگىمۇ بولمايدۇ﴾ [رەئد سۈرىسى، 11 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

سەۋبان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «تائام يېگۈچىلەر قاچىدىكى تاماققا تەرەپ - تەرەپتىن ئولىشىۋالغاندەك، (باشقا) ئۈممەتلەرنىڭ سىلەرگە قارشى بىرلىشىپ تۈشمۈتۈشتىن ھۇجۇم قىلىشى يېقىندۇر» دېگەندە، بىرەيلەن:

— ئۇ كۈندە بىزنىڭ سانىمىز ئاز بولغانلىقتىن شۇنداق بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «ياق، ئۇ كۈندە سىلەر كۆپ بولىسىلەر، لېكىن سىلەر سەل ئېقىتىپ كەلگەن كۆپۈككە ئوخشاپ قالىسىلەر. ئاللاھ دۈشمەنلىرىڭلارنىڭ قەلبىدىن سىلەردىن قورقۇش ھەيۋىسىنى چىقىرىپ تاشلايدۇ ۋە سىلەرنىڭ قەلبىڭلارغا ‹ۋەھن› سالىدۇ» — دېدى. ھېلىقى كىشى:

— ئى رەسۇلۇللاھ، «ۋەھن» دېگەن نېمە؟ — دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

— «دۇنياغا مۇھەببەت باغلاش ۋە ئۆلۈمنى يامان كۆرۈشتۇر» — دەپ جاۋاب بەردى [ئەبۇ داۋۇد، 4297 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىشىلەرنىڭ بېشىغا ئالدامچىلىققا تولغان يىللار كېلىدۇ: ئۇ زامانىدا يالغانچى راستچىل بىلىنىدۇ، راستچىل يالغانچىغا چىقىرىلىدۇ، خائىنغا ئامانەت تاپشۇرۇلىدۇ، ئامانەتدار خائىن دەپ قارىلىدۇ، ئۇ زامانىدا ‹رۇۋەيبىزە› سۆز قىلىدۇ» دېدى. كۆپچىلىك:

ــ «رۇۋەيبىزە» دېگەن نېمە؟ ــ دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «جامائەتنىڭ مۇھىم ئىشلىرى ھەققىدە سۆز قىلىدىغان ئەرزىمەس (بىلىمسىز) ئادەمدۇر» ــ دەپ جاۋاب بەردى [ئىبنى ماجە، 4036 ـ ھەدىس].

ئۇچىنچى ھەدىس:

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغان: «قاچانكى سىلەر «ئىينە»7 سودىسى قىلساڭلار، كالا قۇيرۇقىغا ئېسىلساڭلار (دېھقانچىلىق بىلەن مەشغۇل بولۇپ كەتسەڭلار)، تېرىقچىلىق قىلىشقا رازى بولۇپ، جىھادنى تاشلىساڭلار، ئاللاھ سىلەرگە شۇنداق بىر خارلىقنى مۇسەللەت قىلىدۇكى، تاكى سىلەر دىنىڭلارغا قايتمىغۇچە ئاللاھ ئۇ خارلىقنى ئۈستۈڭلاردىن كۆتۈرۈۋەتمەيدۇ» [ئەبۇ داۋۇد، 3462 ـ ھەدىس].

7 بىر نەرسىنى نېسىيە سېتىپ، پۇلىنى تاپشۇرۇپ ئېلىشتىن بۇرۇن يەنە ئۆنى بۇرۇنقىدىن ئەرزان باھادا نەق سېتىۋېلىشنى كۆرسىتىدۇ.

يىگىرمە ئالتىنچى باب

ئىسلاھاتتا، دىنىي جەھەتتە قەد كۆتۈرۈشتە، ئىنسانلارنى ئىدارە قىلىش ۋە دەۋەت قىلىشتا ئىلاھىي قانۇنىيەتلەرگە ئەمەل قىلىشنىڭ ئەھمىيىتى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ، ئاللاھنىڭ ئۆتكەنكى ئۈممەتلەرگە تۇتقان يولىدۇر، ئاللاھنىڭ تۇتقان يولىدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش تاپالمايسەن﴾ [ئەھزاب سۈرىسى، 62 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(بۇنداق بولۇشى) ئۇلارنىڭ زېمىنىدا تەكەببۇرلۇق قىلغانلىقلىرى ۋە ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەنلىكلىرىدىندۇر. ھىيلە ـ مىكىرنىڭ ۋابالى پەقەت ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەن ئادەمنىڭ ئۆزىگە بولىدۇ، ئۇلار پەقەت ئىلگىرىكى ئۈممەتلەرگە قوللىنىلغان (ئاللاھنىڭ ئۇلارنى ھالاك قىلىش ۋە جازالاشتىن ئىبارەت) يولىنىلا كۈتىدۇ، ئاللاھنىڭ قانۇنىيىتىدە ھەرگىز ئۆزگىرىش كۆرمەيسەن، ئاللاھ يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشىنمۇ (يەنى ئازابنىڭ ئازابقا تېگىشلىك بولغانلار ئۈستىدىن باشقىلارنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىشىنى) كۆرمەيسەن﴾ [فاتىر سۈرىسى، 43 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىزنىڭ ئازابىمىزنى كۆرگەن چاغدا ئېيتقان ئىمانىنىڭ ئۇلارغا پايدىسى بولمىدى، بۇ (يەنى ئازابنى كۆرگەندە ئېيتقان ئىمانىنىڭ پايدىلىق بولماسلىقى) ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ئارىسىدا تۇتقان يولىدۇر، بۇ چاغدا كاپىرلار زىيان تارتقۇچى بولدى﴾ [غافىر سۈرىسى، 85 ـ ئايەت].

تۆتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەردىن ئىلگىرى نۇرغۇن ئۈممەتلەر كېلىپ كەتتى؛ يەر يۈزىدە سەير قىلىڭلار، (ھەقنى) يالغانغا چىقارغانلارنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىغا قاراڭلار﴾ [ئال ئىمران سۈرىسى، 137 ـ ئايەت].

بەشىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى ئەرەبلەر!) ئۇلار (يەنى مەن ھالاك قىلغان ئۆتكەنكى ئۈممەتلەر) دىن سىلەرنىڭ كۈففارلىرىڭلار ئارتۇقمۇ؟ ياكى سىلەرگە ساماۋى كىتابلاردا (ئاللاھنىڭ ئازابىدىن) كەچۈرۈم قىلىنىش بارمۇ؟﴾ [قەمەر سۈرىسى، 43 ـ ئايەت].

ئالتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) كاپىرلارغا ئېيتقىنكى، ئەگەر ئۇلار (كۇفرىدىن، پەيغەمبەر بىلەن دۈشمەنلىشىشتىن) يانسا، ئۇلارنىڭ ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلىرىمنى ئىنكار قىلغانلارنى ھالاك قىلىش مېنىڭ تۇتقان يولۇم بولۇپ كەلدى (ئۇلارنىمۇ شۇنداق قىلمەن)﴾ [ئەنفال سۈرىسى، 38 ـ ئايەت].

يەتتىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى كۇففارلار جامائەسى!) ئەگەر سىلەر غەلىبىنى تىلىسەڭلار، غەلىبە ئاللىقاچان سىلەرگە كەلدى (يەنى ئۇ سىلەرنىڭ زىيىنىڭلارغا كەلدى). ئەگەر (پەيغەمبەر بىلەن دۈشمەنلىشىشتىن) يانساڭلار، بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر، ئەگەر ئۇنىڭ بىلەن يەنە ئۇرۇشساڭلار، بىز ئۇنىڭغا يەنە ياردەم بېرىمىز، قوشۇنۇڭلار كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇ سىلەردىن ھېچ نەرسىنى دەپئى قىلىپ بېرەلمەيدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن مۇئمىنلەر بىلەن بىللىدۇر﴾ [ئەنفال سۈرىسى، 19 ـ ئايەت].

سەككىزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سەندىن بۇرۇن ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرمۇ ئىنكار قىلىندى. ئۇلار ئىنكار قىلىنغانلىقىغا ۋە ئۆزلىرىگە يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋر قىلدى، ئاخىر ئۇلار بىزنىڭ ياردىمىمىزگە ئېرىشتى، ئاللاھنىڭ سۆزلىرىنى ھېچكىم ئۆزگەرتەلمەيدۇ،

شۇبھسىزكى، پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى ساڭا نازىل بولدى﴾ [ئەنئام سۈرىسى، 34 ـ ئايەت].

توققۇزىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۇنىڭدەك (يەنى ساڭا قەۋمىڭنىڭ مۇشرىكلىرىدىن دۈشمەنلەرنى قىلغاندەك) ھەربىر پەيغەمبەرگە بىر قىسىم گۇناھكارلارنى ئۇنىڭ دۈشمىنى قىلدۇق، پەرۋەردىگارىڭ يول كۆرسەتكۈچى ۋە ياردەمچى بولۇشقا ساڭا يېتەرلىكتۇر﴾ [فۇرقان سۈرىسى، 31 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا ئەشئەرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا زالىمغا (تەۋبە قىلىشى ياكى گۇناھىنىڭ تولۇقلىنىشى ئۈچۈن) ئەلۋەتتە مۆھلەت بېرىدۇ، لېكىن ئۇنى جازالىماقچى بولغاندا، ھەرگىز قاچۇرۇپ قويمايدۇ». ئەبۇ مۇسا مۇنداق دەيدۇ: ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى:

﴿پەرۋەردىگارىڭ زالىم يۇرتلار (ئاھالىسى) نى ھالاك قىلسا، ئەنە شۇنداق ھالاك قىلىدۇ، ئاللاھنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن تولىمۇ قاتتىقتۇر﴾ [ھۇد سۈرىسى، 102 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ھەدىس:

ۋەھىي نازىل بولۇش ھەققىدىكى ھەدىستە ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ۋەرەقە ئىبنى نەۋفەل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنداق دېگەن: «سەن ئېلىپ كەلگەن نەرسىگە (ۋەھىيگە) ئوخشاش بىر نەرسىنى ئېلىپ كەلگەن ھەرکىم چوقۇم دۈشمەنلىككە ئۇچرىغان ئىدى» [سەھىھ مۇسلىم، 160 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن ھىرەقل (رىم پادىشاھى) بىلەن ئەبۇ سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىسسىسىدە رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ھىرەقل ئەبۇ سۇفيانغا مۇنداق دېگەن: مەن سەندىن «ئۇ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) بىلەن ئۇرۇشۇپ باقتىڭلارمۇ؟» دەپ سورىسام، سەن ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشقانلىقىڭلارنى ۋە غەلىبىنىڭ ئاراڭلاردا ئالمىشىپ تۇرغانلىقىنى، گاھىدا ئۇنىڭ سىلەرنىڭ يەڭگەنلىكىنى، گاھىدا سىلەرنىڭ ئۇنى يەڭگەنلىكىڭلارنى ئېيتتىڭ. پەيغەمبەرلەرمۇ ئەنە شۇنداق سىناقتا

دۇچ كېلىدۇ، لېكىن ئاخىرقى غەلىبە ئۇلارغا مەنسۇپ بولىدۇ [سەھىھ بۇخارىي، 4553 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

خەببابب ئىبنى ئەرەت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كەبىنىڭ سايىسىدە چاپىنىنى بېشىغا قويۇپ ياتقان ئىكەن، بىز ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ دەرد ئېيتىپ:

ــ بىز ئۇچۇن (ئاللاھتىن) نۇسرەت تىلىمەمسەن، بىز ئۇچۇن دۇئا قىلمامسەن؟ ــ دېۋىدۇق، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى:

«سىلەردىن ئىلگىرىكىلەردىن بىر كىشى تۇتۇلۇپ، ئۇنىڭ ئۇچۇن ئورەك كولىنىپ، بوينىغىچە كۆمۈلەتتى. ئاندىن ھەرە كەلتۈرۈلۈپ، بېشىدىن تارتىپ ھەردىلىپ، ئىككى پارچە قىلىۋېتىلەتتى، لېكىن بۇ ئۇنى دىنىدىن قايتۇرالمايتتى. تۆمۈر تارغاقلار بىلەن ئەتلىرى ئاربىسىدىكى سۆڭەك ۋە پەيلىرى تارىلاتتى ـ يۇ، بۇمۇ ئۇنى دىنىدىن قايتۇرالمايتتى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇ دىن چوقۇم پۈتۈنلىنىدۇ، ھەتتا بىر ئاتلىق كىشى سەنئادىن ھەزرىمەۋتكىچە بولغان ئارىلىقتا ئاللاھتىن باشقا ھېچكىمدىن قورقماي، قويلىرى ئۇچۇن بۆرىدىنمۇ ئەنسىرىمەي سەپەر قىلالايدۇ. لېكىن، سىلەر ئالدىراپ كېتىۋاتىسىلەر» [سەھىھ بۇخارىي، 3612 ـ ھەدىس].

يىگىرمە يەتتىنچى باب

يانغىن ئاقىۋەت ۋە سىناقتىن كېيىنكى زەپەر ھەققىدە

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھەتتا پەيغەمبەرلەر (قەۋمىنىڭ ئىمان ئېيتىشىدىن) ئۈمىدسىزلەنگەن ۋە قەۋمى تەرىپىدىن) يالغانغا چىقىرىلغانلىقىغا جەزم قىلغان چاغدا، ئۇلارغا بىزنىڭ ياردىمىمىز كەلدى. بىز خالىغان ئادەملەرنى قۇتقۇزدۇق، بىزنىڭ ئازابىمىز گۇناھكار قەۋمدىن قايتۇرۇلمايدۇ﴾ [يۈسۈف سۈرىسى، 110 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەر تېخى ئىلگىرىكىلەر ئۇچرىغان كۈلپەتلەرگە ئۇچرىمايۋاتقىنىڭلار جەننەتكە كىرىشنى ئويلامسىلەر؟ سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن (مۇئمن) لەر ئېغىرچىلىقلارغا، كۈلپەتلەرگە ئۇچرىغان ۋە چۆچۈتۈۋېتىلگەن ئىدى، ھەتتا پەيغەمبەر ۋە مۇئمنلەر: «ئاللاھنىڭ (بىزگە ۋەدە قىلغان) ياردىمى قاچان كېلىدۇ؟» دېگەن ئىدى. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ ياردىمى ھەقىقەتەن يېقىندۇر﴾ [بەقەرە سۈرىسى، 214 - ئايەت].

مەسىلە

بىرىنچى مەسىلە:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئەبۇ سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭغا ھىرەقلنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى خەۋەر قىلغان: سەندىن: «ئۇنىڭ بىلەن بولغان ئۇرۇشۇڭلار قانداق بولدى؟» دەپ سورىسام، سەن غەلىبىنىڭ ئاراڭلاردا ئالمىشىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتتىڭ. پەيغەمبەرلەرمۇ ئەنە شۇنداق سىناققا دۇچ كېلىدۇ، ئاندىن ئاخىرقى غەلىبە ئۇلارنىڭ بولىدۇ، [سەھىھ بۇخارىي، 2804 ـ مەسىلە].

ئىككىنچى مەسىلە:

خەبباب ئىبنى ئەرەت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كەبىنىڭ سايىسىدە چاپىنىنى بېشىغا قويۇپ ياتقان ئىكەن، بىز ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ دەرد ئېيتىپ:

ــ بىز ئۇچۇن (ئاللاھتىن) نۇسرەت تىلىمەمسەن، بىز ئۇچۇن دۇئا قىلمامسەن؟ ــ دېۋىدۇق، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېدى:

«سىلەردىن ئىلگىرىكىلەردىن بىر كىشى تۇتۇلۇپ، ئۇنىڭ ئۇچۇن ئورەك كولىنىپ، بوينىغىچە كۆمۈلەتتى. ئاندىن ھەرە كەلتۈرۈلۈپ، بېشىدىن تارتىپ ھەردىلىپ، ئىككى پارچە قىلىۋېتىلەتتى، لېكىن بۇ ئۇنى دىنىدىن قايتۇرالمايتتى. تۆمۈر تارغاقلار بىلەن ئەتلىرى ئاربىسىدىكى سۆڭەك ۋە پەيلىرى تارىلاتتى ـ يۇ، بۇمۇ ئۇنى دىنىدىن قايتۇرالمايتتى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇ دىن چوقۇم پۈتۈنلىنىدۇ، ھەتتا بىر ئاتلىق كىشى سەنئادىن ھەزرىمەۋتكىچە بولغان ئارىلىقتا ئاللاھتىن باشقا ھېچكىمدىن قورقماي، قويلىرى ئۇچۇن بۆرىدىنمۇ ئەنسىرىمەي سەپەر قىلالايدۇ. لېكىن، سىلەر ئالدىراپ كېتىۋاتىسىلەر» [سەھىھ بۇخارىي، 3612 ـ مەسىلە].

ئۈچىنچى ھەدىس:

خەببـاب رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىنىدۇكى: «بىـز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالام بىلـەن بىرگـە ئاللاھنىـڭ رازىلىقىنـى تىلـەپ ھىجـرەت قىلـدۇق، ئەجرىمىزنـى بېرىـش ئاللاھنىـڭ ئىشـى. ئارىمىزدا شـۇنداق كىشـىلەر باركى، ئـۇلار (بۇ دۇنيادىكـى) ئەجرىدىن ھېچنەرسـە تېتىمـاي ۋاپـات بولدى، مۇسـئەب ئىبنـى ئۇمەيـر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ شـۇلارنىڭ جۈملىسـىدىندۇر. يەنە ئارىمىزدا شـۇنداق كىشـىلەر باركى، ئۇنىڭ مېۋىسـى پىشـتى، ئۇ شۇ مېۋىلەرنـى ئۈزۈۋاتىـدۇ (بەھرىمـەن بولۇۋاتىـدۇ)» [سـەھىھ بۇخارىـي، 1276 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەدىـي ئىبنـى ھاتىـم رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىنىدۇكـى، مـەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالامنىڭ يېنىـدا تۇراتتىـم، بىرەيلـەن كېلىـپ ئۇنىڭغـا نامراتلىقتىـن شـىكايەت قىلـدى، ئاندىـن يەنە بىـرى كېلىـپ قاراقچىلارنىڭ يول توسۇشـىدىن شـىكايەت قىلدى. رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسـەللەم:

ــ «ئەي ئەدىي، سەن ھىيرە شەھرىنى كۆردۇڭمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن:

ــ كۆرمىدىـم، ئەمما خەۋىرىنى ئاڭلىغان، ــ دېدىم. رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «ئەگـەر ئۆمـرۈڭ ئۇزۇن بولسـا، بىـر ئايالنىـڭ ھىيرەدىن يولغا چىقىـپ، ئاللاھتىن باشـقا ھېچكىمدىـن قورقماسـتىن كەبىنى تـاۋاپ قىلغىنىنى چوقۇم كۆرىسـەن» ــ دېدى. مـەن ئىچىمـدە: «ئۇنداقتا، ئەتراپىنى ئاسـتىن ـ ئۈسـتۈن قىلىۋەتكەن تەي قەبىلىسـىنىڭ قاراقچىلىـرى نەگـە كېتىـدۇ؟» دەپ ئويلىدىم. رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسـەللەم يەنە:

ــ «ئەگـەر ئۆمـرۈڭ ئـۇزۇن بولسـا، كىسـرانىڭ خەزىنىلىـرى چوقـۇم ئېچىلىـدۇ» ــ دېـدى. مەن:

ــ ھۇرمۇزنـىڭ ئوغلـى كىسـرانىڭمۇ؟ ــ دەپ سـورىۋىدىم، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسـەللەم:

ــ «ھۇرمۇزنىڭ ئوغلى كىسـرانىڭ. ئەگەر ئۆمرۈڭ بولسـا، بىراۋنىڭ چاڭگىلىدا سـەدىقە قىلىدىغـان تەڭگـە ـ تىللالارنـى كۆتۈرۈپ يۈرۈپ، ئۇنـى قوبۇل قىلىدىغان ئـادەم ئىزدەپ تاپالمايدىغانلىقىنىمۇ كۆرىسـەن...» ــ دېدى.

ئەدىي شۇنداق دەيدۇ: مەن بىر ئايالنىڭ ھىيرەدىن كېلىپ، ئاللاھتىن باشقا ھېچكىمدىن

قورقماي كەبىنى تاۋاپ قىلغانلىقىنى كۆردۈم. كىرانىڭ خەزىنىلىرىنى ئاچقانلار ئارىسىدا مەنمۇ بار ئىدىم. ئەگەر ئۆمرۈڭلار بولسا، پەيغەمبەر ئەبۇلقاسىم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتقان شۇ بىر چاڭگال ئالتۇننى (سەدىقە قىلىدىغان كىشى تاپالمايدىغان ئەھۋالنى) مۇ چوقۇم كۆرىسىلەر [سەھىھ بۇخارىي، 3595 ـ ھەدىس].

يىگىرمە سەككىزىنچى باب

قىينىچىلىق ۋە پىتنىلەردىن كېيىن، ئاخىر زامانىدا مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالىنىڭ تۈزىلىشىگە ۋە قۇدرەت تاپىشىغا ھەققىدىكى بېشارەتلەر توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاللاھ ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى. ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر﴾ [نۇر سۈرىسى، 55 - ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿... مۇئمىنلەرگە ياردەم بېرىش بىزگە تېگىشلىك بولدى﴾ [رۇم سۈرىسى، 47 - ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «يەر يۈزى زۇلۇم ۋە دۇشمەنلىككە تولۇپ كەتكۈچە قىيامەت بولمايدۇ. ئاندىن (قىيامەت بولۇشتىن ئىلگىرى) مېنىڭ نەسلىمدىن ياكى مېنىڭ ئەھلى بەيتىمدىن بىر كىشى چىقىدۇ، ئۇ زېمىن زۇلۇم ۋە دۇشمەنلىككە تولغانغا ئوخشاش، ئۇنى ئادالەت ۋە ھەققانىيەتكە تولدۇرىدۇ» [مۇسنەد ئەھمەد، 11313 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئەرەبلەرگە مېنىڭ ئەھلى بەيتىمدىن بولغان، ئىسمى ئىسمىغا ئوخشاش (يەنى مۇھەممەد ئىسىملىك) بىر كىشى پادىشاھ بولمىغۇچە ئاخىر زامان بولمايدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2230 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «خەلىپىلىرىڭلار ئارىسىدا شۇنداق بىر خەلىپە بولىدۇكى، ئۇ مال ـ دۇنيانى (ساناپ ئولتۇرماي) چاڭگاللاپ، ئوچۇملاپ بېرىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2914 ـ ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ

ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلار يەھۇدىيلار بىلەن ئۇرۇش قىلىپ، ئۇلارنى ئۆلتۈرمىگۈچە قىيامەت بولمايدۇ. ھەتتا يەھۇدىيلار تاش ۋە دەرەخلەرنىڭ كەينىگە يوشۇرۇنۇۋالىدۇ، شۇ چاغدا تاش ياكى دەرەخ زۇۋانغا كېلىپ: ‹ئەي مۇسۇلمان، ئەي ئاللاھنىڭ بەندىسى! ئارقامدا بىر يەھۇدي بار، كەل، ئۇنى ئۆلتۈر!› دەيدۇ. پەقەت ‹غەرقەد› دەرىخىلا بۇنىڭدىن مۇستەسنا، چۈنكى ئۇ يەھۇدىيلارنىڭ دەرىخىدۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 2926 ـ ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئەتراپىدا (ھەدىس) يېزىپ ئولتۇراتتۇق. رەسۇلۇللاھتىن:

ــ قايسى شەھەر بىرىنچى بولۇپ پەتھ قىلىنىدۇ: كونستانتىنوپول (ئىستانبۇل) مۇ ياكى رۇم (رىم) مۇ؟ ــ دەپ سورىلىۋىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «ھىرەقلنىڭ شەھىرى بىرىنچى بولۇپ پەتھ قىلىنىدۇ» ــ دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇنىڭدىن يەنى كونستانتىنوپول (ئىستانبۇل) نى كۆزدە تۇتقان، [مۇسنەد ئەھمەد، 6645 ـ ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاراڭلاردا پەيغەمبەرلىك ئاللاھ خالىغان مۇددەتچە داۋام قىلىدۇ، ئاندىن ئاللاھ خالىغاندا ئۇنى كۆتۈرۈۋېتىدۇ. ئاندىن پەيغەمبەرلىك يولى ئۈستىدە خەلىپىلىك بولىدۇ، ئۇمۇ ئاللاھ خالىغان مۇددەتچە داۋام قىلىدۇ، ئاندىن ئاللاھ خالىغاندا ئۇنى كۆتۈرۈۋېتىدۇ. ئاندىن زالىم پادىشاھلىق دەۋرى كېلىدۇ، ئۇمۇ ئاللاھ خالىغان مۇددەتچە داۋام قىلىدۇ، ئاندىن ئاللاھ خالىغاندا ئۇنمۇ كۆتۈرۈۋېتىدۇ. ئاندىن زالىم پادىشاھلىق دەۋرى كېلىدۇ، ئۇمۇ ئاللاھ خالىغان مۇددەتچە داۋام قىلىدۇ، ئاندىن ئاللاھ خالىغاندا ئۇنمۇ كۆتۈرۈۋېتىدۇ. ئاندىن كېيىن پەيغەمبەرلىك يولى ئۈستىدە خەلىپىلىك بارلىققا كېلىدۇ». ئاندىن رەسۇلۇللاھ مۇشۇ يەردە سۈكۈت قىلدى، [مۇسنەد ئەھمەد، 18406 ـ ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «ئۈممىتىمدىن بىر تائىپە تاكى قىيامەت كۈنىگىچە ھەق ئۈستىدە كۈرەش قىلىپ، غالىب ھالەتتە داۋاملىشىدۇ. شۇ چاغدا ئىيسا ئىبنى مەريەم ئەلەيھىسسالام چۈشىدۇ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمىرى ئۇنىڭغا: ‹كەل، بىزگە نامازغا باشلاپ بەرگىن› دەيدۇ. ئىيسا ئەلەيھىسسالام: ‹ياق، سىلەرنىڭ ئەمىرىڭلار ئۆزۈڭلارنىڭ ئىچىدىن بولىدۇ. بۇ، ئاللاھنىڭ بۇ ئۈممەتنى ئىززەتلىگەنلىكىنىڭ ئالامىتىدۇر› دەيدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 126 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ئاراڭلارغا مەريەم ئوغلى ئىيسانىڭ ئادىل ھۆكۈمران بولۇپ چۈشۈشىگە ئاز قالدى. ئۇ كىرىستنى چېقىپ تاشلايدۇ، چوشقىنى ئۆلتۈرىدۇ، جىزيەنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ؛ مال ـ دۇنيا شۇنچە كۆپىيىپ كېتىدۇكى، ئۇنى قوبۇل قىلىدىغان بىرەر كىشى تېپىلمايدۇ. ھەتتا بىر قېتىملىق سەجدە قىلىش دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق نەرسىلەردىن ئەۋزەل بولۇپ كېتىدۇ». ئاندىن ئەبۇ ھۇرەيرە: «خالىساڭلار مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇڭلار: ﴿ئەھلى كىتابتىن (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالاردىن) ھەرقاندىقى جان ئۇزۇش ئالدىدا ئۇنىڭغا (يەنى ئىيسانىڭ ھەق پەيغەمبەرلىكى ۋە ئاللاھنىڭ بەندىسى ئىكەنلىكىگە) ئىمان ئېيتىدۇ...﴾» دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 3448 ـ ھەدىس].

توققۇزىنچى ھەدىس:

تەمىم دارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغان: «بۇ دىن كېچە بىلەن كۈندۈز يەتكەنلىكى يەرگە ئەلۋەتتە يېتىپ بارىدۇ. ئاللاھ مەيلى شەھەرلەردىكى خىشتىن سېلىنغان ئۆيلەر بولسۇن، مەيلى چۆللەردىكى يۇڭدىن تىكىلگەن چېدىرلار بولسۇن، ھېچقانداق بىر ئۆينى قالدۇرماي، بۇ دىننى ئاشۇ ئۆيلەرگە كىرگۈزىدۇ. ئىززەتلىنى ساقلاپ ئىسلامغا كىرگەنلەر بىلەن دىننى ئەزىز قىلىدۇ، كاپىر بولۇپ خارلىق يولىنى تاللىغانلارنى كۈفرىلىقى سەۋەبلىك خار قىلىدۇ».

تەمىم دارىي مۇنداق دەيتتى: مەن بۇ ھەدىسنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئۆز ئەھلى

بەيتمـده كـۆردۇم؛ ئۇلاردىـن كـم مۇسـۇلمان بولغان بولسـا، ياخشـىلىققا، شـەرەپكە ۋە ئىززەتكـە ئېرىشـتى؛ كـم كاپىر بولغـان بولسـا، خارلىققـا، تۆۋەنلىككـە ۋە جىزيەگە دۇچ كەلـدى [مۇسـنەد ئەھمـەد، 16957 ـ ھەدىـس].

يېگىرمە توققۇزىنچى باب

ئىسلامنىڭ ئالاھىدە ھەرىكاھىدا قوبۇل قىلىنىدىغان بىرىنچى دىن ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭ نېجاتلىقنىڭ شەرتى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

ئايەتلەر

بىرىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئىسلام (دىنىدىن) باشقا دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ دىن قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر﴾ [ئال ئىمران سۈرىسى، 85 ـ ئايەت].

ئىككىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ نەزىرىدە مەقبۇل دىن ئىسلام (دىنى) دۇر﴾ [ئال ئىمران سۈرىسى، 19 ـ ئايەت].

ئۈچىنچى ئايەت:

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئىبراھىم يەھۇدىيمۇ ئەمەس، ناسارامۇ ئەمەس ۋە لېكىن توغرا دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى، ئاللاھقا بويسۇنغۇچى ئىدى، مۇشرىكلاردىن ئەمەس ئىدى﴾ [ئال ئىمران سۈرىسى، 67 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىز بىر چېدىردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدۇق. ئۇ زات:

ــ «جەننەت ئەھلىنىڭ تۆتتىن بىرى بولۇشقا رازىمۇسىلەر؟» ــ دەپ سورىدى، بىز:

ــ ھەئە، ــ دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە:

ــ «جەننەت ئەھلىنىڭ ئۈچتىن بىرى بولۇشقا رازىمۇسىلەر؟» ــ دەپ سورىدى، بىز:

ــ ھەئە، ــ دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە:

ــ «جەننەت ئەھلىنىڭ يېرىمى بولۇشقا رازىمۇسىلەر؟» ــ دەپ سورىدى، بىز:

ــ ھەئە، ــ دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېدى:

ــ «مۇھەممەدنىڭ جېنى ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، مەن سىلەرنىڭ جەننەت ئەھلىنىڭ يېرىمى بولۇشۇڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن. چۈنكى، جەننەتكە پەقەت مۇسۇلماندىن باشقىسى كىرمەيدۇ. سىلەر مۇشرىكلارنىڭ ئارىسىدا خۇددى قارا ئۆكۈزنىڭ تېرىسىدىكى بىر تال ئاق تۈككە، ياكى قىزىل ئۆكۈزنىڭ تېرىسىدىكى بىر تال قارا تۈككە ئوخشايسىلەر (يەنى جەننەتكە كىرىدىغانلارنىڭ سانى ئاز، دوزاختا كىرىدىغانلارنىڭ سانى بەك كۆپ)» [سەھىھ بۇخارىي، 6527 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مۇھەممەدنىڭ جېنى ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، بۇ ئۈممەتتىن (يەنى رەسۇلۇللاھنىڭ دەۋىتى يەتكەن ئىنسانلاردىن) مەيلى يەھۇدىي بولسۇن، مەيلى ناسارا بولسۇن، كىمكى مېنىڭ خەۋىرىمنى ئاڭلاپ، ئاندىن مەن ئەۋەتىلگەن دىنغا ئىمان ئېيتماي ئۆلۈپ كېتىدىكەن، ئۇ چوقۇم دوزاخ ئەھلىدىن بولىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 153 ـ ھەدىس].

ئوتتۇرىنچى باب

مۇئمىنلىك قورقۇنچ بىلەن ئۈمىد ئارىسىدا ئالالاھقا يۈزلىنىش

ئايەتلەر

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى پەيغەمبەر!) (مۇئمىن) بەندىلىرىمگە خەۋەر قىلغىنكى، مەن تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىمەن، ناھايىتى رەھىم قىلغۇچىمەن، مېنىڭ ئازابىم قاتتىقتۇر»﴾ [ھىجر سۈرىسى، 49 ــ 50 ـ ئايەتلەر].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم (ئۇ راستچىل ۋە راستچىللىقى ئاللاھ تەرىپىدىن تەستىقلانغان زاتتۇر) بىزگە مۇنداق دېگەن: «بىر كىشى دوزاخ ئەھلىنىڭ ئەمەلىنى قىلىدۇ، ھەتتا ئۆزى بىلەن دوزاخ ئارىسىدا پەقەت بىر گەزلا (ئازغىنا ئارىلىق) قالىدۇ، شۇ چاغدا تەقدىر (لەۋھۇلمەھفۇزغا پۈتۈلگەن ئەمەلى) غالىب كېلىپ، ئۇ جەننەت ئەھلىنىڭ ئەمەلىنى قىلىدۇ - دە، جەننەتكە كىرىدۇ. يەنە بىر كىشى جەننەت ئەھلىنىڭ ئەمەلىنى قىلىدۇ، ھەتتا ئۆزى بىلەن جەننەت ئارىسىدا پەقەت بىر گەزلا قالىدۇ، شۇ چاغدا تەقدىر (لەۋھۇلمەھفۇزغا پۈتۈلگەن ئەمەلى) غالىب كېلىپ، ئۇ دوزاخ ئەھلىنىڭ ئەمەلىنى قىلىدۇ - دە، دوزاختا كىرىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2643 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئەگەر مۇئمىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى جازانىڭ (نەقەدەر قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى) تامامەن بىلسە ئىدى، ھېچبىرى ئۇنىڭ جەننىتىدىن ئۈمىد كۈتەلمەيتتى. ئەگەر كاپىر ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى رەھمەتنىڭ (نەقەدەر كەڭ ئىكەنلىكىنى) تامامەن بىلسە ئىدى، ھېچبىرى ئۇنىڭ جەننىتىدىن ئۈمىد ئۈزمەيتتى» [سەھىھ بۇخارىي، 6469 - ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەت سىلەرنىڭ ھەربىرىڭلارغا ئايىغىڭلارنىڭ

بوغقۇچىدىنمۇ يېقىندۇر، دوزاخمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش يېقىندۇر» [سەھىھ بۇخارىي، 6488 - ھەدىس].

تۆتىنچى ھەدىس:

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىر قېتىم شۇنداق بىر خۇتبە سۆزلىدىكى، مەن ئىلگىرى ئۇنىڭغا ئوخشاش بىر خۇتبىنى ھەرگىز ئاڭلاپ باقمىغان ئىدىم. ئۇ زات مۇنداق دېدى: «ئەگەر سىلەر مەن بىلىدىغان نەرسىلەرنى بىلگەن بولساڭلار، ئەلۋەتتە ئاز كۈلۈپ، كۆپ يىغلىغان بولاتتىڭلار». ئەنەس ئېيتىدۇ: «رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ساھابىلىرى يۈزلىرىنى توسۇپ تۇرۇپ يىغلىشىپ كەتتى، ئۇلارنىڭ يىغا ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى» [سەھىھ بۇخارىي، 4621 - ھەدىس].

بەشىنچى ھەدىس:

ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: كىمكى بىر ياخشىلىق بىلەن كەلسە، ئۇنىڭغا شۇ ياخشىلىقنىڭ ئون ھەسسىسى ۋە ئۇنىڭدىنمۇ زىيادە ئەجىر بېرىلىدۇ. كىمكى بىر يامانلىق بىلەن كەلسە، ئۇنىڭ جازاسى شۇنىڭغا تۇشلۇق بولىدۇ ياكى مېنىڭ مەغپىرىتىمگە ئېرىشىدۇ. كىمكى ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر گەز يېقىنلىشىمەن. كىمكى ماڭا بىر گەز يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر غۇلاچ يېقىنلىشىمەن. كىمكى ماڭا مېڭىپ كەلسە، مەن ئۇنىڭغا يۈگۈرۈپ بارىمەن. كىمكى ماڭا شېرىك كەلتۈرمىگەن ھالدا، يەر يۈزى توشقۇدەك گۇناھ بىلەن مۇلاقات بولسا، مەن ئۇنىڭغا شۇنچىلىك مەغپىرەت بىلەن مۇلاقات بولىمەن» [سەھىھ مۇسلىم، 2687 - ھەدىس].

ئالتىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھقا بىرەر نەرسىنى شېرىك كەلتۈرگەن ھالدا ئۆلۈپ كەتسە، دوزاخقا كىرىدۇ». مەن (ئابدۇللاھ) ئېيتىمەنكى: كىمكى ئاللاھقا ھېچقانداق شېرىك كەلتۈرمىگەن ھالدا ئۆلۈپ كەتسە، جەننەتكە كىرىدۇ، [سەھىھ بۇخارىي، 1238 - ھەدىس].

يەتتىنچى ھەدىس:

ئەبـۇ ھۇرەيـرە رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىنىدۇكى، رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسـەللەم مۇنـداق دېگەن: «جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسـەمكى، ئەگەر سـىلەر گۇناھ قىلمىسـاڭلار، ئاللاھ سـىلەرنى يوقىتىپ، ئورنۇڭلارغا گۇنـاھ قىلىپ، ئاندىن ئاللاھتىـن مەغپىـرەت تىلەيدىغـان بىر قەۋمنى ئاپىرىـدە قىلغان، ئاندىـن ئۇلارغا مەغپىرەت قىلغـان بولاتتى» [سـەھىھ مۇسـلىم، 2749 ـ ھەدىس].

سەككىزىنچى ھەدىس:

جابىـر ئىبنـى ئابدۇلـلاھ ئەنسـارىي رەزىيەللاھـۇ ئەنھۇدىـن رىۋايـەت قىلىنىدۇكى، مەن رەسـۇلۇللاھ سـەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسـەللەمنىڭ ۋاپات بولۇشـتىن ئۈچ كۈن ئىلگىرى مۇنداق دېگەنلىكىنـى ئاڭلىغـان: «سـىلەرنىڭ ھېچبىرىڭلار ئاللاھ تائالا ھەققىدە ياخشـى قاراشـتا بولمـاي تۇرۇپ ئۆلمىسـۇن، (يەنى ئاللاھقا بولغان ئىشەنچىسـى ۋە ئۈمـىدى كۈچلۈك ھالەتتە ئۆلسـۇن)» [سەھىھ مۇسـلىم، 2877 ـ ھەدىس].

ئوتتۇز بىرىنچى باب

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بولغان سېغىنىش ۋە ئىشتىياق توغرىسىدا

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئۈممىتىم ئىچىدە مېنى ئەڭ قاتتىق ياخشى كۆرىدىغانلار مەندىن كېيىن كېلىدىغان بىر قەۋمدۇركى، ئۇلارنىڭ ھەربىرى مېنى كۆرۈش ئۈچۈن پۈتۈن مال - مۈلكى ۋە ئائىلىسىدىن كېچىشكە رازى بولىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 2732 - ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەسچىتىدە بىر تۈۋرۈك (خورما دەرىخىنىڭ غولى) بار بولۇپ، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم جۈمە كۈنلىرى ئۇنىڭغا يۆلىنىپ تۇرۇپ خۇتبە سۆزلەيتتى. بىر ئەنسارىي ئايال (ياكى ئەر كىشى):

ــ ئەي رەسۇلۇللاھ، سىزگە بىر مۇنبەر ياساپ بەرسەك قانداق؟ ــ دېۋىدى، ئۇ زات:

ــ «خالىساڭلار ياساڭلار» ــ دېدى.

مۇنبەر ياسىلىپ، جۈمە كۈنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنبەرگە چىققاندا، مەزكۇر تۈۋرۈك بوۋاقتەك ئىڭراپ يىغلاپ كەتتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنبەردىن چۈشۈپ ئۇنى قۇچاقلىۋىدى، ئۇ خۇددى يىغسىدىن توختىغان بوۋاقتەك غىڭشىپ توختاپ قالدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

ــ «بۇ تۈۋرۈك ئۆزىنىڭ يېنىدا ئاڭلىنىدىغان زىكرلەرنى سېغىنىپ يىغلىدى» ــ دېدى [سەھىھ بۇخارىي، 3584 - ھەدىس].

ئۇچىنچى ھەدىس:

ئابدۇللاھ ئىبنى ھىشام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدۇق، ئۇ زات ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇراتتى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

ــ ئەي رەسۇلۇللاھ! سىز مەن ئۇچۇن ئۆز نەپسىمدىن باشقا ھەممە نەرسىدىن سۆيۈملۈكرەك، ــ دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «ياق، جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، تاكى مەن سەن ئۇچۇن ئۆز نەپسىڭدىنمۇ سۆيۈملۈك بولمىغۇچە (ئىمانىڭ كامىل بولمايدۇ)» ــ دېدى. ئۆمەر شۇئان:

ــ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ھازىر سىز مەن ئۇچۇن ئۆز نەپسىمدىنمۇ سۆيۈملۈكرەك، ــ دېدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

ــ «ئەي ئۆمەر! ئەمدى (ئىمانىڭ كامىل بولدى)» ــ دېدى، [سەھىھ بۇخارىي، 6632 ـ ھەدىس].

ئونتۇز ئىككىنچى باب

ئالالاھ تائالانى سىفىتىش ھەققىدە

ئايەتلەر

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئاللاھقا مۇلاقات بولۇشنى ئۈمىد قىلىدىكەن، (بىلسۇنكى) ئاللاھنىڭ (بۇنىڭغا بەلگىلىگەن) ۋاقتى چوقۇم يېتىپ كېلىدۇ، ئاللاھ (بەندىلىرىنىڭ سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (بەندىلىرىنىڭ تاشقى ۋە ئىچكى ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾ [ئەنكەبۇت سۈرىسى، 5 ـ ئايەت].

ھەدىسلەر

بىرىنچى ھەدىس:

ئەبۇ مۇسا ئەشئەرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھقا مۇلاقات بولۇشنى ياخشى كۆرسە، ئاللاھمۇ ئۇنىڭغا مۇلاقات بولۇشنى ياخشى كۆرىدۇ. كىمكى ئاللاھقا مۇلاقات بولۇشنى ياماڭ كۆرسە، ئاللاھمۇ ئۇنىڭغا مۇلاقات بولۇشنى ياماڭ كۆرىدۇ» [سەھىھ بۇخارىي، 6508 ـ ھەدىس].

ئىككىنچى ھەدىس:

ئەتاۋ ئىبنى سائىب دادىسىدىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ئەممار ئىبنى ياسىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىزگە ناماز ئۆتەپ بەردى ۋە نامازنى قىسقا قىلدى. بەزىلەر ئۇنىڭغا:

ــ نامازنى بەك يېنىك (ياكى قىسقا) قىلىۋەتتىڭىزغۇ؟ ــ دېۋىدى، ئۇ:

ــ مەن بۇ نامازدا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئاڭلىغان بىرقانچە دۇئامۇ قىلدىم، ــ دېدى.

ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتكەندە، بىر كىشى (رىۋايەت قىلغۇچىنىڭ دادىسى) ئۇنىڭ كەينىدىن بېرىپ دۇئا ھەققىدە سورىدى ۋە كېلىپ باشقىلارغا خەۋەر بەردى (دۇئانىڭ تېكىستى مۇنداق ئىدى):

«ئەي ئاللاھ! غەيبنى بىلىش قۇدرىتىڭ ۋە مەخلۇقاتلار ئۈستىدىكى قۇدرىتىڭ بىلەن سەندىن شۇنى سورايمەنكى، ئەگەر ياشىشىم مەن ئۈچۈن ياخشى بولسا، مېنى ياشاتقىن؛ ئەگەر ئۆلۈشۈم مەن ئۈچۈن ياخشى بولسا، مېنىڭ جېنىمنى ئالغىن. ئەي ئاللاھ! مەن سەندىن مەيلى كىشىلەر كۆرمەيدىغان خلۇەتتىكى ھالەتتە بولسۇن، مەيلى كىشىلەر كۆرىدىغان ئاشكارا ھالەتتە بولسۇن، ماڭا سەندىن قورقۇشنى نېسىپ قىلىشىڭنى سورايمەن؛ مەيلى رازىلىق (خۇشاللىق) ھالىتىدە بولسۇن، مەيلى غەزەپ ھالىتىدە بولسۇن، ماڭا ھەقنى سۆزلەشنى نېسىپ قىلىشىڭنى سورايمەن؛ مەيلى نامراتلىقتا بولسۇن، مەيلى

بايلىقتا بولسۇن ئوتتۇراھاللىقنى سورايمەن؛ سەندىن تۇڭسمەيدىغان نېمەت ۋە ئۇزۇلۇپ قالمايدىغان خۇشاللىق سورايمەن؛ تەقدىرگە رازى بولۇشنى، ئۆلۈمدىن كېيىنكى ھاياتنىڭ راھەتلىكىنى سورايمەن؛ سەندىن جامالىڭغا قاراش لەززىتىنى ۋە ساڭا مۇلاقات بولۇشنى سېغىنىش نېمىتىنى بېرىشىڭنى سورايمەن؛ بۇ سېغىنىش زىيان يەتكۈزىدىغان بىرەر قىينىچىلىق ۋە ئازدۇرغۇچى بىرەر پىتنىدىن خالي بولسۇن. ئەي ئاللاھ! بىزنى ئىمان زىننىتى بىلەن زىننەتلىگەن ۋە بىزنى باشقىلارنى ھىدايەتكە باشلايدىغان ھىدايەت تاپقۇچىلاردىن قىلغىن» [سۈنەن نەسەئىي، 1305 ـ ھەدىس].

ئۈچىنچى ھەدىس:

سۇھەيب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەت ئەھلى جەننەتكە كىرىپ بولغاندا، ئاللاھ تائالا: يەنە بىرەر نەرسىنى زىيادە بېرىشىمنى خالامسىلەر؟ دەپ سورايدۇ. ئۇلار:

ــ سەن بىزنىڭ يۈزلىرىمىزنى ئاق ۋە نۇرلۇق قىلمىدىڭمۇ؟ بىزنى جەننەتكە كىرگۈزۈپ، دوزاختىن قۇتقۇزمىدىڭمۇ؟ ــ دېيىشىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ (ئۆزى بىلەن بەندىلىرى ئارىسىدىكى) پەردىنى ئاچىدۇ. جەننەت ئەھلىگە پەرۋەردىگارىنىڭ جامالىغا قاراشتىنمۇ سۆيۈملۈك ۋە قىممەتلىكرەك ھېچقانداق نېمەت بېرىلمىگەن بولىدۇ» [سەھىھ مۇسلىم، 181 ـ ھەدىس].

خاتىمە

ئۇممەتنىڭ دۇشمەنلىرى «بۇ ئۇممەت ئۆلدى، ياشلىرى تۇگىدى، ئۇلار لەززەت ۋە شەھۋەتلەرگە، ئەخلاقسىزلىقلارغا غەرق بولدى، ئۇلارنىڭ ئىجتىمائىي تاراتقۇلاردىن باشقا غېمى قالمىدى» دەپ ھاكاۋۇرلۇق قىلىشماقتا. بۇ گۇمان ۋە خام خىيالىلار چوقۇم بەربات بولىدۇ. يېقىن كۈنلەردە ئىسپاتلىنىدۇكى، بۇ ئۇممەت ئۆز دىنىغا، ئىززەت ـ ھۆرمىتىگە، شانۇشەۋكىتىگە چوقۇم قايتىدۇ. يېگانە ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، كەلگۈسى غەلىبە چوقۇم ئىسلامغا ئائىتتۇر، مەن بۇنىڭغا شەكسىز ئىشىنىمەن!

ئۇستاز: ئەھمەد سەييىد